

Załącznik nr 1 do uchwały nr 1/2025
Zebrania Delegatów Stowarzyszenia
MOF Jarosław-Przeworsk
z dnia 04.04.2025 r. w sprawie
przyjęcia Strategii ZIT Stowarzyszenia
MOF Jarosław-Przeworsk na lata 2024-2030

STRATEGIA ZIT MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO JAROSŁAW- PRZEWORSK NA LATA 2024-2030

Autorzy: Jacek Woźniak, Michał Dulak, Adam Mikołajczyk, Marcin Turzyński

04.04.2025

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	4
1.1. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk	4
1.2. Instrument ZIT w MOF Jarosław-Przeworsk	5
2. Podsumowanie diagnozy	8
2.1. Podstawowe informacje o obszarze wsparcia.....	8
2.2. Wnioski z badań społecznych	19
2.3. Potencjały, problemy i wyzwania rozwojowe obszaru.....	21
2.3.1. Transport niskoemisyjny i mobilność miejska	38
2.4. Kluczowe powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe w MOF.....	47
2.5. Analiza SWOT	52
2.6. Diagnoza pogłębiona w wybranych obszarach tematycznych	55
2.6.1. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury.....	55
2.6.2. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	59
2.6.3. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	63
2.6.4. Poprawa dostępności na rynku pracy.....	65
3. Cele i kierunki działań strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk.....	68
3.1. Cele realizowane w ramach ZIT wraz z kierunkami działań.....	68
4. Uzasadnienie logiki ZIT.....	77
4.1. Matryca Strategii ZIT	77
5. Poziom operacyjny.....	84
5.1. Lista projektów podstawowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny	85
5.2. Lista projektów planowanych przez MOF do innych działań poza ZIT	99
5.3. Lista projektów planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027	101
6. Założenia wdrożeniowe	103
6.1. System realizacji Strategii	103
6.2. Monitoring	103
6.3. Ewaluacja	109
7. Opis udziału partnerów w przygotowaniu Strategii i jej realizacji	110
8. Źródła finansowania.....	113
9. Informacja o konsultacjach społecznych projektu strategii ZIT.....	116

10. Informacja dotycząca przeprowadzenia procedury SOOS	117
11. Wykazy i spisy	119
11.1. Spis rysunków	119
11.2. Spis tabel.....	120

1. Wprowadzenie

1.1. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk

Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk (MOF) został zidentyfikowany w strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, w oparciu o opracowanie „Delimitacja miejskich obszarów Funkcjonalnych” w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego oraz efekty partnerskiej współpracy lokalnych samorządów. Zgodnie z zapisami strategii województwa podkarpackiego, rozwój potencjału gospodarczego duopolu Jarosław-Przeworsk uwzględnia predyspozycje do rozwoju funkcji kulturalnych oraz gospodarczych, w szczególności rozwijania powiązań z Ukrainą, bogate zasoby materialnego dziedzictwa kulturowego, predysponujące do rozwoju turystyki, w tym turystyki kulturowej.

Także Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju wskazuje w województwie podkarpackim na 11 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, dla których zostały utworzone miejskie obszary funkcjonalne na poziomie regionalnym, w tym Jarosław i Przeworsk.

Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk składa się z pięciu jednostek samorządu terytorialnego, to jest dwóch gmin miejskich (miasto Jarosław i miasto Przeworsk) oraz trzech gmin wiejskich (gmina Przeworsk, gmina Pawłosiów i gmina Jarosław), zajmując łącznie powierzchnię 308 km². Obszar ten, położony we wschodniej części województwa podkarpackiego, zamieszkuje nieco ponad 86 tys. mieszkańców, co stanowi ok. 4% populacji regionu. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk charakteryzuje się korzystnym położeniem komunikacyjnym, ze względu na bliskość Rzeszowa (około 60 km) i autostrady A-4, co sprzyja dostępowi do usług i miejsc pracy oraz możliwości wykorzystania potencjału turystycznego. Główne miasta MOF, Jarosław i Przeworsk, pełnią funkcje administracyjno-usługowe, przemysłowe oraz obsługi rolnictwa, z rozwijającą się funkcją turystyczną w Jarosławiu. W obszarze MOF Jarosław-Przeworsk od 22 października 2015 r. działa Stowarzyszenie Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk, które zostało powołane dla realizacji zadań ZIT¹. W dniu 13 grudnia 2024 r. Zebranie Delegatów Stowarzyszenia przyjęło uchwałę do grona członków Stowarzyszenia gminę Jarosław.

¹ <https://moforg.pl/>

1.2. Instrument ZIT w MOF Jarosław-Przeworsk

ZIT jest instrumentem wspierającym rozwój terytorialny i promującym partnerski model współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego w MOF. Celem wdrażania instrumentu ZIT jest w szczególności:

- 1) budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego,
- 2) wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii,
- 3) wspieranie realizacji projektów i zdolności do pozyskania środków z różnych źródeł.

Realizacja ZIT w ramach MOF Jarosław-Przeworsk opiera się na koncepcji współpracy międzygminnej oraz wykorzystania funduszy unijnych dla zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i ich bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego. ZIT stanowi narzędzie wspierające realizację zintegrowanych strategii rozwoju na poziomie lokalnym, umożliwiając efektywne wykorzystanie środków unijnych na projekty o znaczeniu strategicznym dla rozwoju.

Podstawę prawną i faktyczną opracowania strategii ZIT dla MOF Jarosław-Przeworsk stanowią akty prawne krajowe i europejskie oraz dokumenty dotyczące terytorialnego wymiaru rozwoju lokalnego i funduszy strukturalnych, w tym:

- Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, z 30 czerwca 2022 r.²,
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej,
- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 r. poz. 1079)³,
- Program Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027,
- Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027,

² https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109763/Umowa_Partnerstwa_na_lata_2021_2027.pdf

³ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001079>

- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030),
- Statut Stowarzyszenia Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk, które zostało powołane 22 października 2015 r. dla realizacji zadań ZIT.

Strategia ZIT dla MOF Jarosław-Przeworsk jest też w pełni zgodna z opracowanymi przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Rozwoju 'Wytycznymi realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027' z 11.08.2022⁴.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa oraz art. 34 ust. 15 ustawy wdrożeniowej, strategia ZIT dla MOF Jarosław-Przeworsk zawiera:

syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych,

1. cele, które mają być zrealizowane w ramach ZIT uwzględniają podejście zintegrowane, oczekiwane wskaźniki rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem,
2. listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami,
3. źródła finansowania,
4. warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT,

opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych.

Strategia ZIT MOF Jarosław – Przeworsk stanowi odpowiedź na odpowiednie zapisy Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027, w szczególności dotyczy to:

- Priorytetu 6 - Rozwój Zrównoważony Terytorialnie, Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich. Jego celem jest zrównoważony rozwój terytorialny obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych, w tym, ochrona walorów

⁴ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>

i dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz rozwój powiązanych usług turystycznych. Zakres interwencji odpowiadać będzie na wspólne potrzeby, problemy i wyzwania rozwojowe obszaru realizacji ZIT i będzie wpływał na zwiększenie kapitału współpracy na tych obszarach.

W ramach Priorytetu 6 i Celu szczegółowego 5(i) przewiduje się następujące rodzaje działań:

1. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych;
2. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury;
3. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000;
4. fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych;
5. uzbrajanie terenów inwestycyjnych.

- Priorytet 3 – MOBILNOŚĆ MIEJSKA. Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Wsparcie przeznaczone będzie na rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej stanowiącej element procesu transformacji do gospodarki bezemisyjnej.

Wspierane inwestycje przyczynią się do uzupełnienia luk infrastrukturalnych, poprawy stanu technicznego, wzrostu dostępności i poprawy transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych, zmniejszenia problemu emisji oraz zagęszczenia ruchu w miastach. Uzupełnieniem inwestycji w infrastrukturę i tabor będą także inwestycje służące poprawie bezpieczeństwa użytkowników ruchu, cyfryzacji transportu miejskiego (inteligentne systemy transportowe, aplikacje planowania podróży, wspólne bilety, systemy informacyjne, inne narzędzia cyfrowe), jak również przedsięwzięcia towarzyszące, takie jak np. nasadzenia zieleni, wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne.

- Priorytet 7 – KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN. Cel szczegółowy 4(a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej. Interwencja będzie kontynuacją wsparcia, na rzecz aktywizacji zawodowej os. bezrobotnych w tym długotrwale bezrobotnych. Uwzględni potrzeby poszczególnych grup os. bezrobotnych, w szczególności: młodych, poniżej 30 r.ż. oraz starszych, powyżej 55 r. ż., długotrwale bezrobotnych, kobiet.

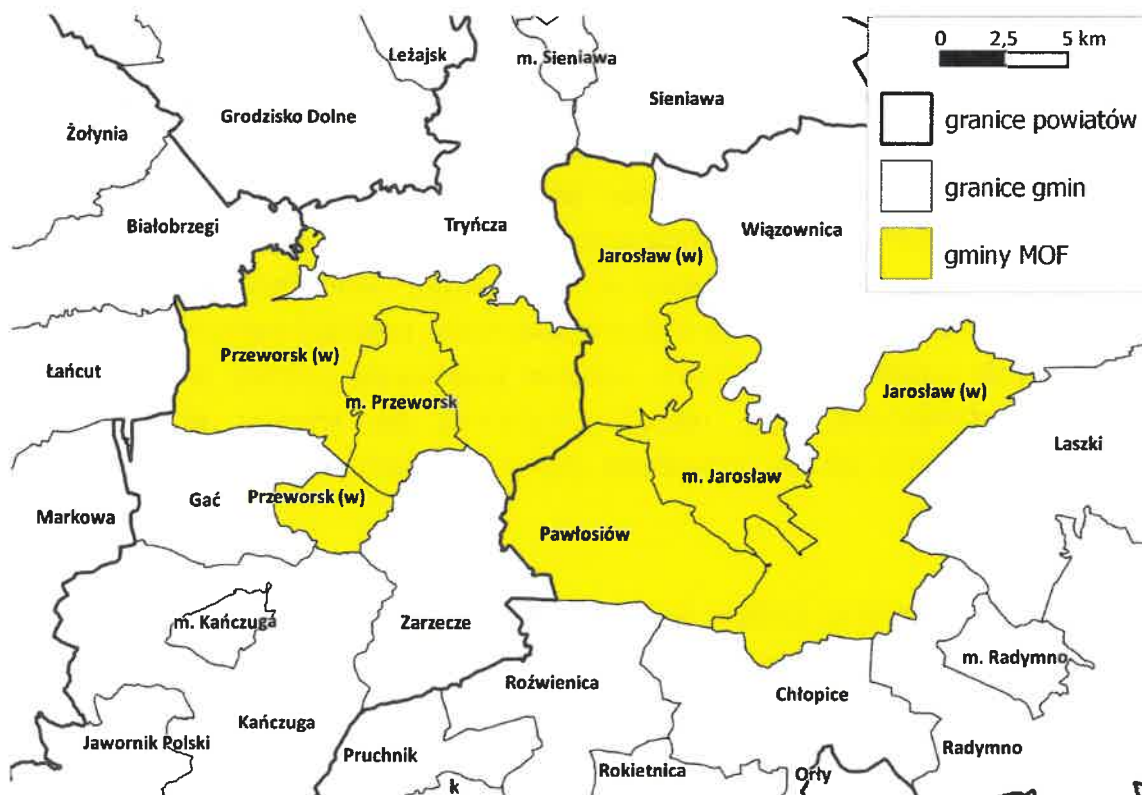
2. Podsumowanie diagnozy

2.1. Podstawowe informacje o obszarze wsparcia

Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk (MOF) tworzy pięć jednostek samorządu terytorialnego (ryc. 1):

- Gmina Miejska Jarosław,
- Gmina Miejska Przeworsk,
- Gmina Jarosław,
- Gmina Pawłosiów,
- Gmina Przeworsk.

Rysunek 1. Granice obszaru Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk

Źródło: opracowanie własne

Partnerstwo zlokalizowane jest we wschodniej części województwa podkarpackiego. W Tab. 1 przedstawiono powierzchnię poszczególnych gmin wchodzących w skład MOF Jarosław-Przeworsk wraz z liczbą ludności.

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne - Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk

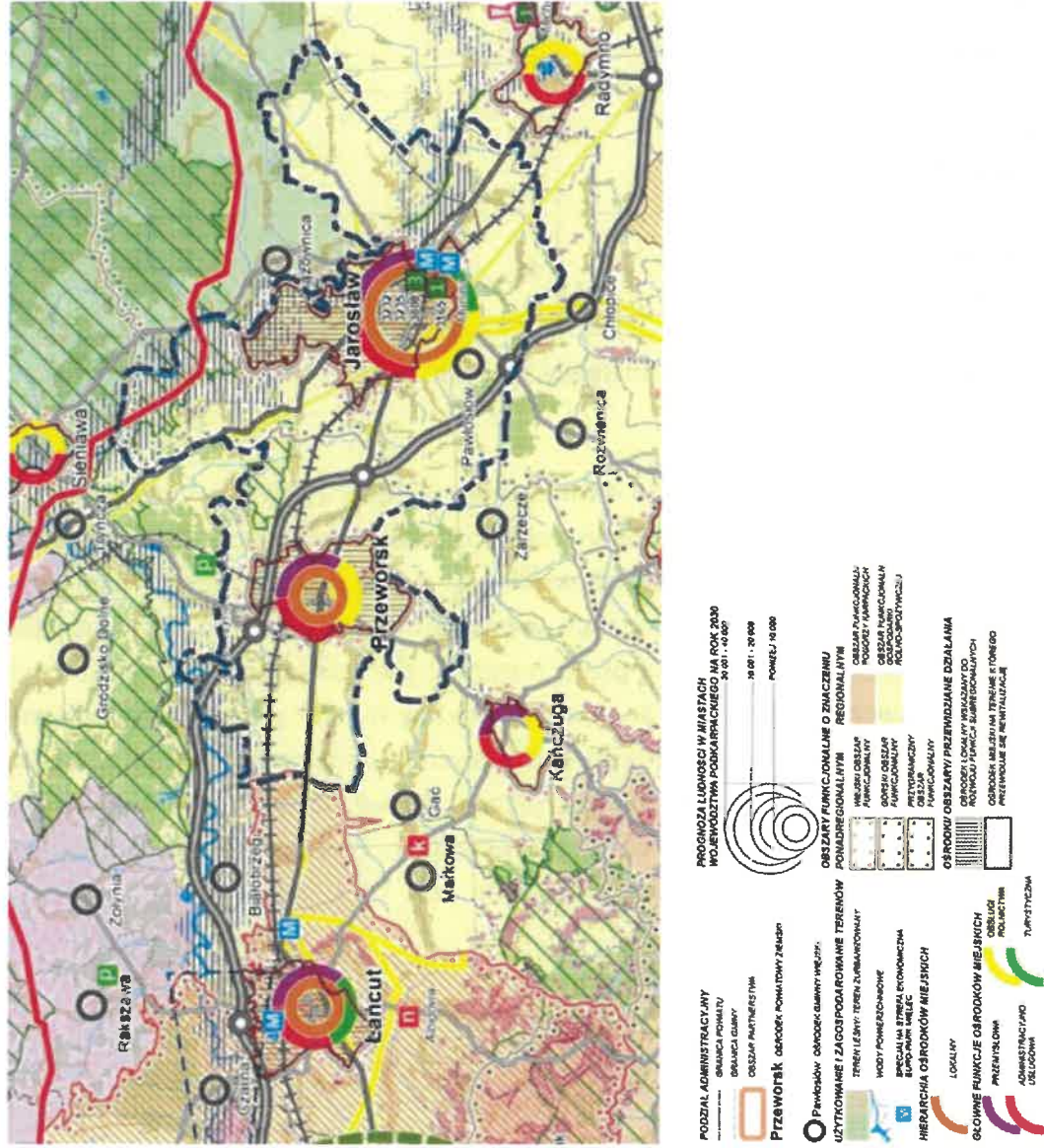
Gmina	Liczba ludności	% ludności	Powierzchnia [km ²]	% powierzchni	Gęstość zaludnienia [os./km ²]
Gmina Miejska Jarosław	34 944	40,77	35	11,3	998,4
Gmina Miejska Przeworsk	14 597	17,03	22	7,1	663,5
Gmina Jarosław	13 125	15,31	113	36,6	116,1
Gmina Pawłosiów	8 409	9,81	47	15,5	178,9
Gmina Przeworsk	14 632	17,07	91	29,4	160,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL oraz rejestrów mieszkańców i raportów o stanie gmin⁵

Obszar MOF położony jest na wschód od Rzeszowa (liczącej 198,6 tys. mieszkańców stolicy województwa podkarpackiego), do którego odległość drogowa z Jarosławia, zlokalizowanego przy wschodniej granicy MOF, wynosi około 60 km, a czas dojazdu samochodem około 40 minut. Czas dojazdu z Przeworska do stolicy województwa wynosi około 30 minut. Położenie MOF daje możliwość wykorzystania przez mieszkańców Rzeszowa atrakcji turystycznych i rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru, przykładowo w ramach pobytu jednodniowego lub weekendowego. Lokalizacja wpływa także pozytywnie na możliwości dostępu mieszkańców MOF do usług i miejsc pracy oferowanych przez Rzeszów. Konkurencyjny w stosunku do Jarosławia zakres usług oferuje niedaleko położony Przemyśl (59,8 tys. mieszk.), ograniczeniem jest jednak czas dojazdu z Rzeszowa – ok. 1 h 10 min.

⁵ Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Rysunek 2. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk – struktura sieci osadniczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030

Zgodnie z zapisami PZPWP Perspektywa 2030⁶, miasta MOF Jarosław i Przeworsk pełnią funkcje administracyjno-usługowe, przemysłowe oraz w zakresie obsługi rolnictwa.

W Jarosławiu rozwija się również funkcja turystyczna, występują obszary aktywności pozarolniczej, obejmujące tereny produkcyjno-usługowe, funkcjonuje podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO – Park Mielec. Jarosław pełni także rolę ośrodka szkolnictwa wyższego, na jego terenie znajduje się również szpital specjalistyczny. Zgodnie z ustaleniami PZPWP miasto Jarosław i Przeworsk, będące ośrodkami lokalnymi – powiatowymi, posiadają potencjał do rozwoju funkcji subregionalnych. Pozostałe ośrodki gminne zapewniają dostęp do usług i dóbr publicznych w podstawowym zakresie.

W Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030 (przyjętej 28.09.2020 r.) określono dwa rodzaje Obszarów Strategicznej Interwencji – krajowe (zapisy w SOR i KSRR 2030) oraz regionalne. W SRWP 2030 wskazano 5 OSI obejmujących zasięgiem obszar MOF Jarosławsko – Przeworskiego. Są to:

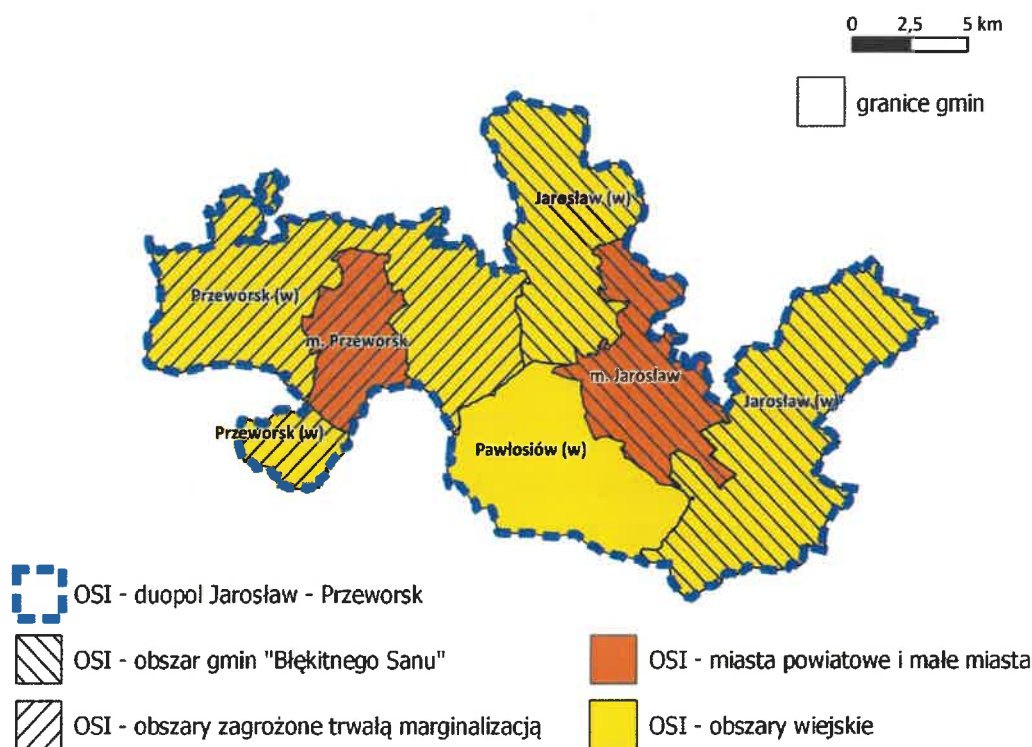
1. **Duopol Jarosław – Przeworsk**

OSI – Duopol Jarosław – Przeworsk w całości mieści się w obszarze MOF. W zapisach SRWP 2030 obszar duopolu predysponowany jest do rozwoju funkcji kulturalnych oraz gospodarczych, w szczególności rozwijania powiązań z Ukrainą. Bogate zasoby materialnego dziedzictwa kulturowego tworzą potencjał do rozwoju turystyki, w tym turystyki kulturowej. Należy rozważać dywersyfikację partnerów wymiany międzynarodowej. Zakładane działania:

- wzmacnianie sieci ciężarów grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych
- rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej;
- wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie;
- kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw;
- dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym;
- zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji;
- wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę Smart City;
- kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”;
- wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego.

⁶ https://bip.podkarpackie.pl/images/res/um/rr/22/PZPWP_08_2018.pdf

Rysunek 3. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk - obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Źródło: Opracowanie własne na podst. Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

2. *Miasta powiatowe i małe miasta,*

W tym OSI znalazły się oba **miasta** Partnerstwa: **Jarosław** i **Przeworsk**. Zakładane działania:

poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;

- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;

modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;

- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;

- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się.

3. *Obszary zagrożone trwałą marginalizacją,*

OSI – Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – obejmują część MOF leżącą w powiecie przeworskim. Zakładane działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodnokanalizacyjnej) i społecznej warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

4. Obszar gmin „Błękitnego Sanu”,

OSI – Obszar gmin „Błękitnego Sanu”, do którego z MOF należy **miasto Jarosław** oraz **gmina Jarosław**. Zakładane działania:

- wykorzystanie biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych;
- utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego w zlewni rzeki San poprzez rozwiązanie w sposób skoordynowany problemu gospodarki wodno-ściekowej i składowania odpadów;
- zabezpieczenia obszaru gmin „Błękitnego Sanu” przed zagrożeniem powodziowym.

5. Obszary wiejskie.

OSI – Obszary wiejskie obejmują wszystkie tereny MOF poza miastami. Zakładane działania:

- w ramach wielofunkcyjnego rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej:
 - poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
 - zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
 - modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
 - rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
 - poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
 - tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.
- w ramach rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich:
 - promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
 - aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
 - kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
 - wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
 - ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
 - rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby

i specjalizacje.

- w ramach integracji i aktywizacji społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.
- w ramach racjonalizacji przestrzeni wiejskiej:
- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

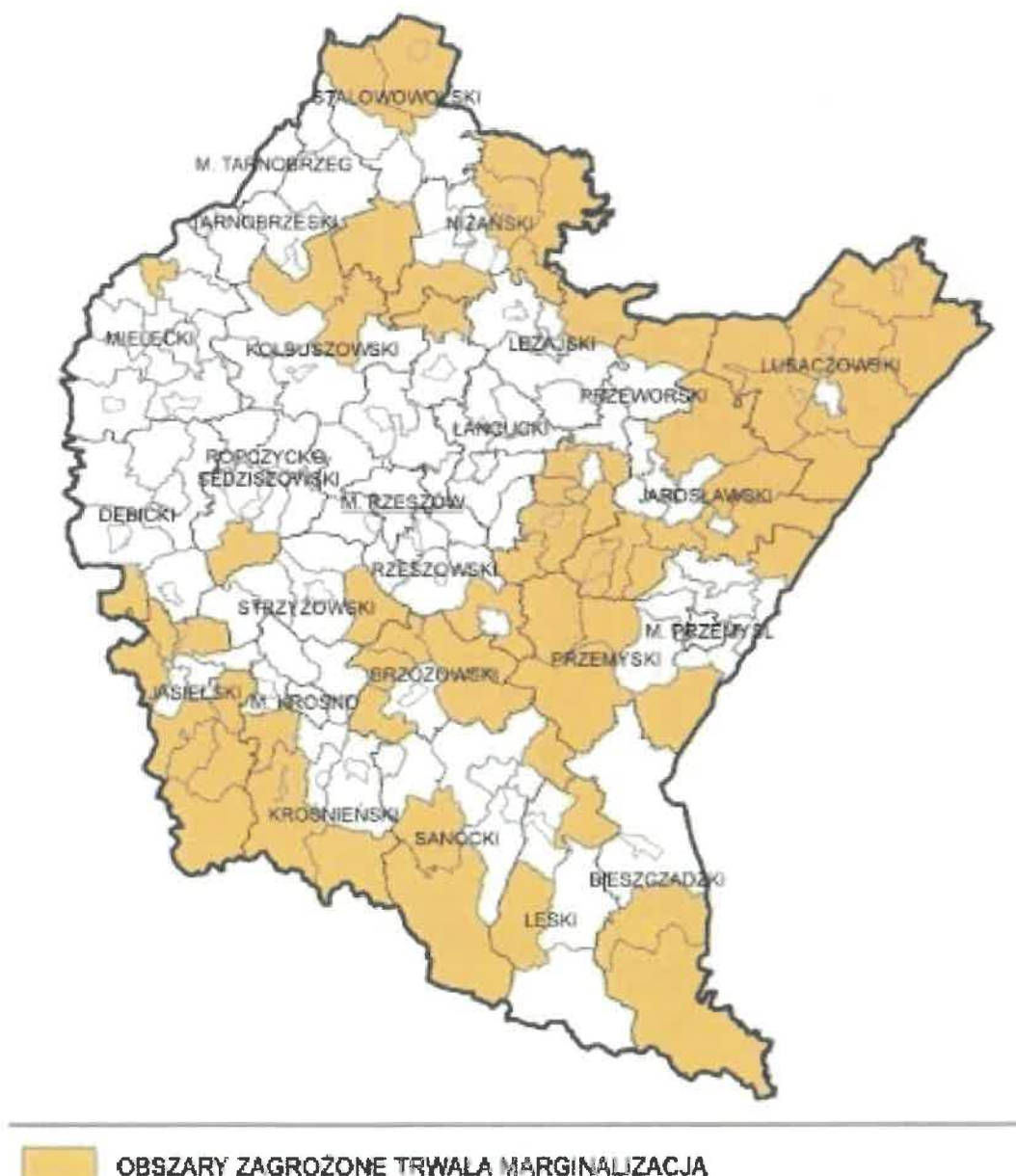
Z perspektywy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030⁷ (KSRR 2030), obszar MOF zalicza się do:

- obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją (rys. 4),
- miast średnich tracących funkcje społeczno – gospodarcze (rys. 5),
- Wschodniej Polski (rys. 6).

Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, obszarem zagrożonym trwałą marginalizacją w MOF jest: Gmina Przeworsk. KSRR 2030 przewiduje, że obszary, gdzie występuje zagrożenie trwałą marginalizacją, zostaną ukierunkowane na promocję i wsparcie inwestycji prywatnych wykorzystujących lokalne zasoby oraz nastąpi integracja świadczenia usług w skali obszaru powiązanego funkcjonalnie. KSRR 2030 przewiduje również wsparcie w postaci aktywizacji podmiotów publicznych, prywatnych, ekonomii społecznej i mieszkańców, na rzecz rozwoju i współpracy, w tym poprzez szersze wykorzystanie partnerstw publiczno-publicznych i międzysektorowych. Polityka regionalna według KSRR 2030 dodatkowo powinna zostać ukierunkowana na pobudzanie procesów rozwojowych, m.in. poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej i terenów inwestycyjnych. KSRR 2030 przewiduje również działania w zakresie rewitalizacji i odnowy wsi w obszarach zdegradowanych.

⁷ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

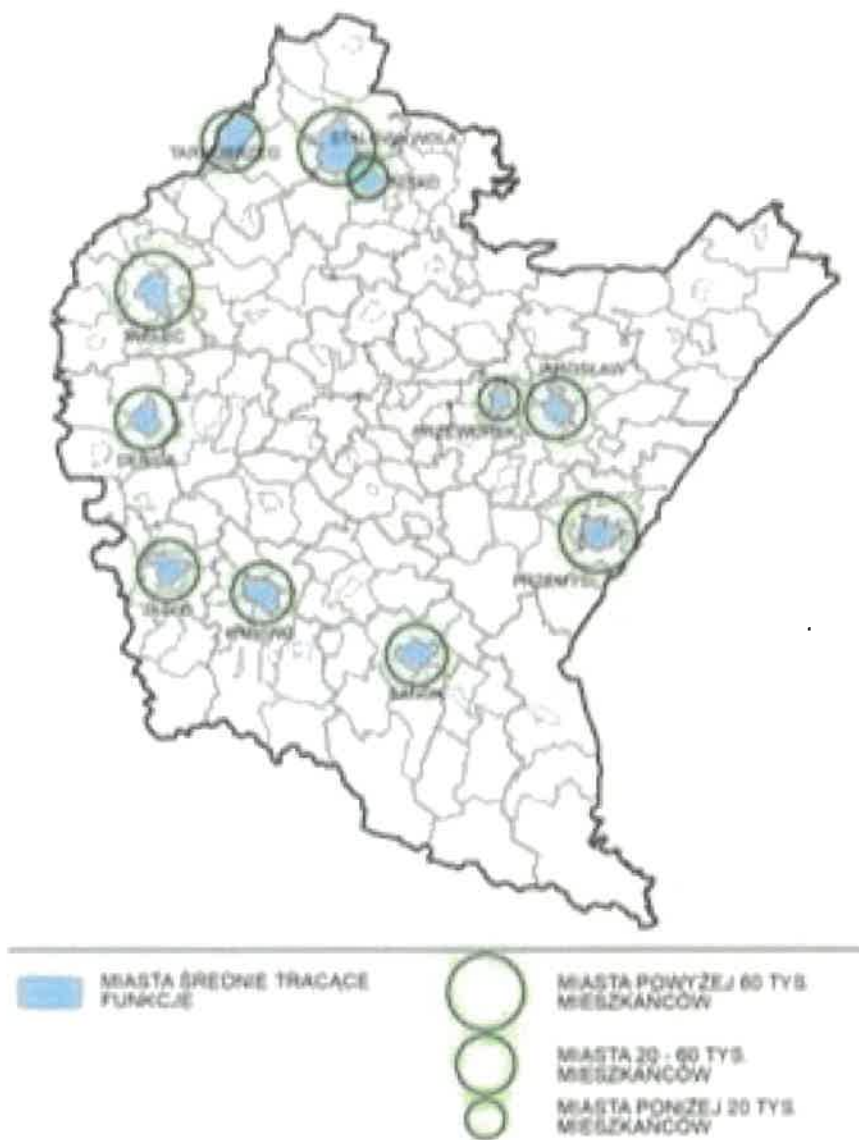
Rysunek 4. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją - zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, Rzeszów 2020

Na obszarze MOF, zgodnie z KSRR 2030, występują dwa miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze tj. Przeworsk i Jarosław. Cele polityki regionalnej zgodnie z KSRR 2030 w odniesieniu do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze zostały ukierunkowane na odbudowę bazy gospodarczej tych miast oraz wzmocnienie ich roli, jako centrów aktywności społecznej i gospodarczej. KSRR 2030 przewiduje, że cele zostaną osiągnięte dzięki rozwojowi przedsiębiorczości oraz inwestycjom generującym lokalnie atrakcyjne miejsca pracy. KSRR 2030 przewiduje również działania zmierzające do poprawy jakości życia i wyrównywania szans edukacyjnych mieszkańców.

Rysunek 5. Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze - zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, Rzeszów 2020

Rysunek 6. Wschodnia Polska - Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, Rzeszów 2020

2.2. Wnioski z badań społecznych

Poniższe wnioski zostały opracowane na podstawie danych pochodzących z dwóch źródeł. Pierwszym jest ankieta przeprowadzona w 2022 r. wśród mieszkańców Jarosławsko-Przeworskiego Partnerstwa na rzecz Rozwoju w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego. W przypadku strategii MOF wykorzystano tylko dane dotyczące pięciu gmin należących do obszaru MOF. Drugim źródłem są dane pozyskane w 2024 r. od mieszkańców pięciu gmin należących do MOF Jarosław-Przeworsk, również poprzez badanie ankietowe.

Mieszkańcy MOF Jarosław-Przeworsk w większości uważają, że gminy, które zamieszkują, ogólnie rzecz biorąc, są dobrym miejscem do życia (55,6% pozytywnych odpowiedzi). Bezwzględnie zdecydowanych o tym jest jednak jedynie 10%. Oznacza to, że wciąż niemal połowa członków wspólnoty lokalnej obszaru MOF oczekuje kontynuacji dalszych działań rozwojowych mających na celu poprawę warunków życia.

W badaniu mieszkańców z 2024 r. sprawdziliśmy także, na ile skuteczna była interwencja zaplanowana w strategii ZIT dla MOF Jarosław-Przeworsk na lata 2014-2020. Zapytaliśmy ankietowanych, które ich zdaniem słabości obszaru udało się przezwyciężyć w ciągu ostatnich sześciu lat (2018-2023). Najczęściej wskazywano, że całkowicie poprawiono zdiagnozowany w poprzedniej strategii, niesatysfakcjonujący rozwój i stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej (48% wskazań), a także brak koordynacji i systemowego rozwiązania w zakresie gospodarki odpadami na obszarze MOF (38% wskazań). Wśród tych zagadnień, w których dokonano najmniejszego postępu, ankietowani wymienili:

- brak zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej (transport autobusowy) pomiędzy gminami tworzącymi MOF – 86% wskazań;
- osłabianie potencjału demograficznego obszaru (emigracja zarobkowa), odpływ ludzi młodych i wykwalifikowanych kadr – 66% wskazań;
- niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego obszaru – 62% wskazań;
- zły stan i niedostosowanie obiektów zabytkowych dla potrzeb turystyki – 57% wskazań.

W 2022 r. mieszkańcy MOF Jarosław-Przeworsk za najmocniejsze strony obszaru uważali więzi i tradycje rodzinne, lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historię, atrakcyjność turystyczną (przyrodniczą, kulturą oraz zabytki), a także bezpieczeństwo. Zaś za najsłabsze strony uznano wysokość zarobków i płac, rynek pracy i oferty zatrudnienia na nim dostępne, oferty usług zdrowotnych, a także dostępność i ceny mieszkań bądź domów.

W badaniach z 2024 r. wśród silnych stron oprócz wymienionych wyżej mieszkańcy najczęściej wspominali także o jakości i zakresie usług komunalnych oraz o estetyce i jakości przestrzeni publicznych. Do zdiagnozowanych już słabości, w 2024 r. dodano także ofertę i infrastrukturę kulturalną, rozrywkową, sportową i rekreacyjną, a także komunikację i transport zbiorowy. Widać zatem wyraźnie, że od 2022 r. to właśnie w tych obszarach wzrosły oczekiwania mieszkańców dotyczące skutecznej interwencji rozwojowej władz, która powinna bazować na takich atutach i zasobach obszaru MOF jak więzi i tradycje rodzinne, lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historię, atrakcyjność turystyczną, na którą składają się walory przyrodnicze, kulturowe oraz zabytki.

Powyższą konkluzję potwierdzają odpowiedzi mieszkańców dotyczące priorytetowych projektów, które w najbliższych latach powinny być ich zdaniem realizowane na obszarze MOF Jarosław-Przeworsk. Wśród tych przedsięwzięć, które powinny zostać zrealizowane w pierwszej kolejności, aby poprawić warunki życia mieszkańców, wskazano:

- budowę ścieżek rowerowych (95%);
- modernizację dróg łączących poszczególne miejscowości MOF (67%);
- stworzenie atrakcyjnej infrastruktury miejskiej: chodniki, przystanki, ścieżki, rowerowe, obiekty sportowe, place zabaw (67%);
- tworzenie nowych miejsc pracy (62%);

- poprawę warunków środowiskowych: więcej zieleni, czystość powietrza, jezior, rzek, itd. (57%);
- lepszą promocję miejscowości i regionu, budowanie marki, prestiżu, dobrych skojarzeń (57%);
- zwiększenie liczby połączeń transportu publicznego (43%).

Natomiast wśród projektów, które zdaniem mieszkańców są priorytetowe, aby zwiększyć atrakcyjność turystyczną, kulturalną i rekreacyjną obszaru MOF Jarosław-Przeworsk wymieniano:

- poprawę atrakcyjności i tworzenie nowych szlaków turystycznych, np. szlak kajakowy, szlaki rowerowe, pieszo-rowerowe, szlak kulturowy (90%);
- rozwój nowych form aktywności turystycznej i spędzania czasu wolnego, np. zdrowotna, kulturowa (90%);
- zwiększenie i poprawa jakości bazy noclegowej (62%);
- zwiększenie obszaru zielonych terenów rekreacyjnych (62%);
- poprawę jakości istniejącej infrastruktury rekreacyjnej poprzez np. doposażenie w sprzęt, modernizacja małej infrastruktury, budynków itp. (62%);
- rozwój zimowej infrastruktury czasu wolnego (48%);
- poszerzenie oferty gastronomicznej (28%).

2.3. Potencjały, problemy i wyzwania rozwojowe obszaru

Diagnoza, podsumowanie i wnioski z diagnozy stanowią fundament do opracowania strategii.

Diagnoza dostępna jest na stronie internetowej:

https://www.przeworsk.net.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=139&menu=49&dzialy=49&art_ykul=3202&akcja=artykul

Wyciągnięte wnioski na bieżąco były analizowane i uwzględniane w opracowaniu Strategii. Dzięki przeprowadzeniu szeroko zakrojonej analizie strategicznej obszaru oraz badaniom ankietowym, możliwe jest precyzyjne zidentyfikowanie kluczowych problemów, wyzwań oraz potencjałów MOF Jarosław-Przeworsk. Poniżej prezentujemy kluczowe wnioski płynące z diagnozy, w podziale na sfery społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

Strefa społeczna

Malejąca liczba mieszkańców – MOF Jarosław-Przeworsk

W ostatnim dziesięcioleciu MOF Jarosław-Przeworsk odnotowano znaczący spadek liczby mieszkańców, który wyniósł 6,13%, z jeszcze większymi spadkami w poszczególnych miastach: 9,01% dla Jarosławia i 7,14% dla Przeworska. To zjawisko, znane jako depopulacja, jest szczególnie niepokojące w świetle prognoz wskazujących na dalsze pogłębianie się tego trendu. Przyczyny tego zjawiska są wielowymiarowe, obejmujące zarówno negatywny przyrost naturalny, wynoszący -200 w Jarosławiu, co odbija się na spadku dynamiki

demograficznej do wartości 0,73, jak i ujemne saldo migracji, z Jarosławiem notującym saldo ujemne zarówno w ruchu wewnętrznym (-178), jak i pozytywne (+5) w migracji zagranicznych. Analizując szczegółowo sytuację w Jarosławiu, miasto to zmagają się z wieloma wyzwaniami, które mogą przyczyniać się do spadku atrakcyjności życia i osiedlania się w regionie. Należą do nich problemy środowiskowe, takie jak niska jakość powietrza oraz braki w wysokiej jakości przestrzeni publicznej. Również czynniki gospodarcze, takie jak ograniczone perspektywy zawodowe i niskie wynagrodzenia, odgrywają istotną rolę. Na tle ogólnopolskim, Jarosław wyróżnia się niższą niż średnia liczbą zawieranych małżeństw (120 w 2022 roku) oraz niskim współczynnikiem przyrostu naturalnego. Przeworsk, podobnie jak Jarosław, odnotowuje podobne wyzwania demograficzne i społeczno-gospodarcze. Z 14 652 mieszkańcami, miasto to także zmagają się z negatywnym saldem migracji i ujemnym przyrostem naturalnym, co odzwierciedla szersze tendencje regionalne i krajowe. Znaczco niższe niż średnia liczba nowo oddanych do użytku mieszkań w obu miastach może również sygnalizować mniejszą dostępność mieszkań, co może odstraszać potencjalnych nowych mieszkańców. Dodatkowo sytuacja w gminie Przeworsk, gminie Pawłosiów i gminie Jarosław podkreśla różnorodność wyzwań i możliwości w obrębie MOF Jarosław-Przeworsk. Gmina Przeworsk, z populacją 14 635 mieszkańców, odnotowała w latach 2003-2023 wzrost liczby mieszkańców o 2,0%, co jest odstępstwem od trendu depopulacji widocznego w większych ośrodkach miejskich regionu. Ten wzrost może być postrzegany jako sygnał stabilności demograficznej, jednak w dalszym ciągu gmina zmagają się z ujemnym przyrostem naturalnym (-7) i niewielkim, lecz pozytywnym, saldem migracji z zagranicy (0). Struktura wiekowa mieszkańców gminy, z 60,5% osób w wieku produkcyjnym, wskazuje na potencjalnie stabilną bazę pracowniczą, jednakże wymaga to wsparcia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i inwestycji w lokalną infrastrukturę. Gmina Pawłosiów, z populacją 8 409 mieszkańców, również prezentuje nieco optymistyczny obraz, z wzrostem liczby mieszkańców o 5,4% w latach 2003-2023. Gmina ta wyróżnia się również nieco lepszymi wskaźnikami demograficznymi, w tym ujemnym, lecz mniejszym niż w innych częściach regionu, przyrostem naturalnym (-14) oraz dodatnim saldem migracji zagranicznych (+5). Jednakże, podobnie jak w gminie Przeworsk, niskie tempo przyrostu mieszkań oraz wyzwania związane z infrastrukturą i dostępem do usług mogą hamować dalszy rozwój demograficzny i gospodarczy. Gmina Jarosław, w latach 2003-2023, odnotowała wzrost liczby mieszkańców o 3,7%, chociaż w latach 2017-2023 widoczny niewielki spadek liczby mieszkańców wynoszący 0,4%. Mimo to gmina wciąż pozostaje najludniejszą gminą w MOF Jarosław-Przeworsk z liczbą ludności wynoszącą ponad 13 tys. mieszkańców. Gmina Jarosław posiada (dane za 2022) nieco lepszą sytuację demograficzną niż poprzednia z analizowanych gmin pod względem przyrostu naturalnego (-10) oraz salda migracji zagranicznych (+8). Nie zanotowane także wyraźne wzrostowe trendy podaży mieszkań. W latach 2018-2022 ich liczba na 1000 mieszkańców wzrosła jedynie o 1,9%, podczas gdy w grupie porównawczej podobnych gmin pod względem parametrów społeczno-gospodarczo-terytorialnych wzrost ten wynosił średnio 5,5%.

Suburbanizacja i migracje w MOF Jarosławsko-Przeworskim

Proces suburbanizacji w MOF Jarosławsko-Przeworskim ujawnia złożone zmiany demograficzne i przestrzenne zachodzące na pograniczu miast i ich okolic. Wzrost populacji w gminach wiejskich przy jednoczesnym spadku w miastach Jarosław i Przeworsk, jest odzwierciedleniem zmieniających się preferencji mieszkańców w kierunku życia poza centrami zurbanizowanymi. W okresie dwudziestu lat, od 2003 do 2023 roku, Jarosław odnotował znaczący spadek liczby mieszkańców o 11,4%, podczas gdy gmina Pawłosiów doświadczyła wzrostu o 5,4%. Ta tendencja wskazuje na przesunięcie wzorców osadnictwa i zainteresowanie życiem w obszarach oferujących więcej przestrzeni i bliższy kontakt z naturą, przy jednoczesnym zachowaniu dostępu do miejskiej infrastruktury i usług.

Starzenie się społeczeństwa w MOF Jarosławsko-Przeworskim

W MOF Jarosławsko-Przeworskim zjawisko starzenia się społeczeństwa jest nie tylko widoczne, ale również różnicuje się w zależności od konkretnego obszaru. Jarosław, jako miasto o wyraźnym procesie starzenia, doświadcza zmniejszenia liczby młodszej populacji przy równoczesnym wzroście udziału osób starszych. Dynamika zmian wskazuje na przesunięcie demograficzne, gdzie wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 110,3 w 2012 roku do 164,7 w 2022, co stanowi wzrost o ponad 49%. Ta transformacja demograficzna odzwierciedla zwiększające się wyzwanie dostosowania infrastruktury miejskiej do potrzeb starszego pokolenia. W przeciwieństwie do Jarosławia, gmina miejska Przeworsk prezentuje nieco odmienną sytuację demograficzną. Chociaż tutaj również zauważalne jest starzenie się populacji, różnice w dynamice między młodszymi a starszymi mieszkańcami nie są tak wyraźne. W 2022 roku wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł do 149,2, co świadczy o mniej intensywnym, lecz wciąż zauważalnym procesie starzenia się społeczeństwa w porównaniu do Jarosławia. Jednocześnie, obserwujemy spadek liczby mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców z 173,99 w 2012 do 112,54 w 2022, co wskazuje na zmniejszającą się liczbę ludności w wieku produkcyjnym. Podobne procesy możemy zaobserwować w gminie Jarosław. W latach 2017–2021 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 31, a liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 230. Największą grupę nadal stanowią osoby w wieku produkcyjnym (62% populacji), jednak ich liczba spadła o 179. Gmina wiejska Przeworsk pokazuje inne aspekty procesu starzenia. Mimo że starzenie się społeczeństwa jest obecne, tempo tego zjawiska jest wolniejsze niż w obszarach miejskich. Populacja tej gminy wykazuje wzrost, co może odzwierciedlać jej atrakcyjność jako alternatywę dla życia w miastach. Jednakże, aby sprostać potrzebom zarówno rosnącej liczby osób starszych, jak i młodszych pokoleń decydujących się na życie w obszarach wiejskich, konieczna jest adaptacja infrastruktury i usług. Pawłosiów, reprezentując stabilizację struktury wiekowej i wzrost populacji, stawia w centrum uwagi potrzebę zrównoważonego planowania. Wzrost populacji w tej gminie, chociaż oznacza pewną atrakcyjność obszarów wiejskich, podkreśla konieczność strategicznego podejścia do zaspokojenia potrzeb mieszkańców różnych grup wiekowych. Starzenie się społeczeństwa

w MOF Jarosławsko-Przeworskim wymaga zatem holistycznego podejścia, uwzględniającego różnorodność i specyfikę każdego z obszarów. Wyzwania związane z adaptacją miejskiej i wiejskiej infrastruktury do zmieniających się potrzeb demograficznych, jak również konieczność zapewnienia odpowiednich warunków życia dla starszych mieszkańców przy jednoczesnym tworzeniu atrakcyjnych perspektyw dla młodszych pokoleń, stanowią kluczowe zadanie dla planistów i decydentów na tych terenach.

Dostępność i rozwój usług medycznych oraz opiekuńczych

W MOF Jarosławsko-Przeworskim starzenie się społeczeństwa staje się wyraźnym wyzwaniem, które wpływa na różnorodne aspekty życia mieszkańców, szczególnie w zakresie dostępności do usług medycznych i opiekuńczych. Zjawisko to, szczególnie intensywne w Jarosławiu, gdzie wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym wzrósł z 110,3 w 2012 roku do 164,7 w 2022, podkreśla rosnącą potrzebę dostosowania infrastruktury medycznej do zmieniających się potrzeb demograficznych. Tak znaczny wzrost o ponad 49% wskazuje na niezbędną rozbudowę usług medycznych i opiekuńczych, aby sprostać oczekiwaniom rosnącej liczby osób starszych. Również gmina miejska Przeworsk, choć charakteryzuje się nieco inną dynamiką starzenia, stoi przed podobnym wyzwaniem. Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł tutaj do 149,2 w 2022 roku, co sygnalizuje potrzebę adaptacji usług zdrowotnych, w tym dostępu do lekarzy specjalistów. Starzenie się populacji nie omija także gmin wiejskich Przeworsk, Pawłosiów i Jarosław, gdzie procesy demograficzne, choć mniej intensywne, nadal wymagają strategicznego podejścia do rozbudowy infrastruktury zdrowotnej i usług opiekuńczych.

Rozwój opieki nad dziećmi – żłobki i przedszkola, place zabaw

Rozwój opieki nad dziećmi, w tym zapewnienie dostatecznej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, ale także lepszy dostęp do bezpiecznej infrastruktury umożliwiającej spędzanie czasu przez dzieci na świeżym powietrzu, a więc odpowiednio wyposażonych placów zabaw, jest kluczowym wyzwaniem dla MOF Jarosław-Przeworsk, gdzie dynamika demograficzna wskazuje na różnorodne potrzeby mieszkańców. Plac zabaw to nie tylko miejsce, gdzie dzieci mogą się bawić, ale również kluczowy element budowy silnej społeczności, dlatego też miasto Jarosław powinno dążyć do takich udogodnień⁸. W miastach takich jak Jarosław i Przeworsk, a także w gminach wiejskich Jarosław, Przeworsk i Pawłosiów, zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze dla dzieci wymaga kompleksowego podejścia, uwzględniającego zarówno rozbudowę infrastruktury, jak i dostosowanie oferty do zmieniających się oczekiwań rodziców i opiekunów. W Jarosławiu, gdzie obserwujemy zmiany demograficzne wskazujące na starzenie się społeczeństwa, równie ważne jest jednak zachowanie i rozwój infrastruktury wspierającej młode rodziny. Zapewnienie dostępu do

⁸ Więcej nt. korzyści z placów zabaw patrz <https://place-zabaw.edu.pl/2023/12/18/plac-zabaw-w-przestrzeni-publicznej/>

wysokiej jakości opieki nad dziećmi jest kluczowe dla zachęcenia młodych ludzi do pozostania w regionie lub decyzji o założeniu rodziny. Odpowiednia liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach, a także dostosowanie godzin ich funkcjonowania do potrzeb pracujących rodziców, może znacząco wpłynąć na jakość życia rodzin. Gmina miejska Przeworsk, podobnie jak Jarosław, stoi przed wyzwaniem zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc opiekuńczych dla dzieci. Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych dla dzieci w wieku przedszkolnym oraz rozbudowa infrastruktury edukacyjnej dla najmłodszych są kluczowe dla wspierania rodziców i opiekunów, a także dla stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego miasta. Gminy wiejskie, a więc Jarosław, Przeworsk i Pawłosiów, mimo że mogą doświadczać wolniejszych procesów demograficznych, również potrzebują zintegrowanych działań w zakresie rozwoju opieki nad dziećmi. Wyzwaniem jest tutaj nie tylko zapewnienie wystarczającej liczby miejsc w placówkach opiekuńczych, ale także dostosowanie ich oferty do specyfiki życia na obszarach wiejskich, gdzie odległości i dostępność transportu publicznego mogą stanowić dodatkową barierę. Dodatkowo, rozwój opieki nad dziećmi w regionie powinien obejmować nie tylko aspekty ilościowe, ale i jakościowe. Wprowadzenie innowacyjnych programów edukacyjnych, które będą wspierać rozwój fizyczny, emocjonalny i intelektualny dzieci, jest równie ważne, co zwiększenie liczby miejsc w placówkach. Inicjatywy takie jak lokalne partnerstwa na rzecz rozwoju edukacji przedszkolnej, a także współpraca z rodzicami i opiekunami w celu lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb dzieci, mogą znacząco przyczynić Jarosławsko-Przeworskim wymaga holistycznego podejścia, które uwzględni zarówno potrzebę rozbudowy infrastruktury żłobków i przedszkoli, jak i konieczność wprowadzenia programów edukacyjnych i opiekuńczych, odpowiadających na współczesne wyzwania wychowawcze. Wysoka jakość opieki nad najmłodszymi mieszkańcami regionu jest nie tylko inwestycją w ich przyszłość, ale również elementem budującym atrakcyjność MOF Jarosławsko-Przeworskiego dla młodych rodzin.

Edukacja i rynek pracy

Analizując dostępne materiały dotyczące MOF Jarosław-Przeworsk, można zauważyć, jak kluczowe dla rozwoju regionu są kwestie edukacji i rynku pracy, szczególnie w kontekście zmian demograficznych i potrzeb społeczności lokalnych. W gminie miejskiej Jarosław liczba mieszkańców w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) stanowi 20,1% populacji, co pokazuje znaczną grupę osób, które mogą korzystać z systemu edukacyjnego. W 2021 roku w Jarosławiu działało 8 przedszkoli, do których uczęszczało 1 120 dzieci, co w porównaniu z 2008 rokiem, kiedy liczba przedszkoli zwiększyła się o 7, a liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli wzrosła o 393, ukazuje rosnące zapotrzebowanie na wczesną edukację. Natomiast liczba liceów wzrosła o 1, a liczba uczniów o 633, co podkreśla potrzebę dostosowywania oferty edukacyjnej do zmieniających się potrzeb młodzieży i rynku pracy. W gminie miejskiej Przeworsk odsetek ludności w wieku potencjalnej nauki wynosi 18,8%, co jest nieco niższe niż w Jarosławiu, lecz nadal stanowi znaczący segment społeczeństwa. W 2021 roku liczba przedszkoli wynosiła 6, a liczba dzieci uczęszczających do nich to 499, co pokazuje stabilne zapotrzebowanie na miejsca przedszkolne. Ponadto, w Przeworsku znajdowały się 3 licea

ogólnokształcące, do których uczęszczało 624 uczniów, co również wskazuje na konieczność rozwijania oferty edukacyjnej. Gminy wiejskie Jarosław, Przeworsk oraz Pawłosiów, chociaż charakteryzują się mniejszą liczbą placówek edukacyjnych niż obszary miejskie, również odnotowują potrzeby w zakresie dostępu do edukacji. W Pawłosiowie, gdzie liczba mieszkańców wzrosła o 5,4%, rośnie również zapotrzebowanie na edukację i usługi związane z opieką nad dziećmi, co stanowi wyzwanie dla lokalnych władz w kontekście zapewnienia dostępu do wysokiej jakości edukacji. Podobna sytuacja ma miejsce w gminie Jarosław, gdzie również odnotowuje się wzrost liczby mieszkańców, a także dynamiczny wzrost dzieci w placówkach przedszkolnych (w latach 2017-2021 wyniósł on aż 35%). Te dane podkreślają, jak ważne jest inwestowanie w rozwój edukacji na wszystkich poziomach, od przedszkoli po się do podniesienia standardów opieki. Podsumowując, rozwój opieki nad dziećmi w MOF szkoły średnie i zawodowe, aby zapewnić młodym mieszkańcom MOF Jarosławsko-Przeworskiego odpowiednie przygotowanie do wejścia na rynek pracy. Zwiększanie dostępności i jakości edukacji jest kluczowe nie tylko dla rozwoju osobistego i zawodowego młodego pokolenia, ale również dla przyszłego wzrostu gospodarczego i konkurencyjności regionu. Z perspektywy rynku pracy, wskaźniki te wskazują na konieczność tworzenia nowych miejsc pracy, które odpowiadają umiejętnościom i kwalifikacjom wychodzącym z systemu edukacyjnego. Rozwój lokalnej gospodarki, wspieranie przedsiębiorczości oraz inwestycje w sektory przyszłościowe mogą przyczynić się do zatrzymania młodych talentów w regionie oraz przyciągnięcia nowych mieszkańców, co będzie stanowić solidną podstawę dla dalszego rozwoju MOF Jarosław-Przeworsk.

Infrastruktura kulturalna

MOF Jarosław-Przeworsk przedstawia zróżnicowany obraz w zakresie infrastruktury kulturalnej, który odzwierciedla zmieniające się potrzeby i oczekiwania mieszkańców. Kultura w Jarosławiu jest wspierana przez trzy domy i dwa publiczne ośrodki kultury, tj. JOKIS i CKIP. Brak dostosowań dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich stanowi jednak wyzwanie w kontekście dostępności. Mimo to, ok. 200 zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru oraz dziewięć form ochrony przyrody stanowią ważny element oferty kulturalnej i turystycznej miasta. Gminy Jarosław, Przeworsk oraz Pawłosiów, z odpowiednio dwunastoma⁹, sześcioma i ośmioma domami i ośrodkami kultury odpowiednio, reprezentują zaangażowanie w rozwój kultury na obszarach wiejskich. W gminie Przeworsk działa także 7 klubów sportowych zrzeszających 317 członków. W gminie Jarosław funkcjonuje 12 klubów sportowych, do których należą 444 osoby. Dane te podkreślają duże znaczenie sportu i rekreacji dla lokalnych społeczności. Podsumowując, dane liczbowe pokazują, jak MOF Jarosław - Przeworsk inwestuje w rozwój infrastruktury kulturalnej, aby sprostać potrzebom

⁹ Funkcję centrów kultury terenie gminy pełnią głównie świetlice wiejskie w miejscowościach Zgoda, Makowisko, Morawsko, Surochów, Tuczempy, Wola Buchowska, Wólka Pełkińska, Munina, Osada Leżachów, Kostkowo oraz Sobiecin, a także Dom Kultury w miejscowości Pełkinie.

mieszkańców i turystów. Dalsze działania w tym zakresie mogą przyczynić się do wzrostu atrakcyjności regionu jako miejsca do życia, pracy i wypoczynku.

Strefa gospodarcza

Gospodarka i lokalny rynek pracy

Gospodarka i rynek pracy w MOF Jarosław-Przeworsk charakteryzuje się różnorodnością i specyfiką związaną z lokalnymi warunkami gospodarczymi, demograficznymi oraz strukturą przedsiębiorstw. W Jarosławiu wskaźnik zatrudnienia wynosi 341 na 1000 mieszkańców, co jest wartością niższą w porównaniu do średniej dla województwa podkarpackiego, oraz znacznie niższą niż średnia krajowa. Stopa bezrobocia rejestrowanego osiągnęła poziom 11,6% zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, przekraczając średnie wartości dla województwa i Polski. Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto wynosiło 5 308,03 PLN, co stanowi 79,2% przeciętnego wynagrodzenia na poziomie krajowym. W Przeworsku wskaźnik zatrudnienia na 1000 mieszkańców wynosi 373, plasując się na poziomie porównywalnym do średniej dla województwa podkarpackiego, jednakże poniżej średniej krajowej. Stopa bezrobocia zarejestrowanego osiągnęła poziom 15%. Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w Przeworsku wynosiło 5 110,08 PLN, co odpowiada 76,2% średniego wynagrodzenia na poziomie krajowym. Gmina ta charakteryzuje się podobnymi wskaźnikami do miasta Przeworsk, z zatrudnieniem na poziomie 374 na 1000 mieszkańców i stopą bezrobocia na poziomie 15%. Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto również wynosi 5 110,08 PLN. Saldo migracji pracowniczych wskazuje na przewagę wyjazdów mieszkańców gminy do pracy poza nią. W gminie Pawłosiów zatrudnionych jest 371 osób na 1000 mieszkańców, a stopa bezrobocia również wynosi 11,6%, z równomiernym rozkładem między kobietami i mężczyznami. Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęło poziom 5 308,03 PLN. Gmina ta charakteryzuje się ujemnym saldem migracji pracowniczej. W gminie Jarosław posiadających zatrudnienie jest 95 osób na 1000 mieszkańców (dane z 2021 r.). Stopa bezrobocia wynosiła 7,1%, zaś średnie wynagrodzenie 5 308 PLN. Podobnie jak w przypadku gminy Pawłosiów, także w gminie Jarosław zaobserwować można ujemne saldo migracji pracowniczych (więcej osób wyjeżdża do pracy do innych gmin niż przyjeżdża do pracy spoza danej gminy).

W MOF Jarosław-Przeworsk obserwuje się niższy wskaźnik zatrudnienia oraz wyższą stopę bezrobocia w porównaniu do średniej krajowej, co podkreśla potrzebę działań mających na celu stymulację lokalnego rynku pracy. Średnie wynagrodzenie w regionie, będące poniżej średniej krajowej, wskazuje na potencjalne wyzwania w przyciąganiu i utrzymaniu wykwalifikowanych pracowników. Pozytywnym aspektem jest jednak wzrost liczby podmiotów gospodarczych, zwłaszcza w Jarosławiu, co świadczy o dynamice przedsiębiorczości. Niezbędne wydaje się skupienie na rozwoju sektorów z potencjałem wzrostowym, takich jak usługi, technologie.

Potencjał turystyczny

Do MOF Jarosław-Przeworsk przyjeżdżają turyści z całej Polski oraz z zagranicy. Najwięcej turystów przyjeżdża z województwa małopolskiego oraz podkarpackiego, a w dalszej kolejności z województw: śląskiego, mazowieckiego i lubelskiego. W przypadku zagranicznych turystów najczęściej są to turyści ze Słowacji, Ukrainy i Niemiec.

Pośrednią, dodatkową informację na temat ruchu turystycznego stanowią dane dotyczące odwiedzin stron www internetowych poświęconych turystyce. I tak, statystyka za 2024 rok dla ckip.jaroslaw.pl jest następująca:

- Liczba unikatowych gości – 70 694,
- Liczba wizyt – 197 573,
- Liczba żądań – 3 113 969,
- Pasma - 1870.18 GB.

Dane te świadczą o znaczącym zainteresowaniu turystyką w MOF Jarosław-Przeworsk.

Krajobraz kulturowy obszaru MOF Jarosław-Przeworsk jest materialnym świadectwem historii tych terenów, bogatych i różnorodnych tradycji regionalnych. Świadczą o tym historyczne układy urbanistyczne Jarosławia (jednym z najpiękniejszych zabytków jest późnorenansowa kamienica Orsettich przy jarosławskim rynku z charakterystyczny podcieniami i attyką zwieńczającą dach) i Przeworska. Istotnym elementem dziedzictwa kulturowego są murowane i drewniane kościoły rzymskokatolickie, a także budownictwo sakralne chrześcijańskich obrządków wschodnich. Świadkiem wielokulturowości są również dwie synagogi żydowskie zlokalizowane w Jarosławiu: Duża Synagoga z początku XIX w., wybudowana w stylu zbliżonym do koszarowego oraz w jej pobliżu Mała Synagoga wzniesiona pod koniec XIX w. - w latach powojennych zostały zaadoptowane do nowych funkcji. W krajobrazie kulturowym zachowały się zabytki architektury rezydencjonalnej z XIX i początku XX wieku. Ważnym wydarzeniem, stanowiącym rozpoznawalny turystyczny produkt regionalny, są **Jarmarki Jarosławskie**. Nawiązują one do wielokulturowej i kupieckiej historii miasta. Szacuje się, że w Jarmarkach Jarosławskich uczestniczy średnio 4 tys. odwiedzających. Dodatkowo liczba wystawców utrzymuje się w granicy 100 podmiotów.

W Przeworsku, na terenie dawnego majątku dworskiego Lubomirskich, funkcjonuje Zjazd Pastewnik, będący miejscem obsługi ruchu turystycznego (oferuje 21 miejsc noclegowych), dysponuje także wolnym terenem predysponowanym dla rozwoju nowych usług turystycznych. Zjazd Pastewnik jest własnością miasta Przeworsk, jedynie część obiektów jest aktualnie dzierżawionych. W Zajeździe Pastewnik funkcjonuje także skansen, gromadzący zabytki architektury drewnianej z okolicznych terenów. Szczególny rozkwit działalności organizacji społecznych w II poł. XIX w., jaki zaobserwować można w okresie autonomii galicyjskiej, zaowocował m.in. dużą ich aktywnością w zakresie wznoszenia własnych siedzib. W Jarosławiu i Przeworsku powstały budynki Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, funkcjonujące dziś jako obiekty kultury. Z kolei najcenniejszym zabytkiem na terenie gminy Jarosław jest zespół pałacowo-parkowy w miejscowości Pełkinie, którego początki sięgają XVII w. i którego właścicielami w XVIII w. został ród Czartoryskich. W gminie znajdują się też liczne zabytkowe cmentarze z okresu XIX w., a także czasów I wojny światowej.

Ważnymi atrakcjami turystycznymi w regionie MOF Jarosław-Przeworsk, gdyż stanowiące o jego **kulturowej i turystycznej unikatowości** są Podkarpacka Droga św. Jakuba Via Regia oraz Przeworska Kolej Wąskotorowa – Pogórze.

Podkarpacka **Droga św. Jakuba**¹⁰ jest szlakiem turystyki pielgrzymkowej. Nawiązuje on do dawnego traktu handlowego, który biegł z Kijowa do Santiago de Compostela. W XIII wieku znany jako Via Regia, czyli Droga Królewska, pełnił głównie funkcję szlaku kupieckiego. Obecnie Podkarpacka Droga św. Jakuba Via Regia to trasa licząca ponad 200 kilometrów, prowadząca z Medyki przez Przemyśl, Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Rzeszów, Ropczyce aż do Pilzna. Tam łączy się z zachodnimi odcinkami biegnącymi dalej przez Niemcy, Francję, aż do Hiszpanii. **Zasadne jest wykorzystanie i odwołanie się w koncepcji rozwoju ruchu i produktu turystycznego MOF Jarosław-Przeworsk do przebiegającej przez jego obszar drogi św. Jakuba, ze względu na powszechną, w skali europejskiej i polskiej, rozpoznawalność i mit tego szlaku**¹¹. Zasadne jest zatem tworzenie nowych szlaków turystycznych, które będą dołączać do istniejącego szlaku św. Jakuba. Aktualnie nie prowadzi się szczegółowych i systematycznych rejestrów pielgrzymów po polskich odcinkach drogi św. Jakuba.

W specjalistycznych opracowaniach wspomina się tylko o danych sprzed ponad dekady. Centrum Informacji Turystyczno-Kulturalnej w Jarosławiu sprawozdaje, że rocznie trasę odwiedza średnio kilku pielgrzymów, jednak dotyczy to tylko tych pielgrzymów, którzy zaznaczyli swoją obecność w Centrum Informacji. Zdecydowana większość pielgrzymujących ma kontakt z parafiami¹².

Przeworska Kolejka Wąskotorowa 'Pogórze' ¹³, zainicjowana przez lokalnych działaczy i właścicieli ziemskich pod koniec XIX wieku, stanowi ważną część historii regionu Pogórza Dynowskiego. Po licznych przeszkodach, w tym sprzeciwach władz wojskowych, została otwarta w 1904 roku, początkowo służąc głównie do transportu buraków cukrowych do cukrowni w Przeworsku. Współcześnie kolejka pełni głównie funkcję turystyczną, oferując autentyczne i historyczne przejazdy przez malownicze krajobrazy. **Z roku na rok rośnie dynamika i liczba turystów korzystających z kolejki**, w 2021 r. podróżowało nią 14 969 osób, w 2022 r. – 15 729 osób, w 2023 r. – 24 817 osób, a w 2024 r. – aż 34 369 podróżnych. Świadczy to o **bardzo dużym potencjale rozwojowym** tej atrakcji, która już teraz **jest jednym z kluczowych magnesów przyciągających turystów do obszaru MOF**.

Przez obszar MOF Jarosław-Przeworsk przebiegają także inne szlaki turystyczne, przy czym szlaki te **wykorzystywane są zarówno jako rowerowe jak i piesze**:

¹⁰ <https://camino.net.pl/droga-w-polsce/via-regia/>

¹¹ Zwraca uwagę np. ogromna popularność książki Alchemik autorstwa Paulo Coelho. Więcej informacji nt. Podkarpackiej Drogi św. Jakuba w: 'Koncepcja produktu turystycznego „Szlak Dziedzictwa i Przyrody MOF Jarosław-Przeworsk”, listopad 2024.

¹² „(...) w Księdze pielgrzymów do grobu św. Jakuba Starszego Apostoła z parafii w Kotuszowie w 2010 r. zarejestrowano 105 osób pielgrzymujących Małopolską Drogą św. Jakuba (58 osób pieszo, 47 osób rowerem), natomiast w 2012 r. było to już 384 pątników – przy czym 257 osób pielgrzymowało pieszo, 25 rowerem i 102 osoby odbyły pielgrzymkę autokarem” za: F. Mróz, Ł. Mróz, 5000 km polskich odcinków Drogi św. Jakuba : to nadal początek drogi?, [w] A. Jackowski, F. Mróz, Ł. Mróz (red.), 1200 lat pielgrzymek do grobu św. Jakuba w Santiago de Compostela, Wydawnictwo "Czuwajmy", Kraków 2013, s. 279.

¹³ <https://kolejka-pogorzanin.pl/>

Szlak architektury dworskiej i pałacowej¹⁴, istnieje bez oznakowania i tablic informacyjnych. Dlatego zainteresowani muszą (przynajmniej na razie) we własnym zakresie odwiedzać poszczególne miejscowości z mapą w ręku.

Na terenie MOF istnieją w ramach szlaku takie obiekty jak:

- Przeworsk – pałac i kompleks budynków, w tym oranżeria, znajduje się na terenie parku w stylu angielskim. Zespół był wznoszony przez rodzinę Lubomirskich,
- Urzejowice - zespół pałacowo-parkowy, składający się z kilku obiektów, wybudowany przez rodzinę Turnau,
- Cieszacin Wielki - dworek z XIX w. zwany zameczkiem, własność hr. Drohojowskich w otoczeniu parku krajobrazowego,
- Pawłosiów - zespół podworski z XIX w. hr. Siemieńskich. W jego skład wchodzi: pałac klasycystyczny ze spichlerzem, obora, stodoła, kapliczką św. Antoniego oraz interesujący park krajobrazowy z wytyczoną ścieżką dendrologiczną.
- Pełkinie - zespół parkowo-pałacowy książąt Czartoryskich założony w XIX w., w tym murowany pałac (z drugiej połowy XVII w.), zabudowania podworskie, stajnie, stodoły, staw, 7-hektarowy park krajobrazowy w typie angielskim.

Karpacki Szlak Wina¹⁵ – obecnie działający w formie porozumienia 31 winnic z Polski i Słowacji, których właściciele wspólnie ze Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia "Pro Carpathia" z Rzeszowa (Operatora Szlaku) zdecydowali się na stworzenie wspólnego produktu turystycznego. Jest to zarówno produkt w ujęciu turystyki kulturowej, turystyki w duchu slow life jak i enoturystyki.

Szlak Śladami Aleksandra Fredry¹⁶ - na terenie MOF szlak prowadzi przez Jarosław do Surochowa - miejscowości, gdzie urodził się pisarz. W Surochowie pozostało, po dawnym dworze, założenie parkowe oraz kaplica rodzinna hr. Fredrów

Szlak Chasydzki¹⁷ - projekt zorganizowany przez Fundację Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, którego celem jest stworzenie międzynarodowego szlaku turystycznego, wykorzystującego dziedzictwo kultury i religii żydowskiej.

Istnieją także, jako szlaki nie znakowane, takie jak: **Spacer po Śródmieściu Jarosławia**, **Szlak żółty Jarosław – Pruchnik**, czy **Pieszy szlak turystyczny po Przeworsku**.

Bardzo popularne są także trasy w podziemiach jarosławskiego rynku. I tak, **Podziemna Trasa Turystyczna** oraz **Podziemne Przejście Turystyczne**, w 2022 r. odwiedziły 12 304 osoby,

¹⁴ <https://powiat.jaroslowski.pl/turystyka/najciekawsze/item/2385-szlak-architektury-dworskiej-i-palacowej>

¹⁵ <https://www.karpackiszlakwina.pl/pl/szlak/o-szlaku>

¹⁶ <https://powiat.jaroslowski.pl/turystyka/najciekawsze/item/2382-miedzynarodowy-szlak-slada-mi-aleksandra-fredry>

¹⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Szlak_Chasydzki

w 2023 r. – 16 411 osoby, a w 2024 r. – 17 631 osób¹⁸. Liczby te świadczą o tym, że walory historyczne i dziedzictwo kulturowe miasta, ale także całego MOF zaczynają zyskiwać coraz większe zainteresowanie wśród turystów.

Część istniejących w MOF szlaków turystycznych, które są wykorzystywane zarówno jako trasy rowerowe, jak i piesze, jest oznakowana, przy czym oznakowanie to jest stosunkowo nowe, nie wymaga modernizacji. Jedynie w mieście Jarosław, ze względu na istnienie kilku szlaków turystycznych, wymagane będzie ujednolicenie tematyczne oznakowania, tak aby uzyskać spójność przekazu informacyjnego dla korzystających z tras. Tworzenie nowych odcinków szlaków będzie obejmowało także ich oznakowanie.

W zakresie infrastruktury dla turystyki kajakowej, w mieście Jarosław istnieje pomost na rzece San, w mieście Przeworsk i pozostałych gminach brak takiej infrastruktury.

Liczby indywidualnych turystów rowerowych można określić następująco:

- 2022 rok: 13 turystów rowerowych,
- 2023 rok: 9 turystów rowerowych,
- 2024 rok: 9 turystów rowerowych¹⁹.

Ponadto, w sierpniu 2024 r. MOF odwiedziło ok. 50 rowerzystów, uczestników Ogólnopolskiego Rajdu Rowerowego po Ziemi Jarosławskiej.

Faktycznie jednak liczba turystów rowerowych jest znacznie większa.

Z przeprowadzonych w 2024 r. badań społecznych wynika jasno bardzo duże oczekiwanie społeczności lokalnej w zakresie rozbudowy infrastruktury rowerowej (95% respondentów wskazało to jako kluczowe działania do podjęcia). Uwzględniając aktualne trendy w turystyce rowerowej, istnieje także potrzeba stworzenia **infrastruktury dla rowerów elektrycznych**, w tym zakupu takich rowerów, celem ich wypożyczania turystom (dotychczas brak oferty miejskich wypożyczalni rowerów na obszarze MOF) oraz stacji ładowania rowerów elektrycznych.

Dla pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego i kulturowego obszaru MOF Jarosław-Przeworsk niezbędne jest **uzupełnienie istniejących szlaków o nowe odcinki**. Pozwoli to zwiększenie dostępności do atrakcji turystycznych a tym samym pozyskanie większej liczby turystów.

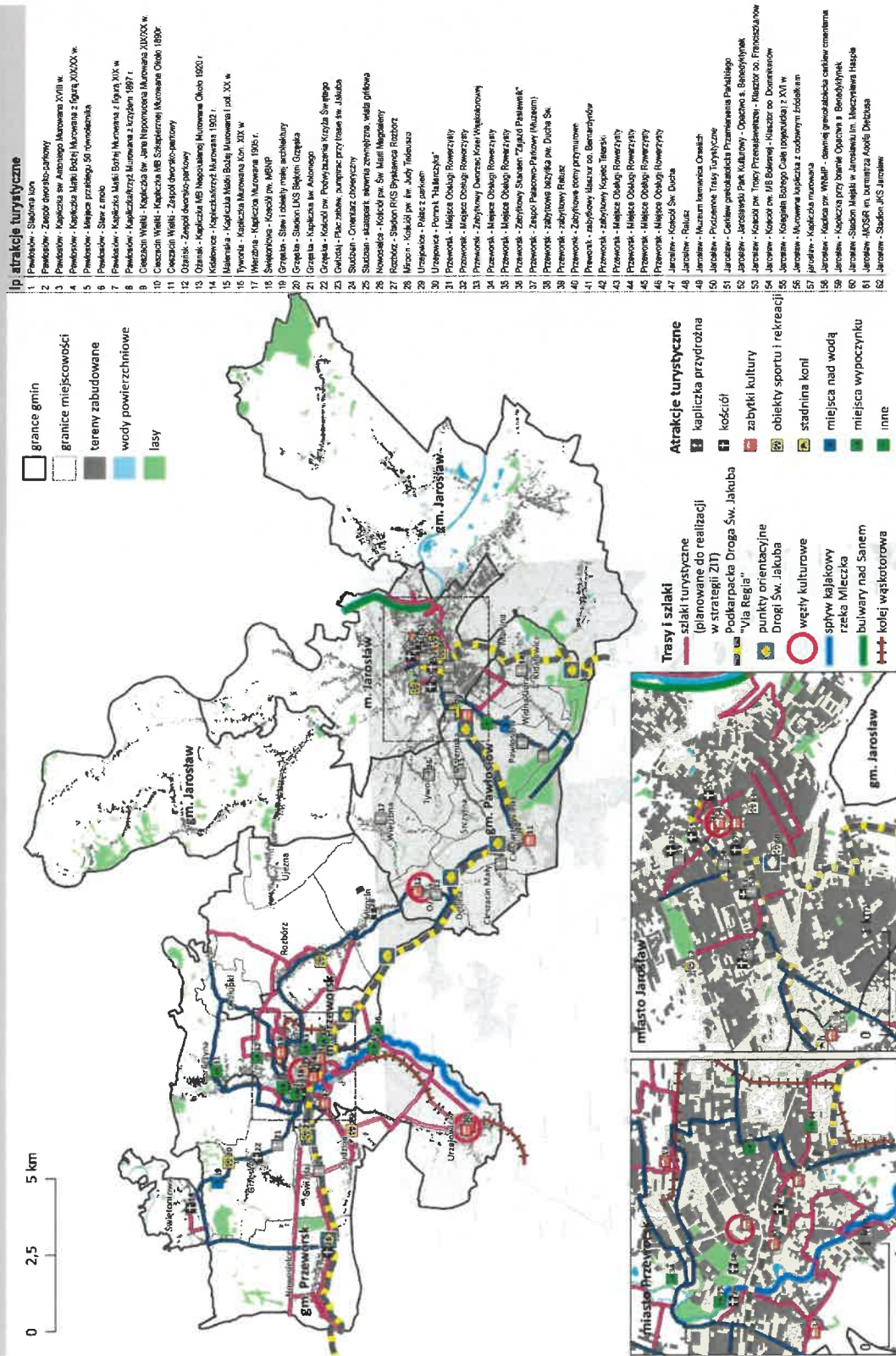
Szlaki turystyczne, planowane do realizacji w ramach wdrażania Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk, które będą **wykorzystywane zarówno jako trasy rowerowe, jak i piesze, prezentuje mapa na rysunku 7**. W efekcie realizacji zaplanowanych projektów szlaki te będą różnić się oznakowaniem.

¹⁸ Statystyki nie uwzględniają wejść nieodpłatnych, m.in. 400–500 odwiedzających podczas majowej Nocy Zwiedzania Rynku.

¹⁹ Wielkości określone na podstawie ankiet Systemu Rekomendacji Miejsc Przyjaznych Rowerzystom w Województwie Podkarpackim.

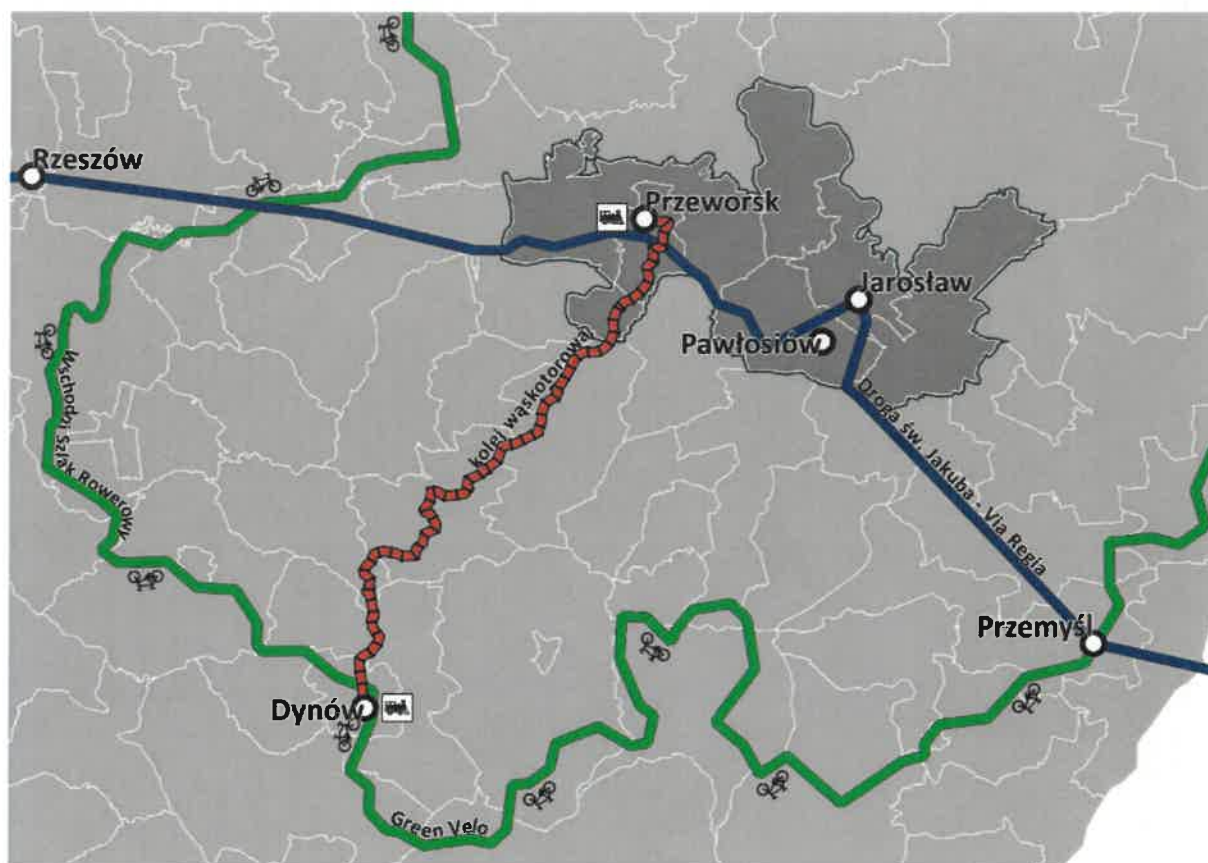
Mapa na rysunku nr 7 w kompleksowy sposób prezentuje także atrakcje turystyczne w poszczególnych gminach, wokół których planowany jest szlak turystyczny do zrealizowania w strategii ZIT. Punkty 1 do 17 to punkty orientacyjne stanowiące atrakcje turystyczne przy **przebiegu trasy w gminie Pawłosiów**. Punkty 18 do 30 są to punkty w **gminie Przeworsk**; punkty 31-46 to atrakcje przy trasach pieszych i rowerowych w **mieście Przeworsk**; zaś punkty 46-62 to atrakcje turystyczne w **mieście Jarosław**.

Rysunek 7. Wybrane atrakcje i szlaki turystyczne w gminach Przeworsk i Pawłosiów oraz miastach Przeworsk i Jarosław.
WYBRANE ATRAKCJE I SZLAKI TURYSTYCZNE W GMINACH MOF JAROSŁAW-PRZEWORSK

Źródło: opracowanie własne

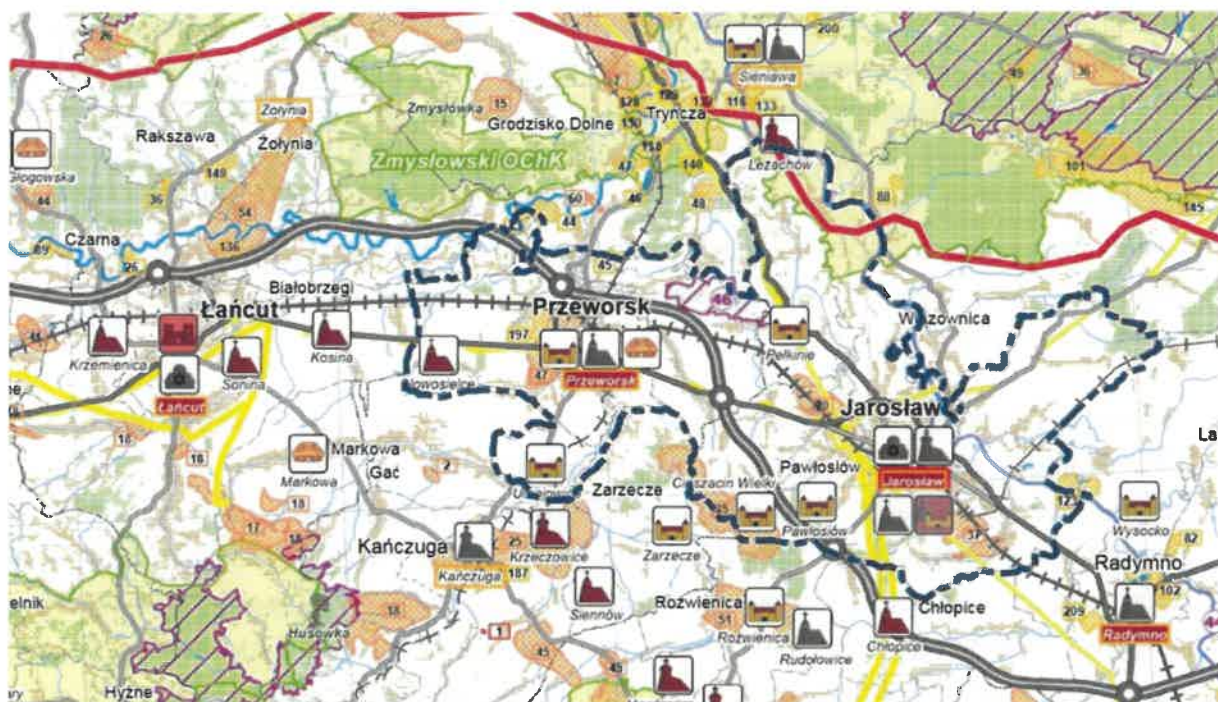
Rysunek 8. Schemat powiązań i spójności produktu turystycznego "Szlak Dziedzictwa i Przyrody MOF Jarosław - Przeworsk"

Źródło: opracowanie własne

Należy zauważyć, że planowany szlak turystyczny będzie uzupełniać ofertę innych szlaków i atrakcji turystycznych w regionie, w tym szczególności biegnącą w pobliżu obszaru MOF trasę Green Velo (Rysunek 8).

Rysunek 9. MOF Jarosław-Przeworsk – dziedzictwo kulturowe

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

- GRANICA POWIATU
- GRANICA GMINY
- OBSZAR PARTNERSTWA

Przeworsk OŚRODEK POWIATOWY ZIEMSKI

Pawłosiów OŚRODEK GMINNY WIEJSKI

UŻYTKOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW

- TEREN LESNY
- TEREN ZURBANIZOWANY

SZLAKI KULTUROWE

- ARCHITEKTURY DREWNIANEJ
- ŚW. JAKUBA
- I WOJNY ŚWIATOWEJ
- CHASYDŹKI
- LUBOMIRSKICH
- ALEKSANDRA FREDRY

DZIEDZICTWO KULTUROWE

- PARK KULTUROWY
- ZABYTEK ARCHITEKTURY REZYDENCJONALNEJ
- BUDOWNICTWO SAKRALNE RZYMSKOKATOLICKIE (MUROWANE)
- BUDOWNICTWO SAKRALNE RZYMSKOKATOLICKIE (DREWNIANE)
- BUDOWNICTWO SAKRALNE CHRZEŚCIJAŃSKICH OBZĄDÓW WSCHODNICH (MUROWANE)
- BUDOWNICTWO SAKRALNE CHRZEŚCIJAŃSKICH OBZĄDÓW WSCHODNICH (DREWNIANE)
- BUDOWNICTWO SAKRALNE JUDAISTYCZNE (SYNAGOGA)
- SKANSEN
- Jarosław** HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY WPISANY DO REJESTRU ZABYTKÓW
- Pawłosiów** NAZWA MIEJSCOWOŚCI W KTÓREJ ZLOKALIZOWANE SĄ OBIEKTY LUB ZAŁOŻENIA OBJĘTE OCHRONĄ
- ZABYTKOWA KOLEJ WASKOTOROWA
- ZAŁOŻENIE WSKAZANE DO UZNANIA ZA POMNIK HISTORII
- HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY LUB INNE ZAŁOŻENIE PRZESTRZENNE WSKAZANE DO REWALORYZACJI

Źródło: opracowanie PBPP w Rzeszowie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030.

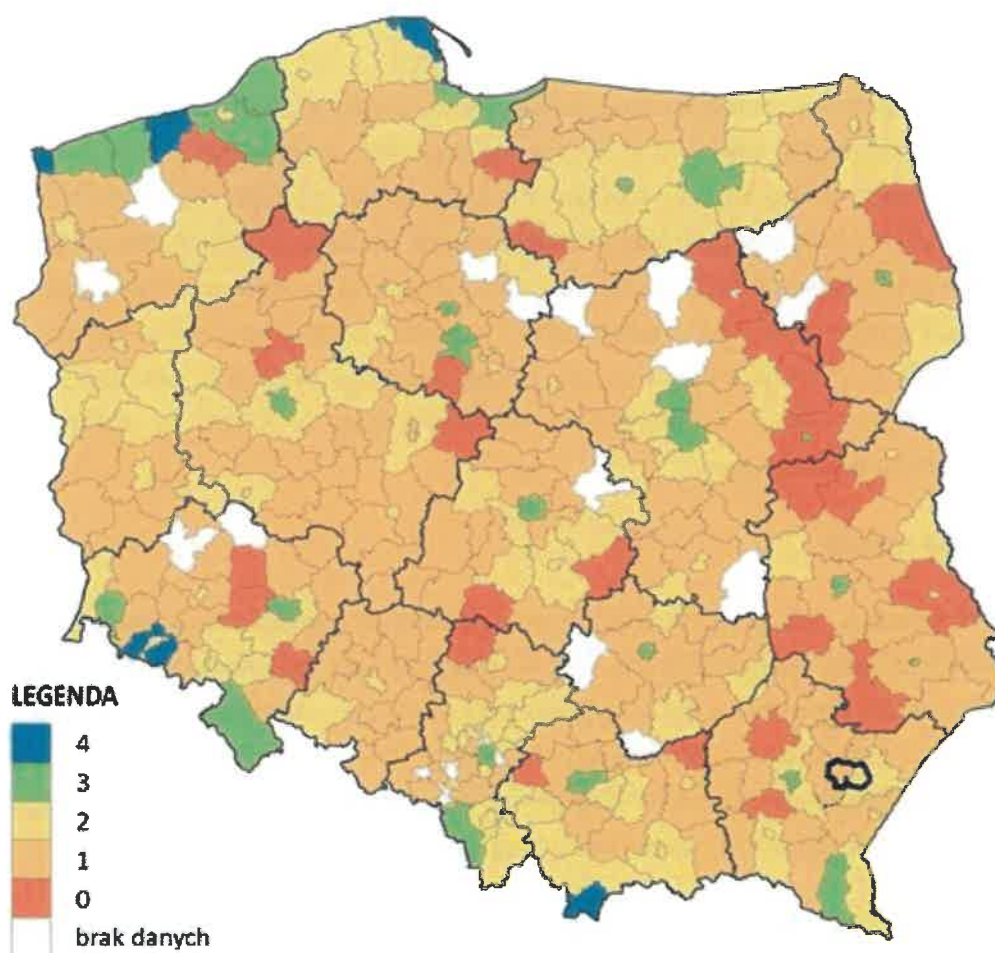
W Jarosławiu, rozwój infrastruktury hotelowej jest reprezentowany przez cztery hotele, w tym dwa z trzema gwiazdkami, jeden z jedną gwiazdką oraz jeden motel dwugwiazdkowy, co wskazuje na różnorodną ofertę noclegową. Wzrost liczby obiektów noclegowych o trzy w porównaniu z rokiem 2008 świadczy o dynamicznym rozwoju sektora turystycznego. Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, takie jak pochylnie wjazdowe czy windy, są

dostępne w kilku obiektach, co zwiększa ich dostępność i atrakcyjność. W zakresie infrastruktury konferencyjnej, Jarosław oferuje sześć obiektów z salami konferencyjnymi, co umożliwia organizację różnorodnych wydarzeń biznesowych i edukacyjnych. Dostęp do sieci WiFi w większości miejsc spotkań podnosi ich funkcjonalność i przyciąga organizatorów. Przeworsk, z jednym hotelem dwugwiazdkowym i szkolnym schroniskiem młodzieżowym, pokazuje mniejszą, ale istotną ofertę noclegową. Dostępność udogodnień dla osób niepełnosprawnych w dwóch obiektach noclegowych oraz istnienie dwóch obiektów z salami konferencyjnymi, wyposażonymi w niezbędny sprzęt, wskazuje na rozwój infrastruktury wspierającej turystykę i biznes.

Pomimo tego, że MOF dysponuje stosunkowo wysokim potencjałem w sferze dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, oraz należy do obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym, to wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej²⁰ pozostaje, liczony wg powiatów Partnerstwa, na poziomie 1 i 2. Zatem, konfrontacja atrakcyjności walorów przyrodniczych i kulturowych Partnerstwa z ich aktualną pozycją funkcji turystycznej, pozwala wnioskować o dużym, niewykorzystanym potencjale. Świadczy o tym również brak wypracowanego wspólnie produktu turystycznego i marki. Na poniższej rycinie zobrazowano rozwój funkcji turystycznej (PRFT) w roku 2019 dla Partnerstwa. Wskaźnik ten został opracowany zgodnie z metodyką zaproponowaną przez A. Szromka, ma charakter syntetyczny i powstaje w oparciu o 4 wskaźniki składowe: dwa wskaźniki intensywności ruchu turystycznego oraz dwa wskaźniki zagospodarowania turystycznego. Są to wskaźniki informujące o:

- zagospodarowaniu turystycznym, w tym o: liczbie miejsc noclegowych w danym roku przypadających na 100 mieszkańców, liczbie miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni.
- intensywności ruchu turystycznego, w tym o:
 - liczbie turystów przypadających na 100 mieszkańców, liczbie turystów przypadających na 1 km² powierzchni. Syntetyczny wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej (WRFT) jest wystandaryzowany i przyjmuje wartość od 0 do 1. Na podstawie wartości wskaźnika można określić pozycję rozwoju funkcji turystycznej jednostki terytorialnej (PRFT) w zakresie od 0 do 4, gdzie 0 to bardzo niska, zaś 4 to bardzo wysoka pozycja określająca stopień rozwoju funkcji turystycznej obszaru.

²⁰ Wskaźnik rozwój funkcji turystycznej (PRFT) został opracowany przez ZMP, zgodnie z metodyką zaproponowaną przez A. Szromka [https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/_migrated/content_uploads/8_A.R.Szromek_Pomiar_Funkcji_Turystycznej....pdf], ma charakter syntetyczny i powstaje w oparciu o 4 wskaźniki składowe: dwa wskaźniki intensywności ruchu turystycznego oraz dwa wskaźniki zagospodarowania turystycznego. Dla porównania, w województwie podkarpackim znajdują się tylko dwa powiaty, które w skali wskaźnika otrzymały pozycję na poziomie 3: leski oraz m. Rzeszów.

Konfrontacja atrakcyjności walorów przyrodniczych i kulturowych Partnerstwa z ich pozycją rozwoju funkcji turystycznej, pozwala wnioskować o dużym niewykorzystanym potencjale. W województwie podkarpackim znajdują się zaledwie dwa powiaty, które w skali wskaźnika otrzymały pozycję na poziomie trzy: leski oraz m. Rzeszów.

Strefa przestrzenna

Niski poziom pokrycia MPZP

MOF Jarosław-Przeworsk boryka się z niskim poziomem pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP), co jest szczególnie istotne w kontekście szybkiego rozwoju obszarów suburbanizacji. Wyjątkiem w MOF Jarosław-Przeworsk jest gmina Jarosław, której powierzchnia aż w 31% jest pokryta MPZP. Niski poziom pokrycia MPZP prowadzi do ryzyka chaosu przestrzennego, wpływając negatywnie na jakość przestrzeni publicznych i efektywność infrastruktury technicznej. Kluczowe jest opracowanie i aktualizacja MPZP dla całego obszaru MOF J-P, aby zapewnić spójny i zrównoważony rozwój, uwzględniający potrzeby mieszkańców oraz ochronę środowiska.

Problemy komunikacyjne

MOF Jarosław-Przeworsk stoi przed wyzwaniami komunikacyjnymi, które obejmują wysokie natężenie ruchu drogowego oraz ograniczoną dostępność transportu publicznego. Te problemy transportowe wpływają negatywnie na środowisko poprzez nadmierną emisję szkodliwych substancji i zwiększony hałas komunikacyjny. Skutkiem tych trudności jest nie tylko pogorszenie jakości życia mieszkańców, ale także potencjalne ograniczenie dostępu do kluczowych usług i miejsc pracy, co z kolei może hamować rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Rozwiązanie tych problemów wymaga zintegrowanego podejścia, skupiającego się na rozbudowie i modernizacji infrastruktury transportowej, a także na promowaniu i ulepszaniu transportu publicznego.

Odnawialne źródła energii

MOF Jarosław-Przeworsk stoi przed wyzwaniem zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w lokalnym miksie energetycznym. Jest to kluczowe dla zrównoważonego rozwoju, redukcji zanieczyszczeń i poprawy jakości powietrza. Aktywne promowanie i wspieranie inicjatyw związanych z wykorzystaniem energii słonecznej, wiatrowej oraz biomasy. Działania te przyczynią się do dywersyfikacji źródeł energii, co zwiększy bezpieczeństwo energetyczne regionu oraz przyczyni się do zmniejszenia śladu węglowego.

Linie elektroenergetyczne 110 kV przebiegają na terenie miasta Jarosławia i Przeworska, a także na terenie gmin Jarosław, Przeworsk i Pawłosiów. W miastach Przeworsk i Jarosław zlokalizowane są główne punkty zasilania (GPZ) komunalne ze stacją redukcyjną 110kV/SN. Ponadto w Przeworsku znajduje się mała elektrownia wodna.

Zasoby środowiskowe i przestrzenie publiczne

Konieczne jest ochronienie zasobów naturalnych i rozwijanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych, które umożliwiają mieszkańcom korzystanie z czasu na świeżym powietrzu i integrację społeczną. Ochrona istniejących terenów zielonych oraz rozwój nowych przestrzeni publicznych, w tym parków i obszarów rekreacyjnych. Ważne jest także wykorzystanie niewykorzystanych lub zdegradowanych terenów dla tworzenia nowych, atrakcyjnych przestrzeni służących społeczności lokalnej, co będzie sprzyjać również adaptacji do zmian klimatu.

2.3.1. Transport niskoemisyjny i mobilność miejska

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa dotyczącej realizacji Polityki Spójności na lata 2021-2027 w Polsce, strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych MOF Jarosław-Przeworsk uwzględnia zagadnienia związane z transportem. Finansowanie projektów związanych

z transportem i zrównoważoną mobilnością nie będzie wymagało przyjęcia Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) jako warunku wstępnego.

Komunikacja publiczna funkcjonuje tylko w mieście Jarosław i stanowi kluczowy element systemu transportowego tego historycznego miasta. Mimo wielu osiągnięć, system komunikacji miejskiej w Jarosławiu stoi przed wyzwaniami, takimi jak konieczność modernizacji infrastruktury czy dostosowanie oferty do zmieniających się wzorców mobilności mieszkańców.

Z pewnością zachętę dla podróżnych może stanowić poprawa bezpieczeństwa oraz nowoczesny i ekologiczny tabor autobusowy. Aktualnie w mieście Jarosław jeździ jeden autobus elektryczny. Poprawę bezpieczeństwa i standardu podróży komunikacją miejską można zapewnić także poprzez serwis już istniejącego taboru. W 2024 r. Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Jarosławiu Sp. z o.o., zapewniające transport publiczny w mieście, posiadało 14, w większości używanych w momencie zakupu, autobusów - 11 autobusów marki SOR, 2 autobusy marki MAN oraz 1 autobus marki Autosan. Informacje te pokazują, że niezbędna jest budowa zaplecza technicznego dla taboru, który w wydajnie zwiększy jakość serwisu pojazdów. Oferta kursów jest szczególnie bogata w dni powszednie, ze 172 kursami, oraz dostosowana do potrzeb mieszkańców również w weekendy.

W mieście Jarosław, w latach 2020 i 2021, liczba osób korzystających z środków komunikacji miejskiej znacząco zmalała w porównaniu do poprzednich lat. W 2020 roku zanotowano 436 000 podróżujących, a w 2021 roku było to 505 000 osób. Pandemia miała istotny wpływ na tę tendencję, ograniczając mobilność i skłaniając ludzi do unikania miejsc publicznych, w tym środków transportu zbiorowego.

Jednakże w 2022 roku liczba podróżujących znacząco wzrosła, osiągając 598 000 użytkowników, co może świadczyć o stopniowym powrocie do normalności w funkcjonowaniu komunikacji miejskiej, po okresie ograniczeń związanych z pandemią. W 2023 roku odnotowano dalszy wzrost do 729 000 podróżujących, co sugeruje poprawę sytuacji i wzrost zaufania mieszkańców do korzystania z transportu publicznego. Jarosławska komunikacja publiczna obsługuje także 1 linię autobusową (nr 10) poza terenem miasta, do gminy Jarosław. Warto zwrócić uwagę na ciekawe rozwiązania nie tylko w skali regionu, ale także kraju, które mają zachęcić do korzystania z komunikacji publicznej. W mieście Jarosław posiadacze Jarosławskiej Karty Miejskiej mogą korzystać z transportu publicznego za darmo na wszystkich trasach.

Inwestycje w zrównoważoną mobilność i nowoczesne technologie są obiecującym kierunkiem na przyszłość, który może jeszcze bardziej zwiększyć atrakcyjność i dostępność transportu publicznego w regionie. Jest to tym bardziej uzasadnione, że na terenie MOF nie funkcjonuje alternatywny system transportu w postaci roweru miejskiego czy hulajnóg.

Samochody pozostają głównym środkiem transportu indywidualnego. Strefa płatnego parkowania, które sprzyjają bardziej racjonalnemu planowaniu podróży indywidualnych i ewentualnemu podjęciu decyzji o skorzystaniu z transportu publicznego, działa tylko

w mieście Przeworsk. Na terenie pozostałych gmin MOF takich stref nie ma. Widoczne w przestrzeni, ale wciąż niewystarczające, aby zmienić zachowania indywidualnej mobilności, są stacje ładowania pojazdów elektrycznych. W mieście Jarosław działa jedna tak stacja, zaś w mieście Przeworsk cztery. Bardzo zasadne są zatem inwestycje w infrastrukturę paliw alternatywnych (punkty ładowania dla pojazdów o zerowej emisji). W związku z tym, że samochody są znaczącym środkiem transportu indywidualnego (patrz tabela na str. 47) konieczne jest podjęcie działań mających zwiększyć bezpieczeństwo na drogach. Powinny to być inwestycje w infrastrukturę dla ruchu niezmotoryzowanego, w tym inwestycje drogowe służące poprawie bezpieczeństwa niezmotoryzowanych uczestników ruchu poprzez likwidację miejsc niebezpiecznych (w tym aktywne przejścia dla pieszych, oświetlenie uliczne). Dlatego też gminy MOF powinny zainstalować m.in. znaki interaktywne, na przykład w postaci znaków pulsacyjnych, które uruchamiają się, gdy pieszy zbliża się do przejścia drogowego.

Należy podejmować działania, aby wzmocnić infrastrukturę publicznego transportu zbiorowego, w tym infrastrukturę ograniczającą zmotoryzowany ruch indywidualny lub integrującą różne formy transportu, działania towarzyszące rozwojowi transportu publicznego, szczególnie poprzez budowę parkingów P&R, budowę centrum przesiadkowego w miejscowości Wierzbna, wyposażenie przystanków we wiaty przystankowe, budowę zaplecza technicznego dla obsługi taboru autobusowego oraz budowę parkingów przesiadkowych, a także Przedsięwzięcia towarzyszące i rozwiązania cyfrowe, w tym systemy informacji pasażerskiej. Dzięki takiemu podejściu, zmniejszą się zatory komunikacyjne i liczba wypadków, ograniczona zostanie emisja CO₂ i innych zanieczyszczeń z transportu, co przełoży się na pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców, przyczyni się to również do wzmocnienia gospodarki zeroemisyjnej.

Przez obszar MOF, w jego północno-wschodniej części, przebiegają trasy o charakterze tranzytowym, międzynarodowym, ujęte w sieci bazowej TEN-T:

- autostrada A4 relacji (Drezno) granica państwa (Niemcy) – Jędrzychowice – Krzyżowa – Legnica – Wrocław – Opole – Gliwice – Katowice – Kraków – Tarnów – Rzeszów – Korczowa – granica państwa (Lwów) z węzłami Przeworsk, Jarosław Zachód, Jarosław Wschód (droga międzynarodowa E40);
- linia kolejowa nr 91 relacji Kraków Główny Osobowy – Rzeszów – Przemyśl – Medyka – granica państwa (część magistrali kolejowej E30).

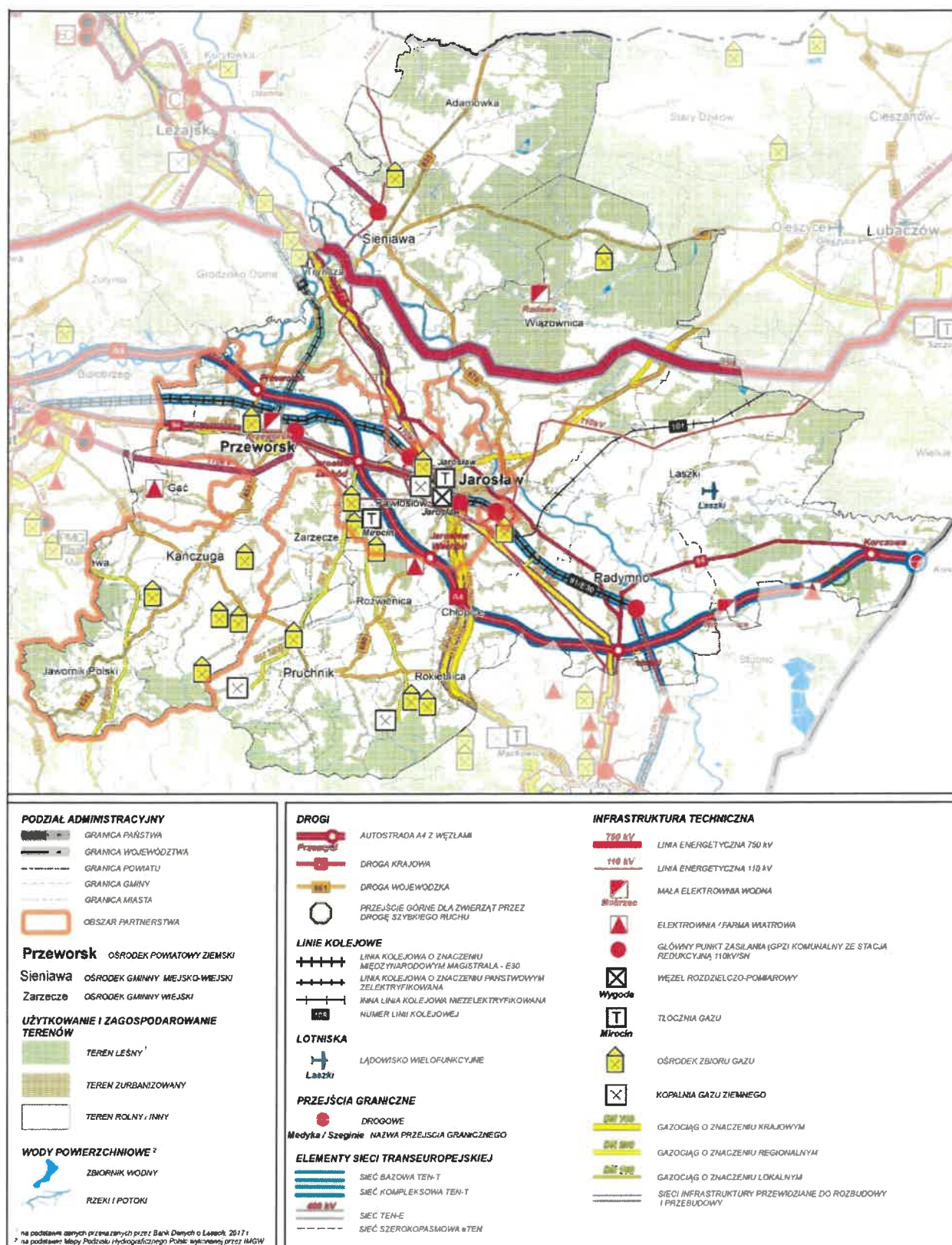
Podstawowy układ drogowy uzupełniają:

- drogi krajowe:
 - DK77 relacji: Lipnik – Sandomierz – Stalowa Wola – Leżajsk – Tryńcza – Jarosław – Radymno – Przemyśl przebiegająca przez miasto Jarosław;
 - DK94 relacji: węzeł „Zgorzelec”(A4) – Wrocław – węzeł „Kraków Wieliczka”(A4) – Rzeszów – węzeł Korczowa (A4) przebiegająca przez miasto Przeworsk, gminę Przeworsk, miasto Jarosław, gminę Pawłosiów;
- drogi wojewódzkie

- DW835 relacji: Lublin – Wysokie – Biłgoraj – Sieniawa – Przeworsk – Dynów – Grabownica Starzeńska przebiegająca przez miasto Przeworsk, gminę Przeworsk, miasto i gminę Kańczuga, gminę Jawornik Polski;
- DW865 relacji: Jarosław – Oleszyce – Cieszanów – Bełżec przebiegająca przez miasto Jarosław;
- DW880 relacji: Jarosław – Pruchnik przebiegająca przez miasto Jarosław, gminę Pawłosiów;
- DW 881 relacji: Sokołów Małopolski – Łańcut – Pruchnik – Żurawica przebiegająca przez miasto i gminę Kańczuga.

Układ infrastruktury kolejowej na obszarze opracowania, oprócz linii kolejowej nr 91 o znaczeniu międzynarodowym, tworzy również linia kolejowa nr 68 relacji Lublin – Przeworsk o znaczeniu państwowym, będąca elementem sieci kompleksowej TEN-T.

Rysunek 10. MOF Jarosław-Przeworsk – komunikacja i infrastruktura techniczna

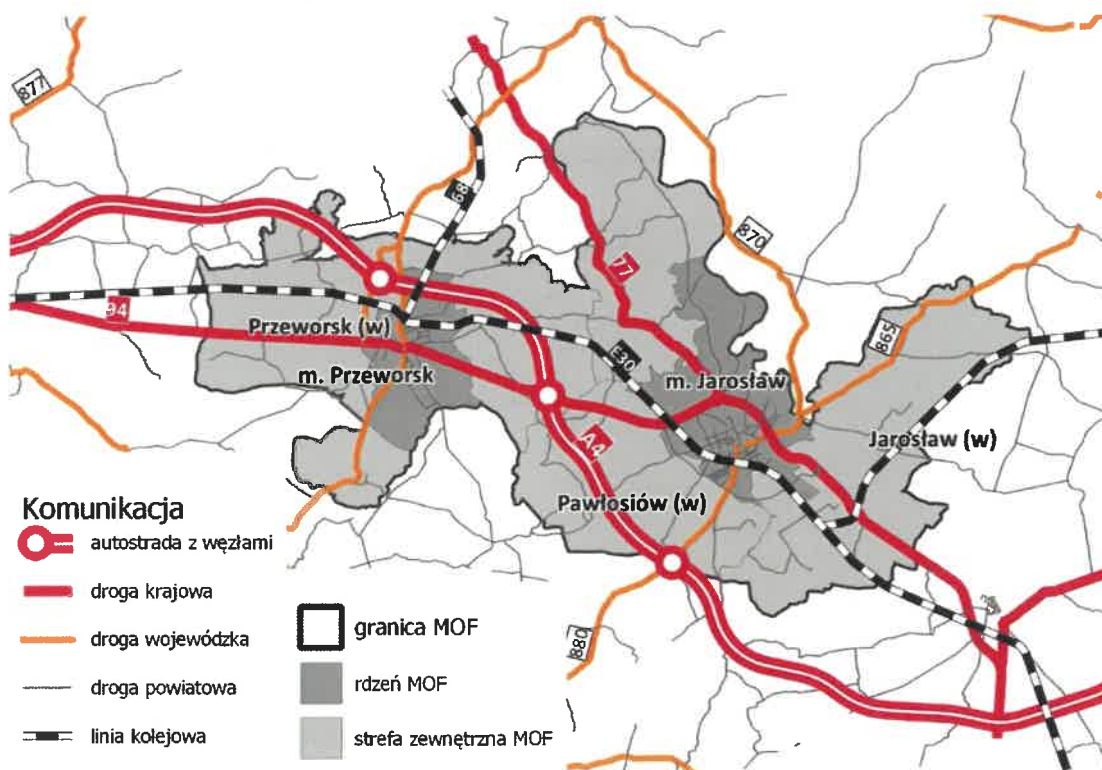

Źródło: opracowanie PBPP w Rzeszowie, wyciąg z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030.

Zgodnie z planami rozwoju transportu w województwie podkarpackim do roku 2030²¹, obszar MOF Jarosław – Przeworsk charakteryzuje się takimi cechami jak:

- System komunikacji drogowej w obrębie funkcjonalnego obszaru Jarosław-Przeworsk bazuje na kluczowym układzie dróg krajowych DK94 i DK77, a także dróg wojewódzkich: DW835, DW870, DW865 i DW880.
- Największy wpływ na dostępność wewnętrzną obszaru ma droga krajowa DK94 o relacji równoległej do autostrady A4.
- Ze względu na skupiony charakter przestrzenny obszaru funkcjonalnego, dostępność wewnętrzna w obrębie obszaru jest wysoka.
- Najważniejszym elementem funkcjonowania układu kolejowego w obszarze, są połączenia kolejowe realizowane na linii nr 91 (E30) relacji Kraków – Rzeszów – Medyka.
- Na obszarze funkcjonalnym działa kolej wąskotorowa Przeworsk – Dynów.

Rysunek 11. Sieć transportowa w obszarze funkcjonalnym Jarosław-Przeworsk

Źródło: Diagnoza stanu systemu transportowego w województwie podkarpackim, PBPP w Rzeszowie, 2020.

²¹ Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030

https://sejmik.podkarpackie.pl/attachments/article/3694/08_Program_Strategiczny_Rozwoju_Transportu_Woje_w%C3%B3dztwa_Podkarpackiego_do_roku_2030.pdf

Transport kolejowy, z prędkościami około 55 km/h dla pociągów InterCity i Twoje Linie Kolejowe (TLK) oraz 52,5 km/h dla pociągów Przewozów Regionalnych (PR), stanowi solidną podstawę dla dalekobieżnych podróży. Uzupełnia go dobrze rozwinięta sieć autobusowa, zapewniająca połączenia krajowe i międzynarodowe w wielu kierunkach, w tym Rzeszów, Kraków, Zakopane, Lublin, Warszawa, a także Lwów na Ukrainie. W mieście znajdują się liczne punkty obsługi pasażerów, w tym biura i przystanki wiodących przewoźników międzynarodowych.

Lokalizacja Jarosławia w pobliżu przejścia granicznego z Ukrainą w Korczowej, wraz z dobrze rozwiniętą siecią drogową, stwarza wyjątkowe możliwości dla rozwoju infrastruktury logistycznej i inwestycyjnej, zarówno w kierunku Ukrainy, jak i Słowacji. Dodatkowym atutem jest bliskość lotniska w Jasionce k. Rzeszowa z segmentem CARGO, co uzupełnia ofertę transportową miasta o usługi transportowe na skalę międzynarodową. Poniżej zaprezentowano schemat połączenia kolejowego, które przechodzi przez Przeworsk i Jarosław. Na odcinku od Rzeszowa do Przeworska funkcjonuje Podkarpacka Kolej Aglomeracyjna. Czas dojazdu do stolicy województwa z Przeworska wynosi ok 30 minut, a częstotliwość kursów średnio co 45 minut.

Rysunek 12. Schemat połączeń kolejowych na terenie Województwa Podkarpackiego

Źródło: opracowanie PBPP w Rzeszowie na podstawie: <https://www.intercity.pl/pl/site/dla-pasazera/oferty/krajowe/tylko-dobre-polaczenia-razem-w-polske-z-intercity-i-polregio/>

Z powodu zwiększającej się liczby użytkowników samochodów elektrycznych, rośnie zapotrzebowanie na stacje ładowania pojazdów, przy czym aktualnie na obszarze MOF brak jest takiej infrastruktury.

W obszarze transportu niskoemisyjnego i mobilności miejskiej, Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk stawia sobie za cel przekształcenie swojego systemu komunikacji w sposób, który będzie sprzyjał zrównoważonemu rozwojowi, redukcji emisji szkodliwych substancji, a także poprawie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie bezpiecznych, efektywnych i dostępnych opcji transportowych. Zmniejszenie zależności od transportu indywidualnego oraz rozwój alternatywnych, ekologicznych form przemieszczania się, takich jak transport publiczny, rowery miejskie czy piesze trasy komunikacyjne, staje się priorytetem w planowaniu przestrzennym i transportowym regionu.

Poniższa tabela przedstawia syntezę danych zebranych z platformy monitorrozwoju.pl²², dotyczących infrastruktury i usług transportowych w miastach Jarosław, Przeworsk oraz gminach Jarosław, Pawłosiów i Przeworsk, uwzględniając dane za rok 2022 oraz częściowo 2023. Prezentowane informacje są kluczowe dla analizy stanu oraz prognozowania rozwoju transportu publicznego i indywidualnego w MOF. Ich szczegółowa analiza pozwala na zrozumienie zróżnicowania w dostępności i stopniu rozwoju infrastruktury transportowej między badanymi obszarami, od miast po obszary wiejskie.

Miasto/Gmina	Liczba samochodów osobowych na 100 mieszkańców	Czynne przystanki autobusowe	Długość buspasów (km)	Długość istniejących tras rowerowych (km)	Liczba parkingów 'Parkuj i Jedź'	Liczba taksówek	Przestępstwa drogowe na 10 tys. mieszkańców
Jarosław (miasto)	75.87	75	0	0.0	0	47	16.1
Przeworsk (miasto)	59,89	20	0	17.8	0	4	12.7
Jarosław (gmina)	75,87	88	0	0	0	0	13,5
Pawłosiów	75,87	78	0	1.3	0	0	16.1
Przeworsk (gmina)	59,89	30	0	31.0	0	4	12.7

Wzrost liczby samochodów osobowych na 100 mieszkańców w okresie od 2012 do 2022 r. pokazuje znaczną zmianę: w mieście Jarosław, gminie Jarosław i gminie Pawłosiów wzrost wyniósł z 43,72 do 75,87, co stanowi wzrost o 32,15 punktów (73%). W mieście Przeworsk i gminie Przeworsk wzrost z 39,85 do 59,89, co oznacza wzrost o 20,04 punktów (50%). Te liczby wskazują na powiększającą się zależność od transportu indywidualnego

²² <https://monitorrozwoju.pl/>

i w konsekwencji na konieczność budowania alternatywnych, bardziej zrównoważonych opcji transportu. Stabilność liczby czynnych przystanków autobusowych na terenie gminy Jarosław (88 przystanków), miasta Jarosław (75 przystanków) i gminy Pawłosiów (78 przystanków), przy braku inwestycji w buspasy (0 km długości buspasów we wszystkich jednostkach) oraz stosunkowo niewielkiej liczbie ścieżek rowerowych (funkcjonują w mieście Przeworsk oraz gminach Pawłosiów i Przeworsk) podkreśla potrzebę inwestycji w rozwój transportu publicznego oraz infrastruktury wspierającej transport. Brak parkingów typu 'Parkuj i Jedź' ale również niewystarczająca liczba taksówek (spadek z 52 do 47 taksówek w Jarosławiu, stabilna liczba 4 taksówek w Przeworsku) dodatkowo uwydatniają potrzebę rozwijania infrastruktury wspierającej różnorodne formy mobilności.

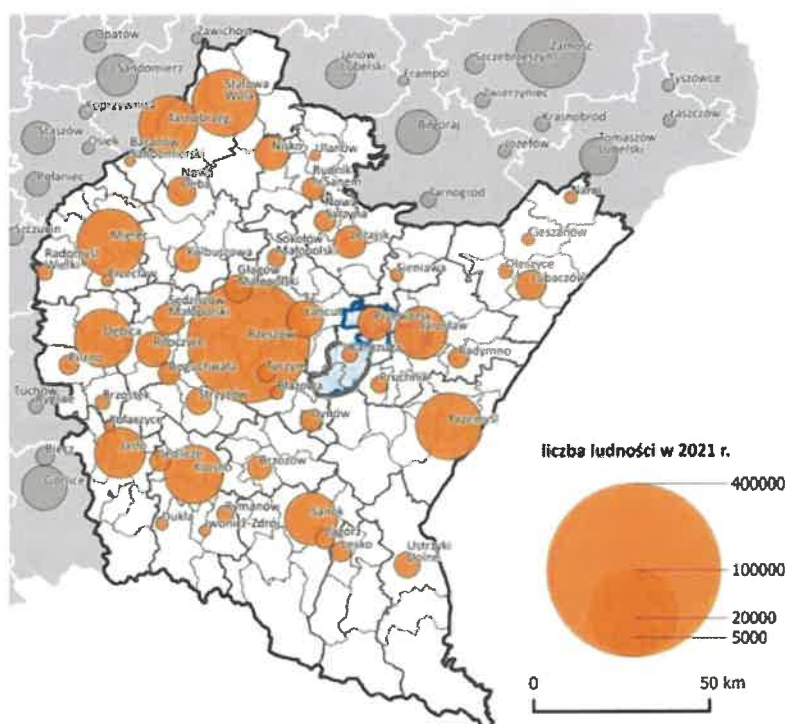
Analiza danych rzuca światło na aktualny stan oraz potrzeby w zakresie mobilności i infrastruktury transportowej na tych obszarach. Wyraźnie widać, że zarówno wzrost liczby samochodów osobowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców, jak i stabilność lub brak rozbudowy infrastruktury dla transportu publicznego, nakreślają scenariusz, w którym konieczne są zdecydowane działania na rzecz promocji zrównoważonego transportu oraz poprawy dostępności i bezpieczeństwa komunikacyjnego. Zwiększona liczba pojazdów osobowych, zauważalna w całym obszarze, podkreśla rosnącą zależność od transportu indywidualnego, co niesie ze sobą wyzwania takie jak nadmierne obciążenie dróg, zwiększenie emisji CO₂, a także negatywny wpływ na jakość powietrza, wpisują się w szerszą koncepcję rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej. Kluczowym elementem jest zwiększenie dostępności i atrakcyjności transportu publicznego oraz infrastruktury wspierającej ruch pieszego.

Przyczyna	Skutek	Problem
Zależność od transportu indywidualnego (wskaźnik - wzrost liczby samochodów na 100 mieszkańców)	System komunikacji publicznej nie jest wystarczająco rozwinięty i dostępny, co nie sprzyja zrównoważonemu rozwojowi obszaru MOF.	Wykluczenie transportowe części mieszkańców, szczególnie terenów wewnętrznie peryferyjnych.
Brak inwestycji w infrastrukturę parkingów P+R, przesiadkowych, infrastrukturę rowerową.		Wzrost liczby samochodów osobowych.
Brak rozwiązań typu 'rower miejski'.		Pogorszenie jakości powietrza.
Brak adaptacji do zmieniających się warunków klimatycznych i środowiskowych.		Brak dostatecznej mobilności mieszkańców obszaru. Niższa jakość życia, a przez to malejąca atrakcyjność osiedleńcza.

2.4. Kluczowe powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe w MOF

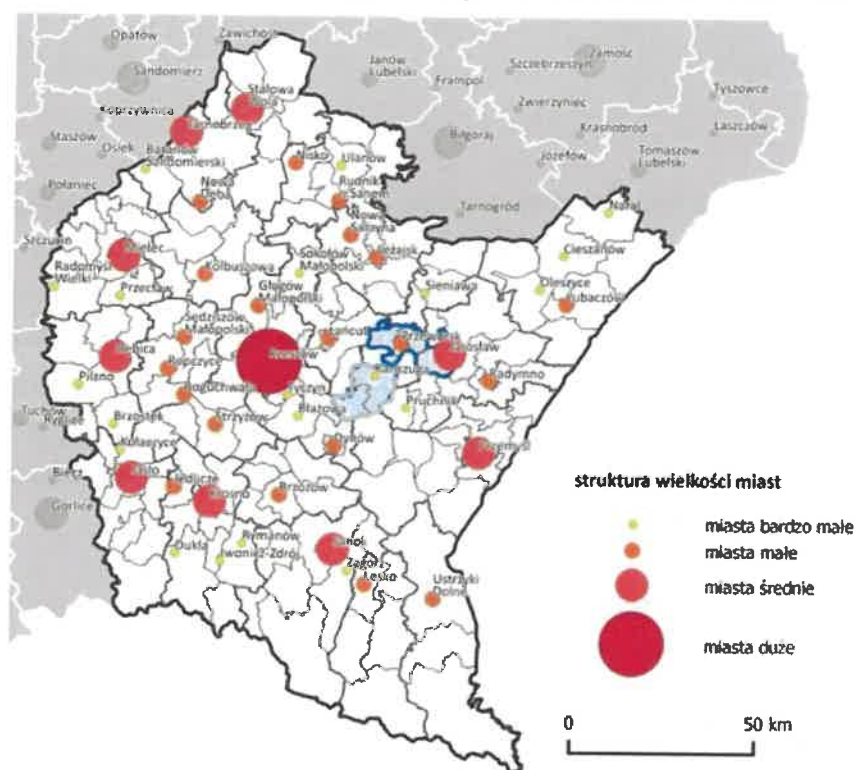
Hierarchiczna struktura przestrzenna miast w województwie podkarpackim, z centralnym Rzeszowem i otaczającymi go miastami średnimi i małymi, kreuje zróżnicowany krajobraz urbanistyczny, który sprzyja tworzeniu kompleksowej sieci usługowej. Jarosław jako miasto średniej wielkości, wraz z innymi miastami tego typu, tworzy pierścień ośrodków ponadlokalnych o promieniu 60-80 km od Rzeszowa, pełniąc kluczową rolę w dostarczaniu usług dla szerokiego obszaru. Między tymi miastami a Rzeszowem znajduje się sieć mniejszych miast, które dopełniają ofertę usługową regionu, tworząc spójny system wsparcia dla mieszkańców województwa.

Rysunek 13. Sieć miast w otoczeniu MOF Jarosław-Przeworsk wg liczby ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PBPP w Rzeszowie.

Rysunek 14. Rozkład wielkościowy miast w MOF Jarosław-Przeworsk i w otoczeniu

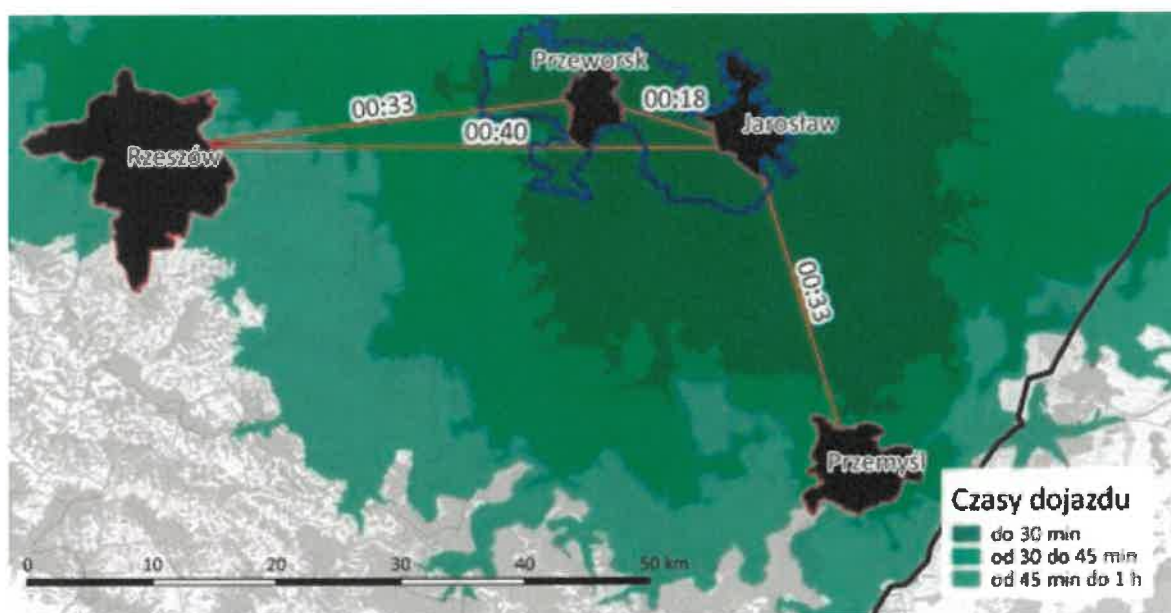

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PBPP w Rzeszowie.

Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk znajduje się w strategicznej lokalizacji na wschód od Rzeszowa. Z Jarosławia, położonego przy wschodniej granicy partnerstwa, do Rzeszowa można dojechać pokonując dystans około 60 km, co zajmuje około 40 minut jazdy samochodem. Z kolei z Przeworska, podróż do centrum administracyjnego regionu trwa zaledwie około 30 minut.

Analiza dostępności czasowej do kluczowych ośrodków miejskich w otoczeniu partnerstwa, przedstawiona na rys. 13, bazuje na danych z dnia powszedniego, poza głównym sezonem turystycznym i poza szczytem komunikacyjnym (godzina 12.00). Pokazuje ona, jak efektywna jest sieć transportowa regionu, umożliwiając szybkie i komfortowe połączenia z najważniejszymi miastami w okolicy, co stanowi istotny atut dla mieszkańców i przedsiębiorców z MOF Jarosław-Przeworsk, zwiększając ich mobilność oraz dostęp do szerokiej oferty usług i możliwości zatrudnienia.

Rysunek 15. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Jarosławiem i Przeworskiem a wybranymi większymi miastami

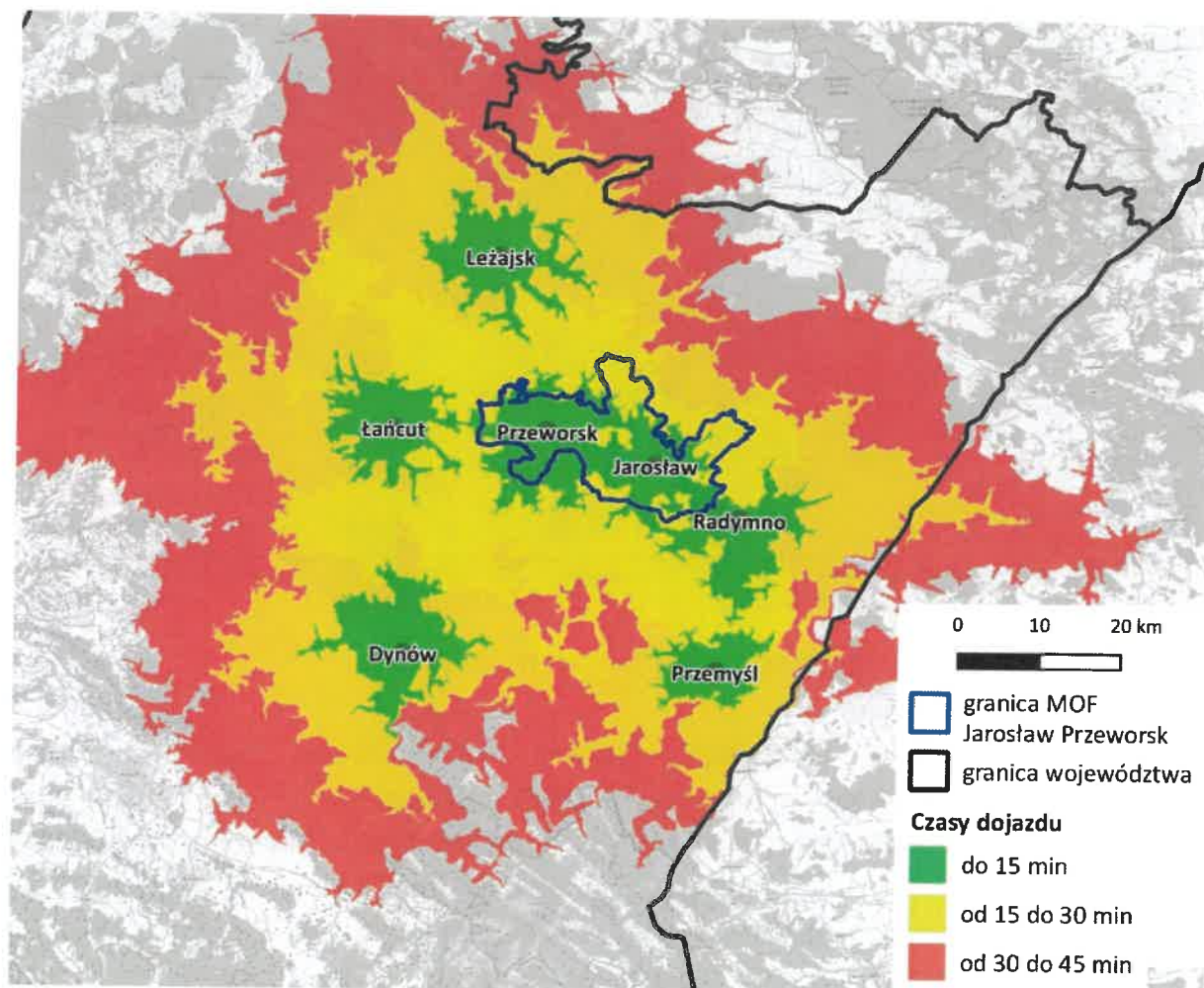

Źródło: opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics

Strategiczne położenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk, zapewniające szybki dojazd do Rzeszowa w czasie zaledwie 30-40 minut, otwiera przed mieszkańcami oraz odwiedzającymi szerokie spektrum możliwości. Tak korzystna lokalizacja umożliwia nie tylko łatwy dostęp do bogatej oferty turystycznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej obszaru MOF na wycieczki jednodniowe lub weekendowe, ale także znacząco wpływa na dostępność dla mieszkańców MOF do usług i miejsc pracy oferowanych przez dynamicznie rozwijający się Rzeszów. Z kolei Przemyśl, miasto położone nieco bliżej Jarosławia i dysponujące konkurencyjną ofertą usług, jest dostępny w około 33 minuty jazdy, co jest czasem porównywalnym do podróży do Rzeszowa, czyniąc oba te ośrodki atrakcyjnymi alternatywami dla mieszkańców MOF.

W kontekście MOF Jarosław-Przeworsk, taka lokalizacja nie tylko ułatwia mieszkańcom korzystanie z różnorodnych usług, ale także stwarza możliwości rozwoju współpracy międzygminnej i wykorzystania synergii między lokalnymi ośrodkami usługowymi, w celu podniesienia jakości życia i atrakcyjności obszaru dla nowych inwestorów oraz mieszkańców.

Rysunek 16. Dostępność czasowa Jarosławia i Przeworska oraz wybranych miast w otoczeniu MOF Jarosław-Przeworsk

Źródło: opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics

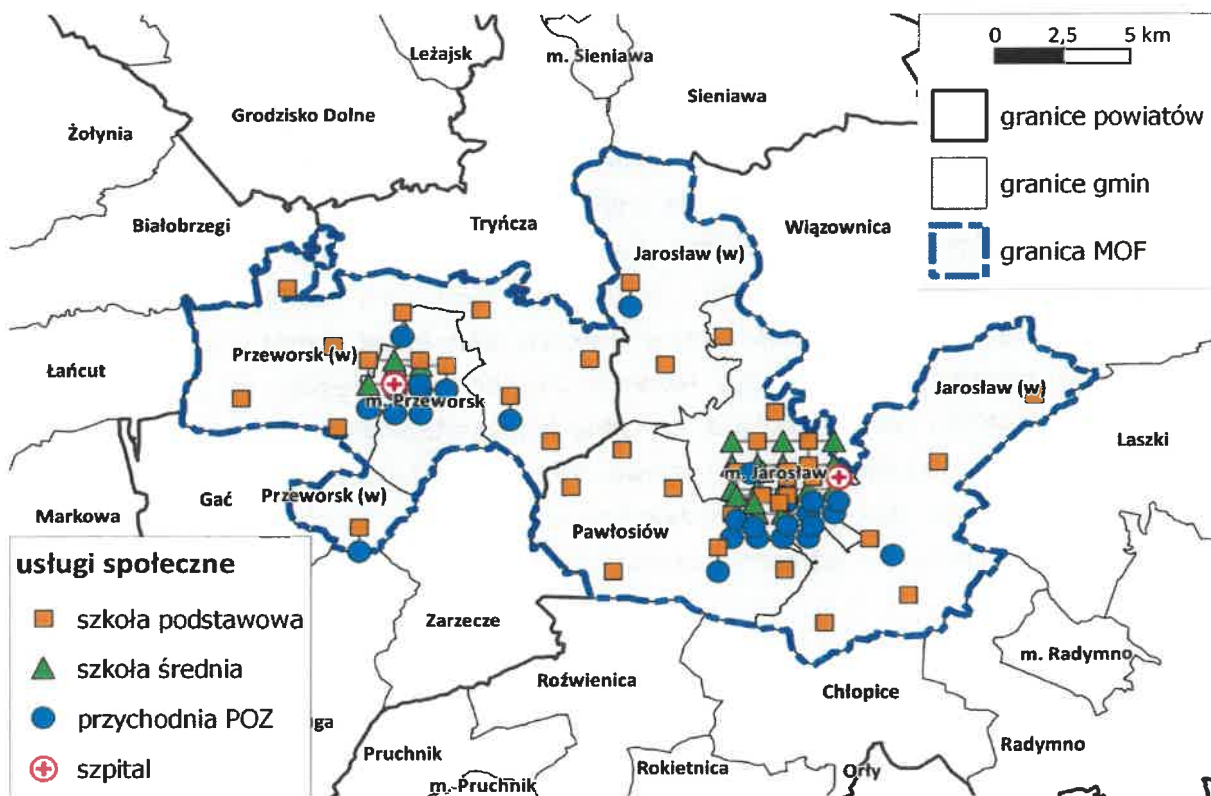
Zasięg usług oferowanych przez Jarosław i Przeworsk, będące kluczowymi ośrodkami Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk, jest związany z granicami powiatów, które te miasta reprezentują, pełniąc funkcję ich administracyjnych i funkcjonalnych centrów. W zakresie zadań realizowanych przez samorządy powiatowe, obsługują one swoje powiaty, zapewniając dostęp do szerokiej gamy usług publicznych. Jednakże, wpływ obu miast rozciąga się również poza te granice, co jest efektem dostępności bardziej zaawansowanych usług (szkolnictwo wyższe, ochrona zdrowia, kultura), które przyciągają mieszkańców z sąsiednich obszarów.

Analiza dostępności czasowej do Jarosławia i Przeworska, a także do innych miast oferujących porównywalny zakres usług, pokazuje, że północna część MOF znajduje się w zasięgu łatwo dostępnym, umożliwiając dojazd do tych ośrodków w ciągu około 15 minut. Natomiast dla większej części obszaru, dojazd do Jarosławia lub Przeworska może zająć do 30 minut. Dla zachodnich części MOF, miasto Dynów, z populacją 6,7 tys. mieszkańców, może stanowić atrakcyjną alternatywę usługową, z czasem dojazdu wynoszącym również około 15 minut.

Taka struktura dostępności usług świadczy o zróżnicowanym, ale funkcjonalnym układzie przestrzennym MOF Jarosław-Przeworsk, gdzie Jarosław i Przeworsk pełnią rolę głównych centrów usługowych, a mniejsze miejscowości dopełniają ofertę, tworząc spójny system obsługi mieszkańców. To rozłożenie pozwala na efektywne wykorzystanie potencjału każdego z ośrodków, zwiększając ogólną atrakcyjność obszaru zarówno dla jego mieszkańców, jak i dla osób z zewnątrz, poszukujących dostępu do konkretnych usług. W kontekście planowania przestrzennego i rozwoju usług, istotne będzie dalsze wspieranie i rozwijanie infrastruktury transportowej oraz usługowej, aby zwiększać ich dostępność i atrakcyjność, co wzmocni pozycję MOF jako istotnego obszaru funkcjonalnego w województwie podkarpackim.

Rozmieszczenie przestrzenne podstawowych usług społecznych na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk (rys. 15) pokazuje, że mieszkańcy mają dobry dostęp do tych usług, co świadczy o odpowiednim poziomie zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczności lokalnej. Taka dostępność usług wpływa na codzienne życie mieszkańców, ich mobilność i decyzje dotyczące miejsca zamieszkania czy pracy. Dostępność usług edukacyjnych, ochrony zdrowia, kultury oraz rekreacji w wymiarze przestrzennym wskazuje na zrównoważoną strukturę usługową MOF, choć mogą występować różnice między poszczególnymi gminami.

Rysunek 17. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie MOF Jarosław - Przeworsk

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów MOF.

W MOF Jarosław-Przeworsk ważne jest uwzględnienie specyfiki przepływów użytkowników usług, pomiędzy zurbanizowanymi centrami, jakimi są Jarosław i Przeworsk, a mniejszymi miejscowościami wiejskimi. Odpowiednia analiza tych przepływów pozwala na identyfikację obszarów wymagających interwencji oraz szans na rozwój, zwłaszcza w kontekście wzmocnienia funkcji usługowych MOF jako całości. Stawia to przed samorządami MOF Jarosław-Przeworsk wyzwanie adekwatnego reagowania na zmieniające się potrzeby mieszkańców i dostosowywania infrastruktury oraz oferty usługowej, tak aby zapewnić równomierny rozwój i podwyższenie jakości życia na całym obszarze. Kluczowe może okazać się rozwijanie komunikacji międzygminnej, wzmacnianie współpracy pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym, a także inwestowanie w usługi cyfrowe, które mogą zniwelować fizyczne bariery dostępu do niektórych usług.

2.5. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest kluczowym narzędziem strategicznego planowania, umożliwiającym zidentyfikowanie Mocnych stron (Strengths), Słabych stron (Weaknesses), Szans (Opportunities) oraz Zagrożeń (Threats) dla danego obszaru. Pozwala ona na holistyczne spojrzenie na otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne, ułatwiając podejmowanie świadomych decyzji strategicznych. W kontekście Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk, poniższa analiza SWOT stanowi podsumowanie wątków dotyczących potencjałów, problemów i barier rozwojowych oraz tworzy punkt wyjścia do opracowania skutecznych interwencji publicznych, wykorzystujących lokalne zasoby i potencjał. MOF Jarosław-Przeworsk, charakteryzujący się specyficznym zestawem cech, od korzystnego położenia komunikacyjnego po bogate dziedzictwo kulturowe, staje przed szansą wykorzystania tych atutów do przyspieszenia swojego rozwoju. Jednocześnie, region musi zmierzyć się z wyzwaniami takimi jak depopulacja, czy silna konkurencja większych ośrodków. Analiza SWOT ma na celu zrozumienie tych aspektów, aby na ich bazie zbudować strategiczne cele i kierunki działania dla MOF Jarosław-Przeworsk, które umożliwią mu osiągnięcie zrównoważonego rozwoju i wzmocnienie pozycji na mapie Podkarpacia.

Mocne strony	Słabe strony
Pozytywne doświadczenia współpracy w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego. Bliskość aglomeracji Rzeszowskiej oraz międzynarodowego portu lotniczego w Jasionce k. Rzeszowa. Położenie na głównym szlaku komunikacyjnym południowej Polski – autostradzie A4. Silne więzy rodzinne, wysokie poczucie tożsamości. Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne, które stanowi podstawę dla rozwoju turystyki kulturowej. Wysoki potencjał i atrakcyjność środowiska przyrodniczego. Zróżnicowana oferta edukacyjna, z wystarczającą liczbą miejsc w przedszkolach, szkołach oraz możliwościami edukacji na poziomie wyższym, co przyciąga młode rodziny. Potencjał gospodarczy w postaci znaczącej grupy już istniejących przedsiębiorstw, szczególnie w Jarosławiu i Przeworsku. Wolne tereny z przeznaczeniem pod inwestycje. Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa i energetyczna.	Spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym. Niska podaż dobrze płatnych i atrakcyjnych miejsc pracy, niższe w porównaniu do średniej krajowej i regionalnej wynagrodzenia. Relatywnie wysokie bezrobocie. Niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego, brak produktu i marki turystycznej dla całego MOF. Słabo rozwinięta baza turystyczna, hotelowa, noclegowa. Deficyty w infrastrukturze kulturalnej oraz rekreacyjnej. Niewystarczająca efektywność i dostępność transportu publicznego. Brak infrastruktury ładowania samochodów elektrycznych, niski poziom rozwoju infrastruktury rowerowej. Niski poziom pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co prowadzi do chaosu przestrzennego i utrudnia planowanie zrównoważonego rozwoju

Szanse	Zagrożenia
Umiejętnie wykorzystanie premii położenia geograficznego. Wykorzystaniu położenia blisko granicy z Ukrainą dla zbudowania potencjału do wykorzystania w spodziewanym procesie odbudowy Ukrainy. Wykorzystanie położenia blisko granicy z Ukrainą na wzmocnienia lokalnego rynku pracy. Aktywizacja i włączenie lokalnych społeczności, organizacji i przedsiębiorców w procesy rozwojowe. Rosnące zainteresowanie turystyką w formie aktywnego wypoczynku, w środowisku naturalnym – turystyka piesza, rowerowa, nordic walking. Rozwój turystyki dzięki promocji dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego oraz zwiększeniu oferty turystycznej. Inwestycje w infrastrukturę transportową, które mogą poprawić dostępność i mobilność mieszkańców. Wsparcie przedsiębiorczości poprzez tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju biznesu, co może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia i poprawy jakości życia mieszkańców. Wykorzystanie funduszy zewnętrznych na zintegrowany rozwój obszarów miejskich i ich otoczenia, co może przyspieszyć realizację projektów strategicznych. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.	Niestabilna zewnętrzna sytuacja ekonomiczna, możliwe szoki kryzysowe. Ogólnokrajowe, niekorzystne trendy demograficzne. Zmiany klimatyczne (spadek bioróżnorodności, upały, susze, inne ekstremalne zjawiska pogodowe). Ograniczenia w rozwoju handlu transgranicznego i współpracy gospodarczej z Ukrainą. Niewystarczająca podaż siły roboczej. Odptyw osób z wysokimi kwalifikacjami, poszukujących lepszych perspektyw zawodowych (ubytek talentów). Konkurencja dużych, bardziej rozwiniętych centrów miejskich, co może utrudniać przyciągnięcie inwestycji i nowych mieszkańców. Zmieniające się trendy i oczekiwania mieszkańców oraz turystów wobec oferty kulturalnej i turystycznej.

2.6. Diagnoza pogłębiona w wybranych obszarach tematycznych

Na podstawie przeprowadzonych analiz, uwzględniając zdiagnozowane potencjały, problemy i wyzwania rozwojowe MOF Jarosław-Przeworsk, zaleca się koncentrację na niżej wskazanych obszarach tematycznych. Zidentyfikowane dane statystyczne oraz przyczyny i skutki lokalnych problemów podkreślają potrzebę holistycznego podejścia do planowania rozwoju, łączącego perspektywę ekonomiczną, społeczną, kulturową oraz środowiskową. Takie podejście pozwoli na efektywniejsze wykorzystanie dostępnych środków z FEP oraz innych źródeł finansowania i przyczyni się do zrównoważonego rozwoju Miasta i Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk.

- Ochrona, rozwój oraz promocja dziedzictwa kulturowego i usług kulturalnych,
- Fizyczna odnowa i poprawa bezpieczeństwa przestrzeni publicznych,
- Ochrona i rozwój publicznych walorów turystycznych oraz usług związanych z turystyką,
- Wsparcie przedsiębiorczości,
- Zintegrowany i efektywny system publicznego transportu zbiorowego.

2.6.1. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury

Poniższa tabela prezentuje zestawienie kluczowych wskaźników kulturalnych i sportowych dla wybranych jednostek samorządu terytorialnego w roku 2022. Dane obejmują uczestników kultury (takich jak odwiedzający muzea, wystawy, filharmonie i koncerty), członków klubów sportowych, a także łączne wydatki z budżetu jednostek na kulturę i dziedzictwo narodowe. Prezentacja tych danych pozwala na obserwację i analizę zaangażowania społeczności lokalnych w aktywności kulturalne i sportowe, jak również poziomu wsparcia finansowego, jakie te obszary otrzymują od władz lokalnych. Tabela umożliwia zrozumienie różnic i podobieństw między poszczególnymi jednostkami, co może służyć jako punkt wyjścia do dalszych dyskusji na temat priorytetów i strategii rozwoju kultury oraz sportu na poziomie lokalnym.

Gmina	Typ gminy	Uczestnicy kultury	Członkowie klubów sportowych	Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe (zł)	Wydatki na dotacje do organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców (PLN)
Jarosław	gmina miejska	150 214	1 002	7 151 201,33	187 234,89
Przeworsk	gmina miejska	24 265	534	1 969 574,64	65 346,41
Jarosław	gmina wiejska	b.d.	430	1 013 244,64	91 970,50
Pawłosiów	gmina wiejska	5 569	139	621 411,55	36 762,60
Przeworsk	gmina wiejska	1 550	270	1 219 142,13	33 616,81

W mieście Jarosław działają następujące instytucje kultury: a) Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki, które obsługuje Centrum Edukacji Kulturalnej Jarosławskiego Ośrodka Kultury i Sztuki oraz Księgarnię Jarosławski Kuferek Artystyczny. Posiada także salę widowiskową na 259 miejsc; b) Centrum Kultury i Promocji w Jarosławiu, które obsługuje Centrum Informacji Turystyczno-Kulturalnej oraz Podziemne Przejście Turystyczne w Jarosławiu; c) Miejska Biblioteka Publiczna im. Aleksandra Fredry (z dwoma filiami). Z kolei w mieście Przeworsk tych instytucji jest mniej. Mniejsza jest też ich baza lokalowo-infrastrukturalna: a) Miejski Ośrodek Kultury im. Oskara Kolberga, który dysponuje salą widowiskowo-kinową na 430 miejsc; b) Miejska Biblioteka Publiczna im. J. Przybosia W mieście zidentyfikowano także 6 obiektów o funkcji kulturowej wymagających remontu. Na terenie gminy Przeworsk działa 6 bibliotek, 11 wiejskich ośrodków kultury, które dysponują 10 salami widowiskowymi o łącznej liczbie miejsc wynoszącej 1540. Oprócz tego aż 5 świetlic wymaga remontu bądź modernizacji. W gminie funkcjonuje także 12 kół gospodyń wiejskich, do których należy 238 osoby. W gminie Pawłosiów działa 8 ośrodków kultury, które jednak nie dysponują salami widowiskowymi. Aż 6 z tych obiektów wymaga modernizacji. Działające na terenie gminy 8 kół gospodyń wiejskich zrzesza 120 członków. W Pawłosiovie działa także 12 innych stowarzyszeń i klubów. Na obszarze gminy Jarosław funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Pełnikach, wraz z jej 5 filiami: w Makowisku, w Muninie, w Surochowie, w Tuczempach, w Wólce Pełkińskiej. Centrami życia kulturalnego w poszczególnych sołectwach na terenie gminy Jarosław są przede wszystkim świetlice wiejskie oraz Dom Kultury zlokalizowany w Pełkiniach. Obiekty świetlicowe znajdują się w miejscowościach: Zgoda, Makowisko, Morawsko, Surochów, Tuczemy, Wola Buchowska, Wólka Pełkińska, Osada Leżachów, Kostkowo oraz Sobiecin. Ponadto w Makowisku, Koniaczowie i Woli Buchowskiej funkcjonują również budynki pełniące rolę remizo-świetlic. Działalność kulturalną na terenie propagują także 11 kół gospodyń

wiejskich. W ubiegłych latach w gminie Jarosław organizowane liczne imprezy kulturowe. Do najbardziej znanych należały: Bieg Czterolistnej Koniczynki, „Biesiada nad Morawskim Łęgiem” – organizowana wspólnie z Centrum Kulturalnym w Przemyślu, igrzyska Gminy Jarosław, zakończenie lata w Gminie Jarosław.

W 2021 roku Miejska Biblioteka Publiczna (MBP) w Jarosławiu zorganizowała 226 wydarzeń kulturalnych, które przyciągnęły 7 399 uczestników. Liczba ta wzrosła w 2022 roku do 441 wydarzeń i 13 694 uczestników, choć w 2023 roku obserwujemy spadek do 274 wydarzeń i 8 438 uczestników. Jarosławski Ośrodek Kultury i Sztuki (JOKIS) zanotował również znaczące wahania w liczbie wydarzeń i uczestników w latach 2021-2023, z początkowych 483 wydarzeń i 33 879 uczestników w 2021 roku, przez 649 wydarzeń i 27 100 uczestników w 2022, do 559 wydarzeń i 37 058 uczestników w 2023 roku. Centrum Kultury i Promocji (CKIP) również odnotowało zmiany, z 86 wydarzeń i 3 040 uczestników w 2021 roku do 120 wydarzeń i 11 566 uczestników w 2022 roku, a następnie 110 wydarzeń i 13 950 uczestników w 2023 roku. Podobne tendencje obserwujemy w Gminie Pawłosiów i Gminie Przeworsk, gdzie spadek uczestnictwa wyniósł odpowiednio 65,62% i 83,04%. W gminie wiejskiej Jarosław w 2022 r. w 78 wydarzeniach wzięło udział 15 847 uczestników, z kolei w 2023 r. w 73 imprezach kulturalnych wzięło udział 14 343 osoby. Te dane jasno wskazują na potrzebę rewitalizacji i wzbogacenia oferty kulturalnej, aby ponownie przyciągnąć mieszkańców i zaspokoić ich zmieniające się oczekiwania. Ten trend stanowi także szansę na dalsze wzmacnianie atrakcyjności regionu poprzez tworzenie nowych punktów kulturowych i turystycznych.

Wzrost wydatków na bieżące dotacje do organizacji pozarządowych, na przykład w Miasto Jarosław z 91 459,95 zł w 2012 roku do 187 234,89 zł w 2022 roku, podkreśla rosnącą rolę tych organizacji w życiu społecznym. Podobną sytuację można zaobserwować w gminie Jarosław - drugiej pod względem wielkości wydatków na organizacje pozarządowe wśród członków MOF Jarosław-Przeworsk. W pomiędzy 2013 a 2022 r. dotacje na organizacje pozarządowe wzrosło ponad dwukrotnie – z 45 425 PLN do 91 970 zł. Realizacja projektu może dodatkowo wzmacniać sektor pozarządowy przez stworzenie przestrzeni do realizacji ich inicjatyw, co z kolei przyczyni się do zwiększenia aktywności obywatelskiej. Spadek liczby członków klubów sportowych w niektórych jednostkach, jak w Mieście Jarosław, gdzie spadek wyniósł 8,07%, wskazuje na potrzebę promocji aktywności fizycznej i sportu jako ważnego elementu zdrowego stylu życia. Projekt powinien obejmować również działania mające na celu rozwój infrastruktury sportowej i organizację wydarzeń sportowych, co może przyczynić się do odwrócenia negatywnych trendów.

Na podstawie dostępnych danych dotyczących uczestnictwa w kulturze i aktywności sportowej na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk, jasno wynika potrzeba realizacji działań mających na celu wzmacnianie oferty kulturalnej i sportowej oraz dostępności infrastruktury dla mieszkańców. Zmienne zainteresowanie kulturą wskazują na dynamiczne zmiany w potrzebach i preferencjach społeczności lokalnych, podkreślając konieczność elastycznego reagowania na te zmiany poprzez odpowiednio zaplanowane projekty.

Wnioski wskazują na złożoność potrzeb i wyzwań, przed którymi stoi region Jarosław - Przeworsk. Realizacja projektu, poprzez połączenie działań na rzecz rozwoju kultury, turystyki, sportu i aktywności obywatelskiej, może znacząco przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, wzmacniając jednocześnie spójność społeczności lokalnych i promując region jako atrakcyjne miejsce do życia, pracy i wypoczynku.

Przyczyna	Skutek	Problem
Zmniejszanie się liczby czytelników bibliotek Spadki liczby uczestników kultury i wydarzeń sportowych Zmniejszenie wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe Rozwój nowych technologii i mediów cyfrowych Pandemia COVID-19 i ograniczenia sanitarne Zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa, migracje)	Spadek zaangażowania społeczności lokalnych w życie kulturalne i sportowe	Ograniczone możliwości rozwoju edukacji kulturalnej i promocji czytelnictwa Trudności w utrzymaniu i rozwijaniu lokalnej oferty kulturalnej i sportowej Zagrożenie dla zachowania i rozwoju lokalnego dziedzictwa kulturowego Przesunięcie zainteresowań na rzecz rozrywki cyfrowej, zmniejszenie roli lokalnych instytucji kultury Tymczasowe zamknięcie lub ograniczenie działalności instytucji kulturalnych i sportowych Trudności w dopasowaniu oferty do zmieniających się grup docelowych

2.6.2. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych

Poniższa tabela przedstawia zbiór kluczowych danych za rok 2022 dotyczących różnych aspektów życia społecznego i gospodarczego w pięciu wybranych jednostkach samorządu terytorialnego: Miasto Jarosław, Gmina Jarosław, Gmina Pawłosiów, Gmina Przeworsk (obszar wiejski) oraz Miasto Przeworsk (obszar miejski). Zawiera ona informacje o powierzchni gruntów leśnych, obszarach prawnie chronionych, terenach zieleni, lesistości, wydatkach na kulturę fizyczną, sport i rekreację, liczbie fundacji i stowarzyszeń społecznych, wydatkach na dotacje do organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców, a także o przestępczości drogowej, przeciwko mieniu oraz przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców. Dane te stanowią cenny materiał do analizy i oceny stanu oraz dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa w poszczególnych jednostkach, umożliwiając lepsze zrozumienie specyfiki każdego z tych obszarów. Tabela ma za zadanie ułatwić porównanie między jednostkami, a także podkreślić obszary, które wymagają szczególnej uwagi ze strony lokalnych władz oraz społeczności w kontekście planowania przyszłych działań i inwestycji.

Kategoria	Jarosław (gmina miejska)	Jarosław (gmina wiejska)	Pawłosiów	Przeworsk (gmina wiejska)	Przeworsk (gmina miejska)
Powierzchnia gruntów leśnych (ha)	18,77	360,87	460,60	165,06	1,92
Obszary prawnie chronione (ha)	0	1 315,20	0	0	0
Lesistość (%)	0,5	3,1	9,4	1,8	0,1
Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację (PLN)	8 930 912,11	1 171 213,30	262 265,72	5 579 754,59	4 269 671,93
Liczba fundacji i stowarzyszeń społecznych	159	37	37	31	74
Przestępstwa przeciwko mieniu na 10 tys. mieszkańców	38,6	38,6	38,6	50,1	50,1

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców	2.9	2,9	2.9	2.0	2.0
---	-----	-----	-----	-----	-----

W Jarosławiu znajdują się 2 parki miejskie oraz trzy ogródki jordanowskie o łącznej powierzchni 12,21 ha: a) Park Miejski im. Bohaterów Monte Cassino przy ul. Bandurskiego; b) Park Miejski im. Czesławy Puzon ps. „Baśki” przy ul. Kraszewskiego; c) Ogródek Jordanowski przy ul. Kraszewskiego; d) Ogródek Jordanowski przy ul. Legionów; e) Ogródek Jordanowski przy ul. Orkana. Oprócz tego inne tereny zielni miejskiej (m.in. skwerki, zieleńce, osiedlowe place zabaw) zajmują powierzchnię 25,74 ha. Miasto zarządza także 15 placami zabaw w tym 2 siłowniami zewnętrznymi. W mieście Przeworsk zlokalizowany jest jeden park o powierzchni 18 ha. Z kolei powierzchnia terenów zielonych ogółem to 100 ha. W mieście znajdują się także place zabaw (11 szt.), siłownie na wolnym powietrzu (4 szt.), skatepark (1 szt.), street workout (1 szt.), basen otwarty (1 szt.), basen szkolny (1 szt.), a także ośrodek sportowo-rekreacyjny wyposażony w ścieżki dla biegaczy, rowerzystów, bieżnie i dyscypliny lekkoatletyczne.

W gminie Przeworsk zlokalizowany jest jeden park o powierzchni 3 ha, a ponadto 9 placów zabaw oraz 7 siłowni na wolnym powietrzu. Na obszarze gminy Pawłosiów zlokalizowane są dwa parki - jeden gminny o powierzchni 1,28 ha oraz 1 park prywatny. Ogólna powierzchnia terenów zielonych w gminie wynosi 71 ha. Gmina dysponuje także 11 siłowniami na wolnym powietrzu, 1 mobilną sceną oraz 1 infrastrukturą przeznaczoną dla rowerzystów i deskorolek. W Jarosławiu działa także dziewięć siłowni zewnętrznych (m.in. w miejscowościach Koniaków, Morawsko, Munina, Pełkinie, Sobiecin, Surochów, Tuczempy, Zgoda, Wola Buchowska). Na obszarze gminy zlokalizowany jest też park o powierzchni 18 ha, będący częścią zespołu pałacowo-parkowego w Pełkinie.

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego może być iluminacja kluczowych obiektów. Iluminacja obiektów w centrach miast dąży do tworzenia przyjaznych mieszkańcom przestrzeni. Stają się one dla nich atrakcyjną propozycją, dostarczającą wielu pozytywnych wrażeń i emocji. Aktualnie w MOF iluminowane są obiekty opactwa Dominikanów w Jarosławiu. Byłoby zasadne objąć iluminacją takie miejsca jak zabytkowy ratusz w Jarosławiu, oraz planowany do realizacji punkt widokowy. Łącznie, iluminacja takich miejsc stworzyłaby powiązaną ze sobą sieć punktów, zmieniając tym samym krajobraz na jeszcze bardziej przyjazny mieszkańcom i odwiedzającym.

Analizując dane dotyczące zarządzania środowiskiem, bezpieczeństwem i społecznością lokalną na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk, można zauważyć zróżnicowane trendy. Informacje te rzucają światło na zarówno wyzwania, jak i sukcesy w tych obszarach, podkreślając konieczność holistycznego podejścia do rozwoju i odnowy przestrzeni publicznych. Stabilność powierzchni leśnej przy jednoczesnym braku obszarów prawnie chronionych w niektórych gminach wskazuje na potrzebę identyfikacji i ochrony wartościowych terenów przyrodniczych. Wzrost terenów zieleni świadczy o rosnącym zapotrzebowaniu na przestrzeń zieloną, które są kluczowe dla dobrostanu

mieszkańców i bioróżnorodności. Znaczny wzrost wydatków na kulturę fizyczną podkreśla zaangażowanie w promowanie aktywnego stylu życia. Jest to istotne zarówno dla zdrowia fizycznego mieszkańców, jak i dla kształtowania przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności fizycznej i wypoczynkowi. Wzrost liczby fundacji i stowarzyszeń w regionie wskazuje na aktywne zaangażowanie społeczności lokalnej. Wspieranie tej aktywności przez rozwój infrastruktury publicznej może przyczynić się do zwiększenia integracji społecznej i współpracy na rzecz rozwoju lokalnego. Obserwowany spadek liczby przestępstw jest pozytywnym sygnałem, ale podkreśla również potrzebę dalszych inwestycji w bezpieczeństwo i monitoring przestrzeni publicznych. Zapewnienie bezpiecznych i dostępnych miejsc publicznych jest kluczowe dla podnoszenia jakości życia mieszkańców.

W kontekście tych danych, działania mające na celu odnowę i rozwój przestrzeni publicznych są niezbędne dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiskowego regionu. Projekty skupiające się na tworzeniu i odnawianiu parków, terenów rekreacyjnych, stref aktywności fizycznej, a także inwestycje w infrastrukturę bezpieczeństwa, w tym system monitoringu, mogą przyczynić się do wzmacniania spójności społecznej, promowania zdrowego stylu życia oraz ochrony i rozwoju zasobów naturalnych. Inwestycje te mają potencjał do przekształcenia obszaru Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk w bardziej bezpieczne i społecznie aktywne miejsce, co bezpośrednio wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjność regionu dla turystów i nowych inwestorów.

Wzmocnienie infrastruktury kulturalnej i sportowej jest również kluczowe. Miasto Jarosław zarządza 15 placami zabaw, w tym 2 siłowniami zewnętrznymi, co stanowi istotny element infrastruktury rekreacyjnej. Jest to jednak za mało, gdyż place zabaw są niezwykle istotnym elementem wychowywania i socjalizacji dzieci. Przestrzenie te, umiejscowione w różnych częściach miasta, oferują mieszkańcom dostęp do aktywności fizycznej i rekreacji na świeżym powietrzu. Znaczenie tych miejsc rośnie w obliczu rosnących potrzeb społeczności lokalnej dotyczących zdrowego stylu życia i integracji społecznej. Działania te powinny być wspierane przez współpracę międzygminną, angażowanie społeczności lokalnej oraz poszukiwanie wsparcia finansowego.

Przyczyna	Skutek	Problem
Ograniczona powierzchnia gruntów leśnych w obszarach miejskich Brak obszarów prawnie chronionych Niewielkie inwestycje w tereny zielone na obszarach wiejskich Niska lesistość w kontekście miejskim	Zubożenie jakości życia mieszkańców wynikające z ograniczonego dostępu do zielonych i rekreacyjnych przestrzeni publicznych,	Zmniejszenie jakości życia i ograniczenie dostępu do terenów zielonych dla mieszkańców miast Utrata szansy na rozwój turystyki ekologicznej i edukacyjnej

Znaczące wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację w niektórych jednostkach Rosnąca liczba fundacji i stowarzyszeń społecznych Wzrost wydatków na dotacje do organizacji pozarządowych na mieszkańca Spadek liczby przestępstw drogowych Ogólny spadek przestępstw przeciwko mieniu Zmniejszenie liczby przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu	niedostatecznej ochrony środowiska, oraz niewystarczającej promocji aktywności obywatelskiej	Niedostateczna oferta rekreacyjna i wypoczynkowa dla mieszkańców i turystów Zwiększone ryzyko problemów środowiskowych, takich jak zanieczyszczenie powietrza i efekt miejskiej wyspy ciepła Potencjalne zwiększenie aktywności fizycznej i zdrowotności mieszkańców Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i lepsza realizacja projektów społecznych Poprawa warunków dla rozwoju aktywności NGO i ich wpływu na społeczność lokalną Zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców i użytkowników dróg Poprawa ochrony własności i ograniczenie strat materialnych Wzrost poczucia bezpieczeństwa i spokój społeczny
--	---	---

2.6.3. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych

Analizując charakterystykę rynku usług turystycznych w MOF Jarosław-Przeworsk, można wyodrębnić kilka kluczowych trendów, które szczególnie odnoszą się do jego specyfiki:

1. Turystyka zrównoważona: integruje elementy dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego, co doskonale wpisuje się w trend zrównoważonej turystyki. Wykorzystanie tras pieszych, rowerowych i kajakowych minimalizuje negatywny wpływ na środowisko.
2. Slow travel: Koncepcja zakładająca poznawanie węzłów kulturowych i możliwość doświadczenia lokalnego dziedzictwa, idealnie pasuje do trendu slow travel, pozwalając turystom na głębsze poznanie tego subregionu.
3. Autentyczność i lokalne doświadczenia: Węzły kulturowe oferujące możliwość doświadczenia dziedzictwa kulturowego regionu doskonale wpisują się w poszukiwanie autentycznych, lokalnych przeżyć.
4. Aktywność fizyczna i sport: Wykorzystanie tras pieszych, rowerowych i kajakowych jako głównej osi usług turystycznych odpowiada na trend aktywnego spędzania czasu podczas podróży.
5. Turystyka tematyczna: można ją postrzegać jako formę turystyki tematycznej, skupionej na dziedzictwie historycznym i kulturowym subregionu oraz doświadczeniu sakralnym i pielgrzymkowym.
6. Outdoor i aktywności na świeżym powietrzu: Trasy piesze, rowerowe i kajakowe doskonale wpisują się w rosnące zainteresowanie aktywnościami na świeżym powietrzu.
7. Turystyka transformacyjna: Głębokie doświadczenie lokalnej kultury i historii a także sacrum może prowadzić do osobistej transformacji turystów, co wpisuje się w ten rosnący trend.
8. Ekonomia doświadczeń: oferuje unikalne doświadczenia związane z lokalnym dziedzictwem i kulturą, co jest kluczowe w ekonomii doświadczeń.
9. Świadomość ekologiczna: wykorzystanie istniejącej infrastruktury (trasy, szlaki) i uwzględnienie zasobów przyrodniczych odpowiada na rosnącą świadomość ekologiczną turystów.
10. Turystyka pokoleniowa: różnorodność oferty (trasy piesze, rowerowe, kajakowe, elementy kulturowe) sprawia, że oferta może być atrakcyjna dla różnych pokoleń podróżujących razem.

11. Personalizacja i indywidualizacja: różnorodność tras i atrakcji pozwala na dostosowanie ofert i doświadczenia do indywidualnych preferencji turystów.

12. Turystyka nostalgiczna: odwołanie do dziedzictwa historycznego i kultury wpisuje się w podróże motywowane pragnieniem powrotu do przeszłości, odwiedzania miejsc związanych z osobistymi wspomnieniami, historycznymi wydarzeniami lub kulturowymi fenomenami z przeszłości.

Te trendy są szczególnie istotne dla opisanego rynku usług turystycznych w MOF Jarosław-Przeworsk, ponieważ odpowiadają jego głównym cechom: zrównoważonemu rozwojowi, autentyczności, aktywności fizycznej i głębokiemu poznawaniu lokalnej kultury.

Biorąc pod uwagę dynamiczne zmiany w sektorze hotelarskim i turystycznym w wybranych jednostkach administracyjnych, obserwujemy istotny rozwój infrastruktury noclegowej w mieście Jarosław, w przeciwieństwie do stagnacji w innych analizowanych obszarach. Znacząca aktywność inwestycyjna w Jarosławiu, szczególnie w latach 2014, 2019 oraz 2021, z budową obiektów hotelowych o łącznej powierzchni 4058 m², świadczy o rosnącej pozycji tego miasta na turystycznej mapie regionu. W przeciwieństwie do Jarosławia, gminy Pawłosiów i Przeworsk oraz gmina Jarosław nie odnotowały nowych inwestycji hotelowych w tym okresie, co może sugerować ograniczone zainteresowanie rozwojem infrastruktury noclegowej lub koncentrację na innych formach aktywności gospodarczej.

Ponadto, dostępność miejsc noclegowych w Jarosławiu wzrosła o 66,67% z 165 w 2012 roku do 275 w 2022 roku, co podkreśla rosnące zainteresowanie turystami oraz rozwój lokalnej gospodarki turystycznej. W Przeworsku odnotowano skromniejszy wzrost liczby miejsc noclegowych (+17.54%), co wskazuje na mniej dynamiczny rozwój sektora hotelarskiego.

W gminie Jarosław liczba miejsc noclegowych w analizowanym okresie wzrosła o 66,8% z 109 do 163. Obecnie w tej gminie działają dwa hotele. Gminy Pawłosiów i Przeworsk nie wykazały nowych miejsc noclegowych, co może odzwierciedlać brak lub bardzo ograniczoną infrastrukturę noclegową. Różnice w rozwoju infrastruktury noclegowej między Jarosławiem a innymi jednostkami mogą wynikać z wielu czynników, w tym z różnorodności oferty turystycznej, skuteczności działań promocyjnych oraz dostępności infrastruktury.

Wzrost infrastruktury hotelowej w Jarosławiu wskazuje na pozytywną dynamikę rozwoju turystyki i podkreśla potrzebę dalszego wsparcia inwestycji w sektorze hotelarskim i turystycznym. Stagnacja w innych gminach sugeruje potrzebę zintensyfikowania działań promocyjnych i rozwojowych, aby pobudzić lokalny rynek hotelarski i turystyczny. Zróżnicowane trendy w rozwoju infrastruktury noclegowej podkreślają potrzebę zintegrowanego podejścia do rozwoju turystyki, które uwzględni specyfikę każdej jednostki i wykorzystuje ich indywidualny potencjał.

W kontekście danych dotyczących infrastruktury noclegowej, szczególnie w Jarosławiu, należy zwrócić uwagę na Hotel Turkus, którym zarządza MOSIR który jako obiekt noclegowy w analizowanym obszarze dysponuje 70 miejscami noclegowymi. W 2023 roku z hotelu skorzystało 6 743 osób, w tym 2 443 turystów z zagranicy, głównie z Ukrainy, co dało w sumie

wykorzystanych 10 259 osobo-nocy i stanowiło 39,01% maksymalnego rocznego obłożenia hotelu. W mieście Przeworsk funkcjonuje Zjazd Pastewnik, będący miejscem obsługi ruchu turystycznego, w szczególności świadczący usługi żywieniowe oraz noclegowe (oferuje 21 miejsc noclegowych) dla turystów. Zjazd Pastewnik dysponuje także wolną przestrzenią, która może być zagospodarowana na takie cele jak np. miejsca postojowe dla camperów i inne.

Brak wypożyczalni sprzętu turystycznego, w tym wodnego, jak kajaki, brak miejsc postojowych dla camperów oraz ograniczona liczba obiektów noclegowych wskazuje na potencjalne obszary rozwoju infrastruktury turystycznej na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk.

Zapotrzebowanie na strategiczne i zintegrowane podejście do rozwoju turystyki w obszarze funkcjonalnym obejmującym gminy Jarosław, Przeworsk, Pawłosiów oraz gminę miejską Przeworsk i gminę miejską Jarosław jest niezbędne dla wykorzystania pełnego potencjału turystycznego regionu. Kluczowym aspektem jest współpraca międzygminna, która pozwala na efektywne wykorzystanie zasobów i potencjału każdej z gmin, tworząc spójną i atrakcyjną ofertę turystyczną. Planowane działania, takie jak modernizacja i rozbudowa infrastruktury turystycznej, rozwój małej infrastruktury wspierającej turystykę oraz tworzenie nowych atrakcji turystycznych, mogą przyczynić się do wzrostu atrakcyjności regionu dla turystów i nowych inwestorów.

Przyczyna	Skutek	Problem
Brak nowych inwestycji Nieadekwatna infrastruktura i dostępność Niewykorzystany potencjał lokalnych atrakcji	Niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego	Brak atrakcyjnej oferty przyciągającej turystów Niski poziom dywersyfikacji struktury gospodarczej

2.6.4. Poprawa dostępności na rynku pracy

W poniższym zestawieniu przedstawiamy podsumowanie kluczowych wskaźników dotyczących rozwoju gospodarczego i społecznego dla pięciu jednostek administracyjnych: Miasta Jarosław, Miasta Przeworsk, Gminy Jarosław, Gminy Przeworsk i Gminy Pawłosiów w roku 2022. Tabela zawiera dane na temat infrastruktury biurowej, handlowo – usługowej i przemysłowej, sytuacji na rynku pracy, poziomu wynagrodzeń, mobilności zawodowej ludności w wieku 25-44 lat, demografii, bezrobocia wśród młodych osób oraz długotrwale bezrobotnych. Dane te służą do zilustrowania aktualnego stanu i dynamiki rozwoju poszczególnych gmin, ukazując zarówno ich potencjał gospodarczy, jak i wyzwania społeczne.

Prezentacja tych wskaźników pozwala na głębsze zrozumienie lokalnych warunków ekonomicznych, społecznych oraz planowania przestrzennego, stanowiąc podstawę do dalszych analiz i rozważań nad kierunkami rozwoju i polityką interwencyjną w tych obszarach.

Gmina	Budynki biurowe (m ²)	Oferty pracy na 1000 mieszkańców powiatu	Przeciętne wynagrodzenie Brutto (zł)	Odsetek ludność mobilna zawodo-wo 25-44	Odsetek ludność w wieku przedprodukcyjnym	Liczba bezrobotnych do 25 r.ż.	Liczba długotrwale bezrobotnych	Pow. objęta planami zagospodarowania (ha)
Jarosław (gmina miejska)	213	0,86	5308,03	28,17	16,31	111	856	565
Przeworsk (gmina miejska)	0	1,72	5110,08	27,53	17,23	66	415	238
Jarosław (gmina wiejska)	182	0,86	5308,03	29,70	19,58	67	314	3 548
Pawłosiów	0	0,86	5308,03	28,72	18,98	54	186	33
Przeworsk (gmina wiejska)	0	1,72	5110,08	28,82	20,07	99	455	178

Analiza dynamiki w kluczowych sektorach gospodarczych oraz zmian demograficznych w wybranych jednostkach administracyjnych podkreśla zróżnicowane tendencje rozwojowe i stawia przed nimi specyficzne wyzwania oraz możliwości. W Jarosławiu odnotowano znaczący wzrost powierzchni biurowej, szczególnie w 2020 roku, co wskazuje na dynamiczny rozwój sektora usług i potrzebę adaptacyjnych rozwiązań pracy, takich jak office sharing. Taki model pracy może przyczynić się do zwiększenia elastyczności pracy, co jest szczególnie istotne dla kobiet z małymi dziećmi oraz osób z niepełnosprawnościami. W województwie podkarpackim funkcjonuje 203,2 tys. podmiotów gospodarczych, co podkreśla znaczny potencjał i potrzebę wsparcia w regionie. Zatrudnienie w regionie wynosi około 823 tys. osób, z czego około 362 tys. to kobiety, co wskazuje na ważność działań na rzecz równości płci i wsparcia zawodowego. W województwie podkarpackim wskaźnik aktywności zawodowej kobiet jest najniższy w Polsce (44,9% wobec 63% mężczyzn). Dodatkowo, różnica w zarobkach między kobietami i mężczyznami (kobiety zarabiają średnio 4110 zł, a mężczyźni 5117 zł) oraz niski udział kobiet na stanowiskach kierowniczych w Polsce (43% wobec średniej UE 35%) wskazują na potrzebę działań na rzecz równości płci i walki z dyskryminacją. Gmina Miejska Jarosław jako część Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec podkreśla strategiczne

znaczenie regionu dla przyciągania inwestycji i rozwoju gospodarczego. Obszar ten, obejmujący 14,5 ha, wskazuje na potencjał rozwoju infrastruktury i wsparcia przedsiębiorczości. Oprócz zmian w strukturze gospodarczej, odnotowano także pozytywne zmiany na rynku pracy, zauważalne w wzroście liczby ofert pracy na 1000 mieszkańców, co świadczy o poprawie dostępności zatrudnienia. Zwiększenie przeciętnego wynagrodzenia brutto we wszystkich jednostkach odzwierciedla wzrost dobrobytu ekonomicznego, podczas gdy spadek liczby bezrobotnych poniżej 25 roku życia wskazuje na poprawę perspektyw zawodowych dla młodych mieszkańców.

W związku z powyższym, należy skupiać się na wsparciu przedsiębiorstw i ich pracowników w MOF Jarosław-Przeworsk, szczególną uwagę należy poświęcić młodym osobom wchodzącym na rynek pracy. Poprawa dostępności pracy dla tej grupy demograficznej wskazuje na kluczową rolę kontynuacji i rozszerzenia programów wsparcia zatrudnienia oraz edukacji zawodowej. Inicjatywy promujące przedsiębiorczość wśród młodzieży są niezbędne dla dynamizacji lokalnej gospodarki i zapewnienia jej długoterminowego wzrostu. Poprzez integrację office sharing, szkoleń oraz doradztwa, odpowiada na potrzeby zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju regionu, uwzględniając zarówno ekonomiczne, jak i społeczne aspekty życia mieszkańców. Skupienie się na takim podejściu jest odpowiedzią na dynamiczne zmiany demograficzne i rynkowe, promując adaptacyjność i innowacyjność wśród przedsiębiorstw i ich pracowników. Strategiczne planowanie i współpraca między różnymi sektorami gospodarczymi oraz jednostkami administracyjnymi odgrywają kluczową rolę w zapewnieniu trwałego wzrostu i dobrobytu mieszkańców regionu. Ciągły dialog, inwestycje i innowacje są niezbędne do sprostania zmieniającym się warunkom rynkowym i społecznym, co pozwoli wykorzystać pełny potencjał regionu dla przyszłych pokoleń. W ten sposób, działając nie tylko bieżące wyzwania związane z zatrudnieniem i równością na rynku pracy, ale również stawia na rozwój kompetencji i kwalifikacji młodych osób, kluczowych dla przyszłej konkurencyjności i innowacyjności regionu. Poprzez wsparcie edukacji zawodowej i przedsiębiorczości, inicjatywa ta ma za zadanie nie tylko zwiększyć dostępność pracy dla młodych mieszkańców, ale również przyczynić się do budowania silnej, zrównoważonej gospodarki, otwartej na zmiany i nowe wyzwania.

Przyczyna	Skutek	Problem
Spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym Ograniczona infrastruktura biurowa Wysoki odsetek długotrwale bezrobotnych Niewielka powierzchnia gmin objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	Wyzwania Demograficzne i Gospodarcze	Wyludnianie obszaru Niezadawalająca sytuacja na rynku pracy Niedostateczny poziom uzbrojenia terenów inwestycyjnych

3. Cele i kierunki działań strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk

3.1. Cele realizowane w ramach ZIT wraz z kierunkami działań

Ogólną strukturę planistyczną strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk na lata 2024-2030 definiują przepisy Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027. W art. 34 ust. 15 pkt. 2 stwierdzono, że w strategii powinny znaleźć się „cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu”. Ten formalny szkielet schematu interwencji strategicznej został rozbudowany o treści przedstawiające ambicje rozwojowe samorządów wchodzących w skład MOF Jarosław-Przeworsk, w perspektywie najbliższych kilku lat. Punktem wyjścia dla tych aspiracji jest **CEL OGÓLNY** strategii. Pokazuje on, z jednej strony, wyobrażenie docelowego stanu rozwojowego obszaru MOF Jarosław-Przeworsk w 2030 r., z drugiej strony osadzony jest także na kluczowych zasadach i wartościach, którymi decydenci lokalni powinni kierować się we wdrażaniu strategii. Kierując się przekonaniem o spójności i komplementarności podjętych już wcześniej oraz aktualnie planowanych działań z zakresu polityki rozwoju lokalnego, za cel ogólny w tym dokumencie przyjęto misję rozwojową zawartą w poprzedniej strategii MOF Jarosław-Przeworsk 2014-2020. Brzmi on następująco:

Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk podkarpackim biegunem zrównoważonego rozwoju gospodarczego, opartym na wykorzystaniu położenia geograficzno-komunikacyjnego, walorów przyrodniczo-kulturowych oraz ukształtowanych wewnętrznych sieciach współpracy.

Logika interwencji w strategii MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 zbudowana jest w oparciu o **TRZY WYMIARY – SPOŁECZNY, GOSPODARCZY I PRZESTRZENNY**. Obejmują one spektrum zadań własnych lokalnych władz samorządowych oraz określają główne sfery, w których toczy się aktywność życiowa mieszkańców gmin. Z tego właśnie względu stanowią kompleksową ramę, która pozwala na operacjonalizację interwencji strategicznej.

W każdym z wyżej wymienionych wymiarów określono **CEL STRATEGICZNY**. Stanowi on odpowiedź na główne problemy oraz wyzwania zdefiniowane w poszczególnych wymiarach na podstawie kompleksowej diagnozy i badań ankietowych wśród mieszkańców. Cele strategiczne rozwijają ponadto treści zapisane w celu ogólnym strategii MOF Jarosław-Przeworsk, wskazując na to jak wykorzystać lokalne potencjały.

Osiągnięcie celów strategicznych będzie możliwe poprzez realizację przedsięwzięć wpisujących się w **KIERUNKI DZIAŁAŃ**. Kierunki działań odnoszą się do przyczyn problemów zidentyfikowanych we wspomnianych trzech wymiarach strategii i werbalizują w ogólny sposób potencjalne inicjatywy, które powinny zostać podjęte, aby wyeliminować te przyczyny.

Tabela 2. Cele i kierunki działań strategii MOF Jarosław-Przeworsk

ol

Wymiar społeczny	Cel strategiczny 1. MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców	Kierunek działania 1.1. Rozwój usług publicznych
		Kierunek działania 1.2. Pobudzanie aktywności mieszkańców i wzmacnianie więzi społecznych
Wymiar gospodarczy	Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk	Kierunek działania 2.1. Rozwój turystyki i kultury, a także sektorów z nimi powiązanych
		Kierunek działania 2.2. Stwarzanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości
Wymiar przestrzenny	Cel strategiczny 3. Dobrze skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju	Kierunek działania 3.1. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury komunikacyjnej transportowej
		Kierunek działania 3.2. Tworzenie bezpiecznych i przyjaznych środowisku przestrzeni publicznych

Źródło: opracowanie własne

Cel strategiczny 1	MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców
--------------------	--

Cel strategiczny 1 zakłada transformację Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk, tak aby stał się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania dla jego mieszkańców i turystów. Obejmuje to tworzenie optymalnych warunków do życia, w tym zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych, infrastruktury, edukacji, opieki zdrowotnej oraz szerokiego i powszechnego dostępu do kultury i rekreacji. Poprzez realizację tego celu, dąży się do podniesienia standardu życia mieszkańców, zwiększenia ich satysfakcji z życia codziennego oraz stworzenia przestrzeni sprzyjającej rozwojowi społeczno-gospodarczemu obszaru. Dzięki takim warunkom oczekiwanym rezultatem w perspektywie najbliższych kilku lat jest przyciągnięcie nowych mieszkańców oraz zachęcenie do powrotu tych, którzy już wyjechali, poprzez budowanie pozytywnego wizerunku obszaru MOF Jarosław-Przeworsk jako atrakcyjnej lokalizacji do pracy i życia. Realizacja tego celu wpłynie także na sferę gospodarczą, gdyż miejsca, w których dobrze się mieszka zwracają uwagę inwestorów i tworzą przyjazne warunki do prowadzenia działalności biznesowej.

Kierunek działania 1.1.

Katalog usług publicznych obejmuje różnorodne świadczenia. Jednak, zarówno diagnoza problemów i wyzwań rozwojowych Miasta Jarosław, Miasta Przeworsk, Gminy Jarosław, Gminy Przeworsk i Gminy Pawłosiów, jak i analiza potrzeb mieszkańców wskazały, że szczególnego wsparcia wymaga sektor kultury. Dlatego przedsięwzięcia wpisujące się w kierunek działania 1.1. będą dotyczyły wzmocnienie potencjału instytucji kultury poprzez ulepszenie ich infrastruktury i rozwój oferty kulturalnej, co tym samym przełoży się na rozwój gmin MOF Jarosław-Przeworsk. Modernizacja istniejących oraz nowych obiektów będzie miała na celu poprawę dostępu do nich dla mieszkańców, w tym dla osób niepełnosprawnych czy seniorów, ale także dla przyjezdnych. Z kolei uatrakcyjnienie prezentowanej przez te obiekty oferty kulturalnej będzie polegało z jednej strony na organizacji wydarzeń, które korzystają z lokalnego potencjału historyczno-kulturowego, a z drugiej na tworzeniu takich treści i przekazu, który będzie przyciągał mieszkańców oraz osoby spoza MOF. Przedsięwzięcia w ramach kierunku działania 1.1 umożliwią pokazanie produktów dziedzictwa kulturowego, jako łączącego się ze sobą tematycznie i koncepcyjnie zbioru obiektów oraz wydarzeń odwołujących się do wspólnego dziedzictwa kulturowego i zasobów MOF Jarosław-Przeworsk. Realizacja wspomnianych działań wpłynie pozytywnie na integrację społeczną oraz jakość życia na terenie gmin MOF Jarosław-Przeworsk.

Kierunek działania 1.2.

Dostępność kultury jest warunkiem koniecznym, bez którego nie istnieje uczestnictwo w kulturze. Aktywne korzystanie z usług kulturalnych jest kluczowe dla rozwoju osobistego i społecznego mieszkańców, w tym szczególnie osób z różnymi potrzebami, takimi jak dzieci i młodzież, osoby starsze czy niepełnosprawne.

Uczestnictwo w życiu kulturalnym daje możliwość rozwijania zainteresowań mieszkańców i - co za tym idzie – przyczynia się do większej aktywizacji społecznej. Jej wysoki poziom wzmacnia wspólnotowość lokalnej społeczności i umacnia więzi międzyludzkie. Dlatego też kierunek działania 1.2. nawiązuje do klasycznej hierarchii potrzeb ludzkich. Na obecnym poziomie rozwoju MOF Jarosław-Przeworsk gminy gwarantują podstawowe potrzeby, między innymi te związane z bezpieczeństwem. Wyzwaniem dla władz lokalnych na najbliższą przyszłość jest więc zaplanowanie takich interwencji, które zaspokoją potrzeby znajdujące się na wyższych poziomach hierarchii potrzeb. Jest to między innymi poczucie przynależności do wspólnoty, potrzeba szacunku i uznania oraz, przede wszystkim, potrzeba samorealizacji. Przedsięwzięcia w ramach kierunku działania 1.2. mogą obejmować różne inicjatywy ukierunkowane na aktywności społeczne, kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne. Może to obejmować organizację wydarzeń społecznościowych, warsztatów, spotkań tematycznych, czy inicjatyw wolontariackich. Pobudzanie aktywności mieszkańców to także promowanie zdrowego stylu życia, aktywności sportowej oraz udziału w życiu społecznym poprzez lokalne stowarzyszenia i organizacje. Wzmacnianie więzi społecznych wiąże się z budowaniem zaufania, empatii oraz współpracy między mieszkańcami, co sprzyja tworzeniu bardziej zintegrowanej i wspierającej społeczności lokalnej.

Rezultaty

W rezultacie podjęcia powyższych działań w MOF Jarosław-Przeworsk powstanie otwarte i aktywne środowisko, w którym mieszkańcy mogą się rozwijać, dzielić swoimi zainteresowaniami i doświadczeniami oraz wspólnie pracować nad rozwiązywaniem problemów społecznych. Znacząco poprawi się dostęp do kulturowych zasobów MOF Jarosław-Przeworsk. Dzięki modernizacji infrastruktury kulturalnej oraz rozbudowie oferty kulturalnej, instytucje kultury będą bardziej dostępne dla osób niepełnosprawnych, seniorów i wszystkich mieszkańców regionu. W ten sposób obszar gmin MOF zyska silny atut pozwalający promować się jako miejsce dla dobrego życia.

Tworzenie spójnej oferty kulturalnej przyczyni się również do zwiększenia atrakcyjności gmin z obszaru MOF Jarosław-Przeworsk dla turystów. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego poprawi atrakcyjność turystyczną obszaru. Infrastruktura stworzona i zmodernizowana w ramach przedsięwzięć będzie dostępna nie tylko dla mieszkańców, ale także odwiedzających, co przyniesie korzyści dla całego regionu. W tym sensie kierunki działania 1.1. i 1.2. nawiązują do rezultatów w kierunku działania 2.1.

Cel strategiczny 2	Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk
--------------------	---

Cel strategiczny 2 oznacza dążenie do stworzenia dynamicznej i atrakcyjnej gospodarki lokalnej w obszarze MOF Jarosław-Przeworsk, która będzie zdolna konkurować na rynku regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Realizacja tego celu obejmuje działania polegające na wspieraniu przedsiębiorczości, w tym lokalnych przedsiębiorców, turystyki oraz rozwoju rynku pracy. Dzięki temu możliwe będzie wykreowanie korzystnego środowiska dla inwestycji. Szczególnie ważne z punktu widzenia potrzeb rozwojowych będzie położenie nacisku na wzmocnienie sektora turystyki, co sprzyjać będzie dywersyfikacji gospodarki lokalnej. Władze gmin, poprzez promowanie konkurencyjności gospodarczej, będą dążyć do wzrostu zatrudnienia, generowania dochodu oraz podnoszenia jakości życia mieszkańców. W rezultacie doprowadzi to do poprawy wizerunku regionu, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, przyciągania nowych inwestycji oraz wzrostu zatrudnienia.

Kierunek działania 2.1.

Kierunek działań 2.1. skoncentruje się na wzmacnianiu potencjału turystycznego obszaru. Realizacja przedsięwzięć w ramach tego kierunku obejmie inwestycje w infrastrukturę turystyczną, promocję dziedzictwa kulturowego oraz organizację wydarzeń i atrakcji turystycznych. Gminy należące do MOF Jarosław-Przeworsk będą dążyć do wykorzystania unikalnych walorów krajobrazowych, historycznych i kulturowych miejskiego obszaru funkcjonalnego w celu przyciągnięcia turystów oraz stymulowania rozwoju lokalnych przedsiębiorstw z sektorów związanych z turystyką, kulturą, gastronomią czy rzemiosłem artystycznym. Uwypukleniu tych zasobów służy **koncepcja szlaku**, a więc linearnej formy przestrzennej, trasy łączącej obiekty i miejsca, służącej do przemieszczania się od jednego punktu/atrakcji do kolejnego, oznakowana jednolitymi znakami i wyposażona w urządzenia informacyjne, które zapewniają bezpieczne i spokojne jej przebycie turyście o dowolnym poziomie umiejętności i doświadczenia²³. Koncepcja szlaku turystycznego odwołuje się do potencjału lokalizacyjno-środowiskowego MOF, który łączy szereg związanych ze sobą obiektów, odwołujących się do wspólnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego MOF Jarosław-Przeworsk.

²³ Zgodnie z definicją szlaku turystycznego PTTK, za <http://www.turyzm.edu.pl/files/stasiak/SZLAK%20-%20ZAP.pdf>

Założenia dotyczące przedsięwzięć, realizujących Działanie 2.1:

- będą integrować najważniejsze elementy dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, historycznego MOF, szczególnie – wielką tradycję bogatych miast kupieckich I Rzeczypospolitej, Jarosławia i Przeworska,
- będą odwoływać się do tradycji Kresów wschodnich dawnej Rzeczypospolitej,
- wykorzystają system istniejących szlaków pieszych i rowerowych, doprowadzonych do obszaru (Droga św. Jakuba, Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo), oraz stworzą nowe szlaki turystyczne piesze, rowerowe, kajakowe,
- będą nawiązywać do rozpoznawalności i marki Drogi św. Jakuba,
- stworzą nowoczesną infrastrukturę turystyczną, w tym infrastrukturę noclegową,
- będą wykorzystywać potencjał produktu turystycznego Przeworska Kolej Wąskotorowa „Pogórzanin”,
- umożliwią poruszanie się po szlaku pieszo, rowerem, kajakiem oraz kolejką wąskotorową,
- planowane i istniejące trasy piesze, rowerowe i kajakowe, zlokalizowane na terenach MOF będą główną osią łączącą wszystkie atrakcje produktu turystycznego,
- będą wykorzystywać węzły kulturowe (planowane do realizacji w ramach Strategii MOF Jarosław-Przeworsk w projekcie komplementarnym, dotyczącym rozwoju infrastruktury kultury) oraz efekty fizycznej odnowy przestrzeni publicznych, jako istotne punkty na trasie szlaku turystycznego, w których turyści będą mogli doświadczać dziedzictwa kulturowego regionu,
- produkt turystyczny, który powstanie, będzie miał oddziaływanie regionalne i ponadregionalne,
- ma oferować turystom różnorodne, ale jednocześnie unikalne w skali kraju, doświadczenia.

Poprzez rozwój wspomnianych wyżej sektorów, planuje się generowanie nowych miejsc pracy, a w jego następstwie wzrost przychodów do budżetów gmin i w efekcie stopniowe podnoszenie jakości życia mieszkańców. W tym kontekście kierunek działania 2.1. jest powiązany na poziomie efektów z kierunkami działań w ramach celu strategicznego 1. *MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców.*

Kierunek działania 2.2.

Kierunek działania 2.2. stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby podniesienia atrakcyjności gospodarczej obszaru MOF Jarosław-Przeworsk. Pozwoli zmierzyć się z wyzwaniem rosnącej konkurencji między jednostkami samorządu terytorialnego o najbardziej atrakcyjnej inwestycji i w konsekwencji o najbardziej atrakcyjny rynek pracy. Atutem, który przemawia za tego typu inicjatywami jest korzystne usytuowanie MOF Jarosław-Przeworsk na szlakach komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, obszar przygraniczny generuje także szanse, szczególnie na czas po zakończeniu wojny na Ukrainie. W rezultacie tych działań obszar MOF Jarosław-Przeworsk wykreuje się jako rejon z korzystnym infrastrukturalno-administracyjnym środowiskiem dla rozwoju i funkcjonowania nowoczesnych przedsiębiorstw, które będą działać zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Tym samym poprawią się wskaźniki zatrudnienia na terenach miejskich i wiejskich. Kierunek działania 2.2. w powyższym zakresie powiązany jest efektami z kierunkiem działania 3.1. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury komunikacyjnej.

W MOF Jarosław-Przeworsk będzie świadczone wsparcie dla przedsiębiorców i pracowników w zakresie zrównoważonego rynku pracy i zwalczania wszelkich form dyskryminacji. Odbywać się to będzie poprzez szkolenia, wsparcie doradcze, warsztaty oraz działania upowszechniające. Na obszarze MOF realizowane będą także działania, które pozwolą osobom potrzebującym na bardziej elastyczną formę zatrudnienia i godziny pracy oraz na szybszy powrót na rynek pracy.

Rezultaty

W rezultacie powyższych działań możliwe będzie osiągnięcie wzrostu potencjału turystycznego i kulturalnego obszaru MOF Jarosław-Przeworsk. Promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu przyczyni się do przyciągania turystów zaś organizacja wydarzeń i atrakcji turystycznych wzbogaci ofertę dla odwiedzających. W konsekwencji na terenie gmin MOF stymulowany będzie efektywny i oparty na lokalnych potencjałach rozwój lokalnych przedsiębiorstw z sektorów związanych z turystyką, kulturą, gastronomią i rzemiosłem artystycznym. Dzięki temu powstaną nowe miejsca pracy oraz wzrosną przychody do budżetów gmin, co będzie kolejnym elementem przyczyniającym się do stopniowego podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Efektem poprawy warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze MOF Jarosław-Przeworsk będzie uzupełnienie także istniejąca już infrastruktury gospodarczej obszaru. Powstaną miejsca typu *office sharing*, które pozwolą w elastyczny sposób korzystać z przestrzeni biurowej, a tym samym szybciej zintegrować na rynku pracy np. osoby niepełnosprawne lub matki z małymi dziećmi. Poprzez szkolenia dla pracowników i pracodawców wzrośnie także świadomość tych grup w zakresie równości i niedyskryminacji,

a także zbudowane zostaną ich miękkie kompetencje potrzebne w prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.

W konsekwencji powyższych działań wykreowany zostanie wizerunek obszaru MOF Jarosław - Przeworsk jako rejonu z korzystnym środowiskiem dla rozwoju nowoczesnych przedsiębiorstw zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Cel strategiczny 3	Dobrze skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju
---------------------------	---

Cel strategiczny 3 integruje w sobie dwa ważne aspekty rozwojowe. Pierwszym z nich jest dziedzina dostępności transportowej. Wysiłki władz lokalnych MOF Jarosław-Przeworsk w tym zakresie dążą do stworzenia obszaru, który charakteryzuje się efektywną infrastrukturą komunikacyjną, pozwalającą na szybkie i bezproblemowe podróżowanie, a także łatwiejszy dostęp do usług. Wzrost dostępności transportowej jest prowadzony jednocześnie w sposób zrównoważony, czyli z uwzględnieniem równowagi pomiędzy aspektami społecznymi, gospodarczymi i szczególnie ekologicznymi. Oznacza to, że rozwój infrastruktury komunikacyjnej odbywa się w sposób, który minimalizuje negatywne wpływy na środowisko naturalne, jednocześnie przynosząc korzyści społeczne i gospodarcze.

Drugi aspekt, do którego odwołuje się cel 3 podkreśla znaczenie dla lokalnych społeczności dostępu do atrakcyjnych, przyjaznych i przede wszystkim bezpiecznych przestrzeni publicznych.

Kierunek działania 3.1.

Kierunek działania 3.1. odnosi się do przedsięwzięć, które mają przede wszystkim na celu ułatwić i zachęcić do korzystania z tych form transportu, które w ograniczony sposób wpływają na środowisko naturalne. Przedsięwzięcia będą więc zachęcały do ograniczenia wykorzystania indywidualnych środków transportu na rzecz bardziej ekologicznych form poruszania się (rowery, samochody elektryczne). W rezultacie działania te pozwolą na zmniejszenie zjawiska wykluczenia transportowego, ale przede wszystkim wpłyną na rozwój mobilności mieszkańców oraz ochronę środowiska naturalnego. Jednocześnie na obszarze MOF Jarosław - Przeworsk wprowadzane będą rozwiązania, które poprawią komfort korzystania z komunikacji publicznej polegające na modernizacji lub wybudowaniu przyjaznych dla pasażerów węzłów przesiadkowych. Uzupełniającymi działaniami będzie modernizacja infrastruktury pieszo-rowerowej. W efekcie tych działań powstanie wysokiej jakości infrastruktura komunikacyjna wpływająca w wyraźnym stopniu na bezpieczeństwo mieszkańców oraz środowiskowe MOF.

Kierunek działania 3.2.

Kierunek działania 3.2. odnosi się do jednej z najważniejszych potrzeb wspólnot lokalnych, a mianowicie dostępu do rozwiniętych infrastrukturalnie, atrakcyjnych, przyjaznych i przede wszystkim bezpiecznych przestrzeni publicznych. Przedsięwzięcia będą koncentrować się zatem na stworzeniu atrakcyjnych miejsc do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, co przełoży się na wyższą jakość życia. Mądra i przewidywalna polityka przestrzenna na obszarze MOF Jarosław-Przeworsk będzie wykorzystywała efektywne zagospodarowanie terenów zielonych. W konsekwencji nacisk położony będzie na rozbudowę i modernizację parków, rekultywację stawów, tworzenie małej architektury, a także promocję rozwiązań sprzyjających rekreacji i oddziałujących na zdrowie (np. tężnie solankowe). Oczekiwane do realizacji przedsięwzięcia w ramach tego kierunku działań będą wpisywały się w działania adaptacyjne, których celem jest mitygacja oraz ochrona przed nasilającymi się ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, np. nawalnymi deszczami i długimi okresami suszy.

Kierunki działania 3.1. oraz 3.2. powiązane są głównie z celem 1, szczególnie na poziomie rezultatów, które dotyczą poprawy jakości życia mieszkańców MOF Jarosław-Przeworsk.

Rezultaty

W rezultacie powyższych działań większa liczba mieszkańców MOF Jarosław-Przeworsk będzie korzystała z bardziej ekologicznych form transportu, takich jak rowery czy samochody elektryczne, co doprowadzi do zmniejszenia wpływu na środowisko naturalne. Oprócz tego zmniejszy się także zjawisko wykluczenia transportowego. Z kolei wysoki komfort korzystania z komunikacji publicznej dzięki zmodernizowanym oraz nowopowstałym przyjaznym dla pasażerów węzłom przesiadkowym przyczyni się do dalszego rozwoju mobilności mieszkańców. Na poprawę komfortu komunikacji publicznej ma także wysoki poziom bezpieczeństwa jej użytkowników, który zostanie osiągnięty dzięki modernizacji infrastruktury pieszo-rowerowej.

Efektem rozbudowy i modernizacji parków, rekultywacji stawów oraz powstania małej architektury będą przyjazne i atrakcyjne przestrzenie publiczne. Przy okazji tych działań powstaną ciekawe miejsca do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, które także przez swoje wkomponowanie w przestrzeń będą na tyle atrakcyjne (vide tężnia solankowa), że pozwolą przy okazji prowadzić efektywną promocję zdrowego stylu życia. Wspomniane działania pozwolą także w praktyce realizować cele adaptacyjne do zmian klimatu. W efekcie na obszarze MOF Jarosław-Przeworsk poprawi się jakość życia, dostępność do ciekawych i zdrowych form rekreacji i wypoczynku, a także ograniczy się negatywne skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak błyskawiczne powodzie (*flash floods*) czy lokalne wyspy ciepła.

4. Uzasadnienie logiki ZIT

4.1. Matryca Strategii ZIT

Celem poniższej matrycy logicznej strategii ZIT dla MOF Jarosław-Przeworsk jest pokazanie jednego z aspektów podejścia zintegrowanego do planowania interwencji strategicznej w ramach ZIT w latach 2024-2030. Wspominają o nim przepisy art. 29 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej dotyczące polityki spójności w latach 2021-2027 oraz art. 34 ust. 15 ustawy wdrożeniowej. Pierwszy z dokumentów określa, że strategie terytorialne, takie jak na przykład strategia ZIT, zawierają między innymi „opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru”²⁴. Z kolei ustawa krajowa stwierdza, że strategia ZIT określa w szczególności między innymi „cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu”²⁵. Z tych powodów matryca logiczna pokazuje po pierwsze, powiązania celów i kierunków działań strategii MOF Jarosław-Przeworsk z priorytetami i celami programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021- 2027. Z drugiej strony odnosi te powiązania do projektów zintegrowanych i wykazuje ich relacje przyczynowo-skutkowe ze zdiagnozowanymi problemami i wyzwaniem rozwojowymi.

²⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, Dz.U. L 231 z 30.06.2021, str. 159—706

²⁵ Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, Dz.U. 2022 poz. 1079.

Tabela 3. Matryca logiczna strategii MOF Jarosław-Przeworsk

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania strategii ZIT	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Projekt zintegrowany	Wnioskodawca i partnerzy projektu	Problemy oraz potrzeby, na które odpowiada projekt	Potencjały	Wyzwania rozwojowe
Cel strategiczny 1. MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców	Kierunek działania 1.1. Rozwój usług publicznych	Priorytet 6. Rozwój zrównoważony terytorialnie	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Rozwój infrastruktury kultury gmin MOF Jarosław - Przeworsk.	Gmina Miejska Jarosław – wnioskodawca, Gmina Miejska Przeworsk Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów, Gmina Jarosław	Deficyt nowoczesnie zaaranżowanych i adekwatnie wyposażonych przestrzeni w lokalnych instytucjach kultury, w których można w nowoczesny sposób rozwijać narrację nt. dziedzictwa kulturowego, tożsamości (także lokalnej), patriotyzmu. Deficyt nowoczesnych i atrakcyjnych dla użytkowników przestrzeni – miejsc spotkań, o charakterze niekomercyjnym, w których mogliby spędzać czas mieszkańcy MOF	Potencjał lokalnej kultury, tożsamości, poczucia wspólnotowości, przynależności, satysfakcji i dumy z miejsca, w którym mieszkają mieszkańcy MOF. Nabyte umiejętności współpracy, chęć do działania lokalnych środowisk. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, a także rozwój edukacji kulturalnej i promocji czytelnictwa wś młodszych pokc mieszkańców N Jarosław-Przew	Dopasowanie oferty usług publicznych do zmieniających s potrzeb grup docelowych. Uniknięcie zmniejszenia ro lokalnych instyt kultury w wynik procesów depopulacji, spływania treści wyniku rosnące znaczenia rozry cyfrowej.

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania strategii ZIT	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Projekt zintegrowany	Wnioskodawca i partnerzy projektu	Problemy oraz potrzeby, na które odpowiada projekt	Potencjały	Wyzwania rozwojowe
						Deprecjacja znaczenia i funkcji instytucji kultury, m.in. w wyniku rozwoju kultury mediów społecznościowych.		Rozwój nowych technologii i mediów cyfrowych..
	Kierunek działania 1.2. Pobudzanie aktywności mieszkańców i wzmacnianie więzi społecznych						Wzrost zainteresowania mieszkańców problematyką lokalną, chęcią udziału w życiu publicznym oraz rozwojem działalności na rzecz innych przekładający się rosnącą liczbą zakładanych organizacji i stowarzyszeń społecznych. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców. Znaczący wzrost wsparcia finansowego dla	Starzenie się społeczeństwa. Spadek liczby ludności. Tendencja społeczna do wycofywania się sferę prywatną, najbliższego otoczenia, rodzi

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania strategii ZIT	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Projekt zintegrowany	Wnioskodawca i partnerzy projektu	Problemy oraz potrzeby, na które odpowiada projekt	Potencjały	Wyzwania rozwojowe
							sektora NGO w gminach MOF Jarosław-Przeworsk.	
Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk	Kierunek działania 2.1. Rozwój turystyki i kultury, a także sektorów z nimi powiązanych	Priorytet 6. Rozwój zrównoważony terytorialnie	Cel szczegółowy 5(l) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Szlak Dziedzictwa i Przyrody MOF Jarosław-Przeworsk.	Gmina Miejska Jarosław – wnioskodawca, Gmina Miejska Przeworsk, Gmina Przeworsk	Niski poziom wykorzystania potencjału turystycznego MOF, brak zintegrowanego produktu turystycznego. Słabo rozwinięta baza turystyczna, hotelowa, noclegowa. Niewystarczająco efektywna, nie skoordynowana promocja turystyczna obszaru, brak wykreowanej marki dla całego obszaru. Znacząca emigracja zarobkowa osób wykształconych i młodych do większych	Zintegrowane, spójne podejście – pomysł na szlak dla turystów przemieszczających się pieszo, rowerem, kajakiem oraz kolejką wąskotorową. Nawiązanie do rozpoznawalnej marki istniejącego już szlaku turystycznego – Drogi św. Jakuba. Lokalizacja produktu turystycznego na obszarze bogatym dziedzictwem kulturowym i historycznym. Wykorzystanie istniejącej atrakcji turystycznej – Kolejki	Sezonowość - większość turystów przyjeżdża w określonych okresach roku, prowadzi do nierównomiernego wykorzystania infrastruktury turystycznej. Niskie i niższe niż w innych subregionach województwa deklarowane wydatki turystów Niska na dziś atrakcyjność wizerunku turystycznego subregionu Przeworsk, Jarosław. Rosnące zainteresowanie historią, w tym

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania strategii ZIT	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Projekt zintegrowany	Wnioskodawca i partnerzy projektu	Problemy oraz potrzeby, na które odpowiada projekt	Potencjały	Wyzwania rozwojowe
						ośrodków miejskich lub za granicę.	Wąskotorowej „Pogórzanin”. Rosnące zainteresowanie turystyką krajową w formie aktywnego wypoczynku, w środkowisku naturalnym – turystyka piesza, rowerowa, kajakowa, nordic walking.	dziedzictwem Kresów wschodnich Rzeczpospolitej Coraz większa liczba aktywnych seniorów dysponujących czasem i środka na podróże stanowi znaczący potencjał rozwoju tego segmentu rynku turystycznego.
	Kierunek działania 2.2. Stwarzanie warunków dla rozwoju kompetencji w zakresie przedsiębiorczości	PRIORYTET 7 – Kapitał ludzki gotowy do zmian		Lepsza przyszłość - nowe horyzonty.	Stowarzyszenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław – Przeworsk – wnioskodawca, Fundacja imienia Braci Sotulskich – Cyryla i Metodego	Znacząca emigracja zarobkowa, w tym osób wykształconych i młodych do dużych ośrodków miejskich lub za granicę. Niska podaż dobrze płatnych i atrakcyjnych miejsc pracy. Niewystarczająco rozwinięte instrumenty	Doświadczenie Stowarzyszenia MOF we wsparciu kompetencyjnym pracodawców i pracowników. Położenie w strefie przygranicznej. Wolne tereny z przeznaczeniem pod inwestycje. Położenie na głównym szlaku	Skuteczna aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych i kobiet. Wykorzystaniu położenia blisko granicy z Ukrainą dla zbudowania potencjału do wykorzystania w spodziewanym procesie odbudowy Ukrainy

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania strategii ZIT	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Projekt zintegrowany	Wnioskodawca i partnerzy projektu	Problemy oraz potrzeby, na które odpowiada projekt	Potencjały	Wyzwania rozwojowe
Cel strategiczny 3. Dobre skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju	Kierunek działania 3.1. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury komunikacyjnej	Priorytet 3. Mobilność miejska	Cel szczegółowy 2(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Rozwój mobilności w MOF Jarosław-Przeworsk	Gmina Miejska Jarosław – wnioskodawca, Gmina Miejska Przeworsk, Gmina Pawłosiów, Gmina Przeworsk	wspierające rozwój lokalnej przedsiębiorczości.	komunikacyjnym południowej Polski – autostradzie A4.	Wykorzystanie położenia bliskiego granicy z Ukrainą na wzmocnienie lokalnego rynku pracy.
	Kierunek działania 3.2. Tworzenie	Priorytet 6. Rozwój	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i	Fizyczna odnowa przestrzeni publicznych gmin	Gmina Przeworsk – wnioskodawca,	Ograniczenia w dostępie do terenów zielonych	Znaczący wzrost wydatków na kulturę fizyczną,	Zwiększone ryzyko problemów środowiskowych

Cel strategiczny ZIT	Kierunek działania strategii ZIT	Priorytet FEP 2021-2027	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Projekt zintegrowany	Wnioskodawca i partnerzy projektu	Problemy oraz potrzeby, na które odpowiada projekt	Potencjały	Wyzwania rozwojowe
	bezpiecznych i przyjaznych środowisku przestrzeni publicznych	zrównoważony terytorialnie	sprzysięgającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	MOF Jarosław-Przeworsk	Gmina Miejska Jarosław, Gmina Pawłosiów	dla mieszkańców skutkują niższą jakością życia. Niewystarczająca oferta rekreacyjna i wypoczynkowa dla mieszkańców i turystów. Niezrównoważone powiększanie się powierzchni terenów zielonych gmin MOF (wzrost terenów zielonych w mieście Jarosław oraz, w mniejszym stopniu, w gminie Przeworsk, stabilizacja w gminie Pawłosiów, przy jednoczesnym spadku w mieście Przeworsk).	sport i rekreację w większości gmin MOF Jarosław-Przeworsk. Dostępność środków finansowych na działania proekologiczne i prośrodowiskowe. Rosnące zainteresowanie rekreacją, w formie aktywnego wypoczynku, w środowisku naturalnym – turystyka piesza, rowerowa, kajakowa, nordic walking.	takich jak zanieczyszczeni powietrza i efekty miejskiej wyspy ciepła. Niższa jakość życia mieszkańców wynikająca z ograniczonego dostępu do zielonych i rekreacyjnych przestrzeni publicznych, oraz niewystarczająca promocji aktywności. Utrata szansy na rozwój turystyki ekologicznej i edukacyjnej.

Źródło: opracowanie własne

5. Poziom operacyjny

Podejście zintegrowane

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w dokumencie pt. „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej na lata 2021-2027” podkreśla, że „istotą wdrażania ZIT będzie realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT”²⁶. W ślad za tymi wytycznymi projekt zintegrowany w ramach instrumentu ZIT będzie musiał spełniać przynajmniej jeden z dwóch poniższych warunków:

jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027²⁷;

deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej dwóch gmin obszaru funkcjonalnego, co powinno znaleźć swoje uzasadnienie zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

Dla zapewnienia **podejścia zintegrowanego** w strategii MOF Jarosław-Przeworsk, każdy projekt spełniający powyższą definicję będzie miał jednocześnie wszystkie cztery poniższe cechy:

- jest jednoznacznie nastawiony na realizację któregoś z celów strategicznych;
- ma wpływ na rozwój więcej niż jednej gminy partnerstwa;
- będzie realizowany w ramach wiązki powiązanych ze sobą projektów;
- został przygotowany wspólnie przez samorządy partnerstwa i został wcześniej zaakceptowany przez większość partnerów.

²⁶ Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>, s. 43-44.

²⁷ Art. 39 ust. 1 – „W celu wspólnej realizacji projektu, w zakresie określonym przez instytucję zarządzającą krajowym programem albo instytucję zarządzającą regionalnym programem, może zostać utworzone partnerstwo przez podmioty wnoszące do projektu zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe, realizujące wspólnie projekt, zwany dalej «projektem partnerskim», na warunkach określonych w porozumieniu albo umowie o partnerstwie”.

5.1. Lista projektów podstawowych wybieranych w sposób niekonkurencyjny

Istniały dwie podstawowe przesłanki identyfikacji oraz wyboru projektów podstawowych. Pierwszą z nich stanowiły wnioski z diagnozy sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym na obszarze gmin tworzących MOF Jarosław-Przeworsk. Wnioski te pozwoliły określić deficyty i wyzwania, którym należy sprostać w najbliższych latach, a także potencjały, na których należy oprzeć realizację projektów. Drugą przesłanką były zasady kwalifikowalności przedsięwzięć dotyczących rozwoju zrównoważonego terytorialnie określone w programie Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027. Uszczegółowienie projektów znajdujących się na liście przebiegało dwutorowo. Samorządy tworzące MOF Jarosław-Przeworsk w ramach procesu kooperacyjnej deliberacji określiły przedsięwzięcia, opierając się na analizie posiadanych potencjałów, obecnych uwarunkowań oraz zmieniających się tendencji rozwojowych i oczekiwań mieszkańców. Równolegle do tego procesu koncepcje projektów były szeroko konsultowane w ramach sieci współpracy, w których funkcjonuje Stowarzyszenie MOF Jarosław-Przeworsk oraz jego gminy członkowskie. Sieci te skupiają różne podmioty, takie jak instytucje publiczne, przedsiębiorstwa prywatne, liderów lokalnych, dla których Stowarzyszenie MOF Jarosław-Przeworsk jest kluczowym partnerem.

1.	Tytuł projektu	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KULTURY GMIN MOF JAROSŁAW - PRZEWORSK
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	Cel strategiczny 1. MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2030	2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Jarosław. Partnerzy: Miasto Przeworsk, Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów, Gmina Jarosław
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Jarosław, Miasto Przeworsk, Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów, Gmina Jarosław
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Miasto Jarosław - prace budowlane w zabytkowej kamienicy na rynku w Jarosławiu, wraz z wyposażeniem, z przeznaczeniem na cele kulturalne w kamienicy powstanie Lokalne Centrum Kultur Pogranicza. Zakup niezbędnego wyposażenia dla instytucji kultury. Odtworzenie muru zabytkowego wraz zagospodarowaniem placów przylegających do niego za planowanym Lokalnym Centrum Kultur i Pogranicza. Odnowienie figur/płaskorzeźb i elementów architektonicznych na budynku Jarosławskiego Ośrodka Kultury i Sztuki w Jarosławiu. Miasto Przeworsk - rozbudowa i modernizacja MOK im. Oskara Kolberga w Przeworsku, wraz z wyposażeniem, dla

		potrzeb Centrum Lokalnego Rękodzieła Artystycznego, wraz z zagospodarowaniem otoczenia. Gmina Przeworsk - prace budowlane w Wiejskim Domu Kultury w Urzejowicach, z przeznaczeniem dla społeczności lokalnej, z wyposażeniem oraz wraz z zagospodarowaniem otoczenia. Gmina Pawłosiów - rozbudowa, przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku Centrum Kultury w Ożańsku, wraz z wyposażeniem i zagospodarowaniem terenu wokół obiektu. Gmina Jarosław - Budowa świetlicy wiejskiej (centrum kultury) wraz z wyposażeniem oraz zagospodarowaniem otoczenia Zakup mobilnej estrady wraz z wyposażeniem.			
10	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: • Ludność objęta projektem w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 23 000 os. • Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 1 szt. • Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego - 1 szt. • Liczba instytucji kultury objętych wsparciem - 6 szt. • Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - 5 szt. Wskaźniki rezultatu: • Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem w roku – 5500			
11	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
		7 775 280,97	7 775 280,97	6 439 675,42	1 335 605,55

	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,29zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowaln ych (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość dofinansowani a ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł
		33 355 955,30	33 355 955,30	27 626 207,54	5 729 747,76
12	Okres realizacji projektu	2025-2028			
13	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt jest powiązany z projektem <i>‘Fizyczna odnowa przestrzeni publicznych gmin MOF Jarosław-Przeworsk’</i>, ponieważ jego celem jest stwarzanie warunków dla integracji, wzmacniania więzi i zwiększania aktywności mieszkańców, poprzez efektywne wykorzystanie zasobów materialnych i niematerialnych obszaru MOF. Projekt jest powiązany także z projektem planowanym do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027 - <i>‘Rozwój mobilności w MOF Jarosław-Przeworsk’</i>, gdyż poprzez rozwój infrastruktury transportu publicznego oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu, zwiększy się mobilność mieszkańców MOF, zostanie ograniczona emisja CO2 i innych zanieczyszczeń z transportu, co przełoży się na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców. Występują także powiązania z projektem <i>‘Szlak Dziedzictwa i Przyrody MOF Jarosław-Przeworsk’</i>, gdyż jego celem jest zrównoważony rozwój obszaru MOF Jarosław – Przeworsk w oparciu o potencjał kulturalno-turystyczny, a także z projektem <i>‘Lepsza przyszłość - nowe horyzonty’</i> (planowanym przez MOF do innych działań poza ZIT), ponieważ przyczyni się on do rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru MOF. Ponadto, wszystkie projekty łączy fakt, iż odpowiadają na podobne wyzwania stojące przed MOF Jarosław-Przeworsk, zidentyfikowane podczas prac diagnostycznych, w tym w badaniach ankietowych oraz działaniach włączających kluczowych partnerów strategii ZIT MOF.			

14	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	W pracy nad przygotowaniem i identyfikacją projektów zostały zaangażowane liczne środowiska partnerów społeczno-gospodarczych i innych. Zaangażowanie miało formę spotkań roboczych, warsztatów, w czasie których dyskutowano nad kształtem kierunków działań oraz fizek projektowych, a także badania ankietowego interesariuszy. W celu jeszcze pełniejszego zaangażowania partnerów, został powołany (17.06.2024 r.) Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030. Członkowie Zespołu zostali wyłonieni w drodze otwartego naboru, przeprowadzonego w okresie 6-14.05.2024 r. W związku z przyjęciem do Stowarzyszenia gminy Jarosław, w dn. 17 grudnia ogłoszono nabór uzupełniający na kandydatów do Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, który trwał do dnia 5 stycznia 2025. W wyniku przeprowadzonego naboru uzupełniającego, Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 został poszerzony o 2 osoby z gminy Jarosław. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących: społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty działające na rzecz promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Zespół konsultacyjny, zgodnie z swoim Regulaminem, pełni funkcję opiniotawczo-doradczą dla Zarządu Stowarzyszenia MOF, celem działania Zespołu jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z członkami Stowarzyszenia MOF i ma za zadanie wspierać członków Stowarzyszenia w realizacji działań związanych z instrumentem ZIT. Zespół jest uprawniony do opiniowania Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Podczas 1-szego posiedzenia Zespołu omówiono poszczególne elementy projektu strategii, w tym karty projektów. Po dyskusji, przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym projektów. Drugie posiedzenie Zespołu, już w rozszerzonym składzie 10 osób, miało miejsce 24 stycznia 2025. W trakcie spotkania zaprezentowano bardzo
----	--	--

		szczegółowo przebieg dotychczasowych prac oraz projekt Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym również karty wszystkich projektów. W trakcie dyskusji, szczegółowo dyskutowano i analizowano poszczególne zapisy dokumentu. Na koniec posiedzenia przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, obejmującą w szczególności aktualne listy projektów. Przewiduje się także szerokie zaangażowanie partnerów w proces wdrażania Strategii, a więc projektów, w tym również z udziałem Zespołu konsultacyjnego.
--	--	---

1.	Tytuł projektu	SZLAK DZIEDZICTWA I PRZYRODY MOF JAROSŁAW-PRZEWORSK
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	3.5.2. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu turystyki
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Miasto Jarosław Partnerzy: Miasto Przeworsk, Gmina Przeworsk
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Miasto Jarosław, Miasto Przeworsk, Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Miasto Jarosław – utworzenie tras turystycznych rowerowych, w tym przebudowa terenu przy murze oporowym Jarosławskiego Opactwa z przeznaczeniem na punkt widokowy, wraz z infrastrukturą obsługi ruchu turystycznego, wraz z zakupem wyposażenia do obsługi ruchu turystycznego. Miasto Przeworsk - utworzenie tras turystycznych rowerowych i wodnych, w tym modernizacja zespołu drewnianej zabudowy Pastewnik w Przeworsku jako bazy obsługi szlaku turystycznego, oraz budowa przystani kajakowej na terenie zespołu drewnianej zabudowy Pastewnik, wraz z infrastrukturą obsługi ruchu turystycznego, zakup wyposażenia dla obsługi ruchu turystycznego. Gmina Przeworsk – utworzenie tras turystycznych rowerowych i wodnych na terenie gminy Przeworsk, wraz z infrastrukturą obsługi

		ruchu turystycznego, budowa pomostu, zakup wyposażenia dla obsługi ruchu turystycznego.			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: • Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 10 000 os. • Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 1 szt. • Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego – 1 szt. • WLWK-PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych – 89,796 km • WLWK-PLRO220 - Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni utwardzonej ulepszonej – 33,426 km • WLWK-PLRO221 - Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni utwardzonej nieulepszonej – 53 km • WLWK – PLRO222 – Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni gruntowej – 9,20 km • WLWK-RCO058 - Wspierana infrastruktura rowerowa – 1,793 km • WLWK-PLRO199 – Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) - 0 Wskaźniki rezultatu: • Roczna liczba turystów korzystających ze wspartych Szlaków turystycznych– 500			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
		6 695 149,87	6 695 149,87	5 586 267,53	1 108 882,35
	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł

		28 722 192,96	28 722 92,96	23 965 087,69	4 757 105,27
12.	Okres realizacji projektu	2025- 2028			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt jest komplementarny z projektem '<i>Rozwój infrastruktury kultury gmin MOF Jarosław – Przeworsk</i>', z uwagi na to, iż oferta wzmocnionych w wyniku realizacji projektu instytucji kultury będzie służyła również korzystającym ze szlaku turystycznego. Projekt jest także powiązany z projektem '<i>Fizyczna odnowa przestrzeni publicznych gmin MOF Jarosław-Przeworsk</i>', ponieważ jego celem jest stwarzanie warunków dla integracji, wzmacniania więzi i zwiększania aktywności mieszkańców, poprzez efektywne wykorzystanie zasobów materialnych i niematerialnych obszaru MOF. Projekt jest powiązany także z projektem planowanym do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027 - '<i>Rozwój mobilności w MOF Jarosław-Przeworsk</i>', gdyż poprzez rozwój infrastruktury transportu publicznego oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu, zwiększy się mobilność mieszkańców MOF oraz turystów, zostanie ograniczona emisja CO2 i innych zanieczyszczeń z transportu, co przełoży się na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców i komfort turystów. Występują także powiązania z projektem '<i>Lepsza przyszłość - nowe horyzonty</i>' (planowanym przez MOF do innych działań poza ZIT), ponieważ przyczyni się on do rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru MOF. Ponadto, wszystkie projekty łączy fakt, iż odpowiadają na podobne wyzwania stojące przed MOF Jarosław-Przeworsk, zidentyfikowane podczas prac diagnostycznych, w tym w badaniach ankietowych oraz działaniach włączających kluczowych partnerów strategii ZIT MOF.			
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczzeństwo obywatelskie,	W prace nad przygotowaniem i identyfikacją projektów zostały zaangażowane liczne środowiska partnerów społeczno-gospodarczych i innych. Zaangażowanie miało formę spotkań roboczych, warsztatów a także badania ankietowego interesariuszy. W celu jeszcze pełniejszego zaangażowania partnerów, został powołany (17.06.2024 r.) Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030. Członkowie Zespołu zostali wyłonieni w drodze otwartego naboru, przeprowadzonego w okresie 6-14.05.2024 r. W związku z przyjęciem do Stowarzyszenia gminy Jarosław, w dn. 17 grudnia ogłoszono nabór uzupełniający na kandydatów do Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, który trwał do dnia 5 stycznia 2025. W wyniku przeprowadzonego naboru			

podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	uzupełniającego, Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 został poszerzony o 2 osoby z gminy Jarosław. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących: społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska, podmioty działające na rzecz promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Zespół konsultacyjny, zgodnie z swoim Regulaminem, pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla Zarządu Stowarzyszenia MOF, celem działania Zespołu jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z członkami Stowarzyszenia MOF i ma za zadanie wspierać członków Stowarzyszenia w realizacji działań związanych z instrumentem ZIT. Zespół jest uprawniony do opiniowania Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Podczas 1-szego posiedzenia Zespołu omówiono poszczególne elementy projektu strategii, w tym karty projektów. Po dyskusji, przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym projektów. Drugie posiedzenie Zespołu, już w rozszerzonym składzie 10 osób, miało miejsce 24 stycznia 2025. W trakcie spotkania zaprezentowano bardzo szczegółowo przebieg dotychczasowych prac oraz projekt Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym również karty wszystkich projektów. W trakcie dyskusji, szczegółowo dyskutowano i analizowano poszczególne zapisy dokumentu. Na koniec posiedzenia przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, obejmującą w szczególności aktualne listy projektów. Przewiduje się także szerokie zaangażowanie partnerów w proces wdrażania Strategii, a więc projektów, w tym również z udziałem Zespołu konsultacyjnego.
---	---

1.	Tytuł projektu	FIZYCZNA ODNOWA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH GMIN MOF JAROSŁAW - PRZEWORSK
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
4.	Cel Strategii ZIT	Cel strategiczny 3. Dobrze skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju
5.	Priorytet Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackie 2030	4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych
6.	Lider projektu/partnerzy projektu	Gmina Przeworsk Partnerzy: Gmina Pawłosiów, Miasto Jarosław
7.	Forma prawna wnioskodawcy	jednostka samorządu terytorialnego
8.	Lokalizacja projektu	Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów, Miasto Jarosław
9.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Gmina Przeworsk - odnowa przestrzeni publicznej w parku w Urzejowicach, wraz z małą architekturą i infrastrukturą towarzyszącą, Gmina Pawłosiów - odnowa przestrzeni publicznej poprzez budowę pomostu przy istniejącym moło na stawie w Pawłosiowie, wraz z małą architekturą i infrastrukturą towarzyszącą, Miasto Jarosław – odnowa przestrzeni publicznej w parku im. Baśki Puzon w Jarosławiu, wraz z infrastrukturą towarzyszącą i małą architekturą, budowa tężni solankowych, przebudowa placów zabaw, zakup kamer do monitoringu wraz z okablowaniem na Bulwary nad Sanem oraz Rynek, zakup iluminacji zabytkowego Ratusza, zakup lodowiska mobilnego

		wraz z niezbędną infrastrukturą, utworzenie wodnego parku zabaw dla dzieci wraz z infrastrukturą.			
10.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: • Ludność objęta projektem w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego – 10 000 os. • Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego - 1 szt. • Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego - 1 szt. • Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu - 3 szt. Wskaźniki rezultatu: • Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury - 2000			
11.	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (EUR)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (EUR)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (EUR)	Szacowana wartość wkładu własnego (EUR)
		3 237 492,07	3 237 492,07	2 712 336,05	525 156,02
	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN) wg kursu 1€ = 4,29 zł
		13 888 841,00	13 888 841,00	11 635 921,67	2 252 919,33
12.	Okres realizacji projektu	2025 - 2028			
13.	Powiązanie z innymi projektami ze Strategii ZIT	Projekt jest powiązany z projektem ' Szlak Dziedzictwa i Przyrody MOF Jarosław-Przeworsk', gdyż jego celem jest zrównoważony rozwój obszaru MOF Jarosław – Przeworsk w oparciu o lokalny potencjał kulturalno-turystyczny, a z infrastruktury udostępnionej w ramach projektu będą korzystać mogli także mieszkańcy. Występują powiązania z projektem ' Rozwój infrastruktury kultury gmin MOF Jarosław – Przeworsk', z uwagi na to, iż oferta wzmocnionych w wyniku realizacji projektu instytucji kultury będzie służyła również			

		korzystającym z odnowionych przestrzeni publicznych, ponadto, projekt dąży do poprawy warunków dla integracji, wzmacniania więzi i zwiększania aktywności mieszkańców. Wzmocnienie możliwości działania i oferty instytucji kultury będzie przyczyniać się do rozwoju oferty spędzania czasu wolnego. Projekt jest powiązany także z projektem planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027 - <i>‘Rozwój mobilności w MOF Jarosław-Przeworsk’</i>, gdyż poprzez rozwój infrastruktury transportu publicznego oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu, zwiększy się mobilność mieszkańców MOF, zostanie ograniczona emisja CO₂ i innych zanieczyszczeń z transportu, co przełoży się na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców. Ponadto, wszystkie projekty łączy fakt, iż odpowiadają na podobne wyzwania stojące przed MOF Jarosław-Przeworsk, zidentyfikowane podczas prac diagnostycznych, w tym w badaniach ankietowych oraz działaniach włączających kluczowych partnerów strategii ZIT MOF.
14.	Opis procesu wskazania projektu i zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych,	W prace nad przygotowaniem i identyfikacją projektów zostały zaangażowane liczne środowiska partnerów społeczno-gospodarczych i innych. Zaangażowanie miało formę spotkań roboczych, warsztatów, w czasie których dyskutowano nad kształtem kierunków działań oraz fizek projektowych, a także badania ankietowego interesariuszy. W celu jeszcze pełniejszego zaangażowania partnerów, został powołany (17.06.2024 r.) Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030. Członkowie Zespołu zostali wyłonieni w drodze otwartego naboru, przeprowadzonego w okresie 6-14.05.2024 r. W związku z przyjęciem do Stowarzyszenia gminy Jarosław, w dn. 17 grudnia ogłoszono nabór uzupełniający na kandydatów do Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, który trwał do dnia 5 stycznia 2025. W wyniku przeprowadzonego naboru uzupełniającego, Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 został poszerzony o 2 osoby z gminy Jarosław. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących: społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz

praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem projektów	ochrony środowiska, podmioty działające na rzecz promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji. Zespół konsultacyjny, zgodnie z swoim Regulaminem, pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla Zarządu Stowarzyszenia MOF, celem działania Zespołu jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z Członkami Stowarzyszenia MOF i ma za zadanie wspierać Członków Stowarzyszenia w realizacji działań związanych z instrumentem ZIT. Zespół jest uprawniony do opiniowania Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Podczas 1-szego posiedzenia Zespołu omówiono poszczególne elementy projektu strategii, w tym karty projektów. Po dyskusji, przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym projektów. Drugie posiedzenie Zespołu, już w rozszerzonym składzie 10 osób, miało miejsce 24 stycznia 2025. W trakcie spotkania zaprezentowano bardzo szczegółowo przebieg dotychczasowych prac oraz projekt Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym również karty wszystkich projektów. W trakcie dyskusji, szczegółowo dyskutowano i analizowano poszczególne zapisy dokumentu. Na koniec posiedzenia przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, obejmującą w szczególności aktualne listy projektów. Przewiduje się także szerokie zaangażowanie partnerów w proces wdrażania Strategii, a więc projektów, w tym również z udziałem Zespołu konsultacyjnego.
--	---

5.2. Lista projektów planowanych przez MOF do innych działań poza ZIT

1.	Tytuł projektu	LEPSZA PRZYSZŁOŚĆ - NOWE HORYZONTY
2.	Priorytet FEP 2021-2027	2.1.7. PRIORYTET 7 – KAPITAŁ LUDZKI GOTOWY DO ZMIAN
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.
4.	Cel Strategii ZIT	Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław - Przeworsk
5.	Lider projektu/partnerzy projektu	Lider projektu: Stowarzyszenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław - Przeworsk Partner projektu: Fundacja imienia Braci Sołuńskich – Cyryla i Metodego
6.	Forma prawna wnioskodawcy	Stowarzyszenie
7.	Lokalizacja projektu	Województwo podkarpackie
8.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Projekt obejmuje wsparcie przedsiębiorstw oraz ich pracowników w zakresie zrównoważonego rynku pracy i zwalczania wszelkich form dyskryminacji poprzez wsparcie w postaci szkoleń, wsparcie doradcze, warsztaty oraz działania upowszechniające, a także utworzenie miejsc office sharing na terenie MOF. W szczególności, zostaną utworzone miejsca typu office sharingu poprzez zagospodarowane przestrzeni w siedzibie Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk oraz w Gminie Przeworsk, w 2 budynkach, wraz z adaptacją pomieszczeń, i zakupem niezbędnego wyposażenia.

	Budżet projektu – źródło finansowania	Wartość całkowita projektu (PLN)	Szacowana wartość wydatków kwalifikowalnych (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków FEP 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość wkładu własnego (PLN)
		1 950 468,84	1 950 468,84	1 852 945,39	97 523,45
	RAZEM	1 950 468,84	1 950 468,84	1 852 945,39	97 523,45
12.	Okres realizacji projektu	2025-2028			

5.3. Lista projektów planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027

Lista projektów planowanych do dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu ZIT w FEP 2021-2027		
1.	Tytuł projektu	ROZWÓJ MOBILNOŚCI W MOF JAROSŁAW-PRZEWORSK
2.	Priorytet FEP 2021-2027	Priorytet FEPK.03 Mobilność miejska
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	EFRR/FS.CP2.VIII - Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Projektu obejmuje rozwój infrastruktury transportu publicznego oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu, a także cyfryzację transportu. Projekt ma charakter zintegrowany, poprzez realizację wspólnie zaplanowanego i uzgodnionego, podobnego wsparcia w poszczególnych gminach. Realizacja łącznie wszystkich przewidzianych elementów poprawi sytuację w zakresie zrównoważonej mobilność. Dzięki realizacji projektu zwiększy się mobilność mieszkańców MOF, zmniejszą się zatory komunikacyjne i liczba wypadków, ograniczona zostanie emisja CO2 i innych zanieczyszczeń z transportu, co przełoży się na pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz jakości życia mieszkańców. Planowane przedsięwzięcia: Gmina miejska Jarosław: • Budowa parkingów P&R, w tym budowa miejsc postojowych dla samochodów osób niepełnosprawnych, mała architektura, oświetlenie, • wyposażenie przystanków w wiaty przystankowe, • budowa zaplecza technicznego do obsługi taboru autobusowego, m.in. stanowiska do wykonywania czynności związanych z utrzymaniem czystości wewnątrz autobusów, • elektroniczny system organizacji ruchu, • budowa aktywnych przejść dla pieszych, • infrastruktura dla ruchu niezmotoryzowanego • budowa oświetlenia ulicznego,

		• budowa interaktywnych znaków drogowych, • budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych wraz z magazynami energii. Gmina miejska Przeworsk: • Budowa 2 parkingów przesiadkowych (przy ul. Słowackiego i ul. Łańcuckiej), w tym budowa wiat przystankowych, miejsc postojowych dla samochodów osób niepełnosprawnych, budowa drogi wewnętrznej, budowa szaleków, oświetlenia, małej architektury, • budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych wraz z magazynami energii. • wyposażenie przystanków w wiaty przystankowe, • budowa aktywnych przejść dla pieszych, • budowa oświetlenia ulicznego, • budowa interaktywnych znaków drogowych. Gmina Pawłosiów: • Budowa centrum przesiadkowego w miejscowości Wierzbna, w tym m.in. urządzenie miejsc postojowych z wydzieleniem miejsc dla osób ze szczególnymi potrzebami, zamkniętej wiaty (z wyposażeniem w wyświetlacz multimedialny, ładowarki), wiaty z miejscami postojowymi dla rowerów i jednośladów elektrycznych i spalinowych wraz z instalacją fotowoltaiczną na dachu, budowa oświetlenia placu, systemu monitoring. Gmina Przeworsk: • Budowa wiat przystankowych, ze stojakami rowerowymi, oświetleniem i instalacją fotowoltaiczną na dachach, • budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych wraz z magazynami energii, • budowa aktywnych przejść dla pieszych, • budowa oświetlenie ulicznego. Gmina Jarosław: • budowa aktywnych przejść dla pieszych, • budowa oświetlenia ulicznego. • wyposażenie przystanków w wiaty przystankowe.
6.	Budżet projektu	25 500 000,00
1.	Okres realizacji projektu	2025-2028

6. Założenia wdrożeniowe

6.1. System realizacji Strategii

Warunki realizacji ZIT wynikają z zapisów Ustawy Wdrożeniowej, w szczególności z art. 34 ust. 6. w którym wskazuje, że warunkami realizacji ZIT jest:

- 1) powołanie związku ZIT;
- 2) opracowanie i uchwalenie przez podmioty, o których mowa w ust. 5 Ustawy, strategii terytorialnej, o której mowa w art. 29 Rozporządzenia Ogólnego, zwanej dalej „strategią ZIT”, z zastrzeżeniem ust. 9 oraz jej pozytywne zaopiniowanie przez właściwą instytucję zarządzającą programem w terminie 60 dni od dnia otrzymania – w zakresie możliwości finansowania strategii ZIT w ramach tego programu;
- 3) opracowanie i uchwalenie do dnia 31 grudnia 2025 r. strategii rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10 g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w przypadku miejskiego obszaru funkcjonalnego, o którym mowa w ust. 2, miasta będącego siedzibą władz samorządowych województwa lub wojewody, a do czasu jej uchwalenia opracowanie i uchwalenie strategii ZIT.

6.2. Monitoring

Monitoring umożliwia efektywne wdrażanie zaplanowanej interwencji. Jego prowadzenie ma na celu uzyskanie informacji na temat stopnia i postępów w realizacji zaplanowanych projektów. Zadaniem Stowarzyszenia MOF jest koordynowanie stanu realizacji projektów wynikających ze Strategii ZIT dla MOF. Monitoring prowadzony na poziomie operacyjnym dotyczy wskaźników produktów i rezultatu, wynikających z FEP 2021-2027, przyporządkowanych do poszczególnych celów strategicznych wyróżnionych w strategii. Przez wskaźniki produktu rozumie się wskaźniki określone na poziomie projektu, powiązane bezpośrednio z wydatkami ponoszonymi w projekcie. Wskaźniki rezultatu to natomiast wskaźniki, które określone są na poziomie projektu, dotyczą bezpośrednich efektów projektu, których realizacja jest wynikiem projektu.

Za proces realizacji strategii, w tym monitoringu i ewaluacji, odpowiedzialne będą, zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia, jego Organy (bezpośrednio - Zarząd i Zebranie Delegatów),

a także **Biuro** Stowarzyszenia (na czele z dyrektorem) oraz **gminni koordynatorzy ZIT**, czyli pracownicy wyznaczeni do koordynowania spraw związanych z ZIT w każdej gminie MOF.

W proces włączone jest również ciało opiniotawczo-doradcze – **Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030**. Zgodnie z zapisami przyjętego Regulaminu (§ 1. Pkt. 5), Zespół konsultacyjny jest uprawniony do opiniowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk 2024-2030 **na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji.**

Stowarzyszenie Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk zostało powołane 22 października 2015 r. dla realizacji zadań ZIT. Jest samorządowym stowarzyszeniem jednostek samorządu terytorialnego, powołanym w celu wspierania idei samorządności terytorialnej, ochrony wspólnych interesów, wymiany doświadczeń, promocji osiągnięć oraz koordynacji wspólnych przedsięwzięć i inwestycji, a w szczególności dla realizacji zadań ZIT. Siedzibą Stowarzyszenia jest Miasto Jarosław. 13 grudnia 2024 r. Zebranie Delegatów przyjęło uchwałę w sprawie przystąpienia do Stowarzyszenia gminy Jarosław. Zgodnie z zapisami Statutu Stowarzyszenia, Członkiem Stowarzyszenia są jednostki samorządu terytorialnego położone na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław - Przeworsk, w szczególności Gmina Miejska Jarosław, Gmina Miejska Przeworsk, Gmina Wiejska Jarosław, Gmina Wiejska Pawłosiów oraz Gmina Wiejska Przeworsk.

Władzami Stowarzyszenia są:

- 1) Zebranie Delegatów;
- 2) Zarząd;
- 3) Komisja Rewizyjna.

Aktualny skład Zarządu Stowarzyszenia MOF Jarosław – Przeworsk: Burmistrz Miasta Jarosławia Marcin Nazarewicz, Burmistrz Miasta Przeworska Leszek Kisiel, Wójt Gminy Przeworsk Daniel Krawiec, Wójt Gminy Pawłosiów Mariusz Reń, Wójt Gminy Jarosław Elżbieta Grunt.

Poniżej wykaz wybranych zadań poszczególnych organów, kluczowych z punktu widzenia wdrażania strategii ZIT.

ORGAN	ZADANIA
Zebranie Delegatów	• uchwalanie Statutu i jego zmian, • uchwalanie ramowego planu działalności Stowarzyszenia, • rozpatrywanie i przyjmowanie rocznych sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz udzielanie absolutorium Zarządowi,

	• wybór i odwoływanie członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej, • przyjmowanie Strategii MOF Jarosław-Przeworsk, • zatwierdzenie listy projektów ZIT, • zatwierdzanie projektu porozumienia z IZ w sprawie realizacji ZIT, • zatwierdzanie propozycji wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT, • zatwierdzanie sprawozdań rocznych z realizacji ZIT, • zatwierdzanie procedury monitorowania Strategii MOF, • zatwierdzanie raportów monitoringowych i ewaluacyjnych realizacji Strategii MOF.
Zarząd	• kieruje bieżącą działalnością Stowarzyszenia i reprezentuje je na zewnątrz, • powołuje Biuro Stowarzyszenia oraz ustala Regulamin Biura, • wykonuje uchwały Zebrania Delegatów, • może powoływać komisje i grupy robocze dla realizacji zadań Stowarzyszenia, • przygotowuje projekty dokumentów programowych Stowarzyszenia, • przedkłada Zebraniu Delegatów projekt Strategii MOF, • przygotowuje i przedkłada Zebraniu Delegatów projekt listy projektów ZIT, • przedkłada Zebraniu Delegatów projekt propozycji kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach ZIT, • przygotowuje i przedkłada Zebraniu Delegatów projekt propozycji list rankingowych projektów, które uzyskają wsparcie finansowe ze środków ZIT, • przedkłada Zebraniu Delegatów sprawozdania roczne z realizacji ZIT, • przedkłada Zebraniu Delegatów projekt procedury monitorowania Strategii MOF, • przedkłada Zebraniu Delegatów raporty monitoringowe i ewaluacyjne realizacji Strategii MOF.
Komisja Rewizyjna	• jest organem kontrolnym Stowarzyszenia, • kontroluje działalność Zarządu pod względem celowości, gospodarności i rzetelności, jak również zgodności

	podejmowanych działań z postanowieniami prawa i Statutu, • przedkłada Zebraniu Delegatów wnioski w przedmiocie absolutorium dla Zarządu.
Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030	• Zespół jest uprawniony do opiniowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk 2024-2030 na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. • Zespół jest uprawniony do opiniowania uchwał Zarządu Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT.

Stowarzyszenie realizuje cele statutowe przy pomocy **Biura Stowarzyszenia**. Do zadań Biura należy w szczególności:

- opracowanie Strategii MOF Jarosław-Przeworsk,
- koordynacja procesu uzgadniania Strategii MOF,
- obsługa procedur prowadzących do wyboru propozycji projektów,
- koordynowanie monitoringu i sprawozdawczości z wdrażania ZIT MOF,
- **opracowanie procedury monitorowania Strategii MOF,**
- **koordynacja procesu monitorowania Strategii MOF,**
- **przygotowanie informacji i raportów służących monitorowaniu postępów realizacji Strategii oraz przedstawianie ich do zatwierdzenia Zarządowi**
- **bieżąca współpraca z gminnymi koordynatorami ZIT (pracownikami wyznaczonymi do koordynowania spraw związanych z ZIT w danej gminie MOF).**

Biuro dysponuje kadrą doświadczonych pracowników merytorycznych, na jego czele stoi dyrektor Biura.

Potencjał Stowarzyszenia to potencjał gmin, które założyły ten podmiot, każda z gmin je współtworząca jest jego aktywnym uczestnikiem, tym samym wnoszą do jego potencjału całe swoje doświadczenie. Stowarzyszenie MOF Jarosław-Przeworsk dysponuje znaczącym doświadczeniem w zakresie pozyskiwania środków unijnych, oraz realizacji projektów. Są to m.in. projekty realizowane w Partnerstwie tj.: Działanie 4.4 RPO WP 2014-2020 Kultura – koordynacja procesu przygotowania i nadzór nad realizacją projektu, projekt realizowany w latach 2017-2018,; Działanie 6.3 RPO WP 2014-2020 Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – koordynacja procesu przygotowania projektu, projekt realizowany w latach 2019-2021.; - Regionalny Ośrodek Polityki społecznej w Rzeszowie Zarząd Województwa Podkarpackiego - "Cyberprzestrzeń"- zagrożenia i szanse w wychowaniu i edukacji - przygotowanie i złożenie wniosku dotyczącego projektu – realizacja, organizacja i realizacja wydarzenia pn. „Dni otwarte Funduszy Europejskich”, MOF było Punktem Wsparcia Niematerialnego Dziedzictwa

Kulturowego w woj. podkarpackim w ramach międzynarodowego projektu ARTISTIC. Ponadto, gmina Jarosław była inicjatorem Porozumienia określającego zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022 – 2030, które zostało podpisane 24 lutego 2022 r. przez trzynaście gmin leżących na terenie trzech powiatów (jarosławski, przemyski oraz lubaczowski). W wyniku dalszych prac została opracowana i przyjęta ‘Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Wspólny Rozwój” na lata 2022-2030’²⁸.

Tabela 4. Cele strategiczne i wskaźniki produktu oraz rezultatu

Wskaźnik strategiczny	Miara	Wartość	Rok osiągnięcia	Źródło weryfikacji
Cel strategiczny 1. MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców				
Wskaźniki produktu				
Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1	2027	Dane własne
Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	sztuka	1	2027	Dane własne
Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoba	23 000	2027	Dane własne
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	sztuka	6	2027	Dane własne
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	sztuka	5	2027	Dane własne
Wskaźniki rezultatu				
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby/rok	5 500	2027	Dane własne
Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk				

²⁸ <https://bip.gminajaroslaw.pl/index.php?page=position2.php&id=5992&grp=2>

Wskaźnik strategiczny	Miara	Wartość	Rok osiągnięcia	Źródło weryfikacji
Wskaźniki produktu				
Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1	2027	Dane własne
Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	sztuka	1	2027	Dane własne
Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoba	10 000	2027	Dane własne
Długość utworzonych szlaków turystycznych	km	89,796	2027	Dane własne
Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni utwardzonej ulepszonej	km	33,426	2027	Dane własne
Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni utwardzonej nieulepszonej	km	53	2027	Dane własne
Długość wspartych turystycznych szlaków rowerowych o nawierzchni gruntowej	km	9,2	2027	Dane własne
Wspierana infrastruktura rowerowa	km	1,793	2027	Dane własne
Wskaźniki rezultatu				
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby/rok	500	2027	Dane własne
Cel strategiczny 3. Dobrze skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju				
Wskaźniki produktu				
Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoba	10 000	2027	Dane własne

Wskaźnik strategiczny	Miara	Wartość	Rok osiągnięcia	Źródło weryfikacji
Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1	2027	Dane własne
Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	sztuka	1	2027	Dane własne
Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	sztuka	3	2027	Dane własne
Wskaźniki rezultatu				
Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	2 000	2027	Dane własne

Źródło: opracowanie własne

6.3. Ewaluacja

Skuteczne wdrażanie zaplanowanych działań możliwe jest dzięki posiadaniu wiedzy na temat postępów związanych z realizacją projektów. Możliwe jest to dzięki konsekwentnie prowadzonemu monitoringowi, jak również ewaluacji. Ewaluacja ma na celu ocenę jakości i efektów prowadzonych działań, często ocena dokonywana jest w oparciu o kryteria, wśród których można wymienić m.in. skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość oraz trafność. Celem nadrzędnym jest nie tylko zwiększenie poziomu wiedzy, ale przede wszystkim poprawa jakości wdrażanych interwencji. W przypadku niniejszego dokumentu, rekomenduje się, aby ewaluacja przeprowadzana była w połowie okresu (2025 r.) realizacji zapisów strategii (ewaluacja on-going) oraz obligatoryjnie na koniec realizacji (2030 r.) jej obowiązywania (ewaluacja ex-post). Ewaluacja pozwoli na sformułowanie wniosków oraz rekomendacji, które służyć będą udoskonaleniu bieżącej lub przyszłej interwencji. Ewaluacja można wskazywać na konieczność aktualizacji dokumentu. Za aktualizację dokumentu odpowiada Stowarzyszenie MOF Jarosław-Przeworsk. Zmiana Strategii będzie procedowana w trybie określonym w Statucie Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk.

7. Opis udziału partnerów w przygotowaniu Strategii i jej realizacji

Zgodnie z zapisami Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 obowiązkowym elementem strategii ZIT jest opis procesu zaangażowania poszczególnych partnerów związanych z opracowaniem dokumentu. Wdrażanie i aktualizacja Strategii ZIT wymaga zaangażowania podmiotów reprezentujących różnorodne obszary społeczne i gospodarcze, takich jak partnerzy społeczno-gospodarczy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytucje ochrony środowiska oraz promujące włączenie społeczne, prawa podstawowe, osoby niepełnosprawne, równość płci i przeciwdziałające dyskryminacji.

Powołanie ciała doradczego

Zarząd Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk, uchwałą Nr 2/2024 z dn. 15.04.2024 przyjął Regulamin działania **Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030**. Zgodnie z zapisami Regulaminu, Zespół to forum współpracy i dialogu z samorządami wchodzącymi w skład MOF Jarosław-Przeworsk, w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk 2024-2030. Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą dla Zarządu Stowarzyszenia MOF, celem działania Zespołu jest zapewnienie zwiększenia włączenia społecznego w opracowanie i realizację Strategii oraz realizacja zasady partnerstwa. Zespół jest uprawniony do opiniowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk 2024-2030 na etapie opracowania, a następnie jej wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Zespół jest uprawniony do opiniowania uchwał Zarządu Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT. Zespół wydaje opinie w formie stanowisk. Opinie Zespołu mają charakter doradczy i nie są wiążące. Dnia 13.12.2024 r. Zarząd Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk, uchwałą Nr 7 wprowadził zmiany do Regulaminu działania Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, uwzględniające fakt przyjęcia do Stowarzyszenia gminy Jarosław.

Członkowie Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk ogłosili dnia 6 maja 2024 otwarty nabór kandydatów do Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030. Nabór trwał do dnia 14 maja 2024 r. Zgodnie z ogłoszeniem i regulaminem Zespołu, członkami

Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 mogą zostać osoby fizyczne reprezentujące:

- partnerów gospodarczych i społecznych,
- społeczeństwo obywatelskie, tj. szeroko rozumiany sektor organizacji pozarządowych,
- inne podmioty, na które może oddziaływać realizacja Strategii, np. nieformalne grupy mieszkańców, i inne.

W ogłoszeniu wskazano, że członkowie Zespołu powinni wykazywać się posiadaniem doświadczenia w działalności społecznej, gospodarczej, publicznej, partnerstwach lokalnych, rewitalizacji lub/i realizacji projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. Członkostwo w Zespole ma charakter społeczny. Obsługę organizacyjną i techniczną Zespołu zapewnia Biuro Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk.

Uchwałą Nr 3 z dn. 17.06.2024 Zarząd Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk powołał Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030. Zespół składał się wówczas z ośmiu osób, które są przedstawicielami następujących organizacji: Stowarzyszenie 'Zamień marzenia na działanie', Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania 'Dorzecze Mleczki', Gminna Biblioteka Publiczna w Pawłosiowie, Stowarzyszenie Błysk, LKS Gorliczyna, Stowarzyszenie Ogrody Działkowe 'Błonie', AOF sp. z o.o. oraz OSP Mirocin.

W związku z przyjęciem do Stowarzyszenia gminy Jarosław, w dn. 17 grudnia ogłoszono nabór uzupełniający na kandydatów do Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław - Przeworsk 2024-2030, który trwał do dnia 5 stycznia 2025. W wyniku przeprowadzonego naboru uzupełniającego, Zespół konsultacyjny ds. Strategii ZIT MOF Jarosław - Przeworsk 2024-2030 został poszerzony o 2 osoby z gminy Jarosław (zatem Zespół liczy aktualnie 10 osób), które są przedstawicielami następujących organizacji: GOK w Jarosławiu oraz Stowarzyszenie LKS Munin.

Tym samym, struktura Zespołu konsultacyjnego jest zgodna z potrzebą (wskazaną w Umowie Partnerstwa) zaangażowania takich podmiotów jak:

- partnerów społeczno-gospodarczych;
 - właściwych podmiotów reprezentujących:
- społeczeństwo obywatelskie,
 - podmioty działające na rzecz ochrony środowiska,
 - podmioty działające na rzecz promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji.

W przypadku wszystkich członków Zespołu, ich aktywność wskazuje na znajomość specyfiki MOF Jarosław-Przeworsk. **Pierwsze posiedzenie Zespołu** miało miejsce 18 czerwca 2024.

W trakcie spotkania zaprezentowano szczegółowo przebieg dotychczasowych prac oraz projekt Strategii ZIT MOF Jarosław - Przeworsk 2024-2030, w tym również karty projektów. W trakcie dyskusji, prowadzonej przez zastępcę Burmistrza miasta Przeworska, p. Wojciecha Supersona, omawiano poszczególne aspekty dokumentu projektu Strategii, z perspektywy potrzeb i oczekiwań różnych interesariuszy oraz problemów i wyzwań rozwojowych obszaru MOF. Na koniec posiedzenia przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030.

Drugie posiedzenie Zespołu, już w rozszerzonym składzie 10 osób, miało miejsce 24 stycznia 2025. W trakcie spotkania zaprezentowano bardzo szczegółowo przebieg dotychczasowych prac oraz projekt Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, w tym również karty wszystkich projektów. W trakcie dyskusji, prowadzonej przez Jolantę Marszał, Zastępcę Dyrektora Wydziału Funduszy i Inwestycji Miejskich, Urząd Miasta Jarosławia, szczegółowo dyskutowano i analizowano poszczególne zapisy dokumentu projektu Strategii. Na koniec posiedzenia przyjęto pozytywną opinię Zespołu w sprawie projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, obejmującą w szczególności aktualne listy projektów.

Formą włączenia partnerów społeczno-gospodarczych na etapie przygotowania strategii MOF Jarosław-Przeworsk były również **warsztaty**, z udziałem szerokiego grona przedstawicieli społeczności lokalnych. Pierwsze warsztaty odbyły się 18 marca 2024 r. W ich trakcie omawiano uwarunkowania formalno-prawne prac nad strategią; dyskutowano nad pierwszą wersją diagnozy obszaru ZIT, wypracowywano cele i kierunki działań, a także omawiano ankietę społeczną badającą zapotrzebowanie na zadania adresowane do strategii i fizek projektowych. W dniu 5 kwietnia 2024 r. odbył się drugi warsztat, w czasie którego podsumowano wyniki wspomnianej wcześniej ankiety, finalizowano dyskusję nad ostateczną wersją diagnozy obszaru ZIT, a także celami, kierunkami działań oraz fizekami projektowymi.

Kolejną formą włączania partnerów społeczno-gospodarczych w przygotowanie projektu strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk były **badania społeczne** wśród szerokiej reprezentacji społeczności lokalnej gmin MOF. Pierwsze badanie ankietowe przeprowadzono w 2022 r. wśród mieszkańców Jarosławsko-Przeworskiego Partnerstwa na rzecz Rozwoju w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego. W niniejszym dokumencie wykorzystano tylko te wnioski, które dotyczą pięciu gmin należących do MOF Jarosław-Przeworsk. Drugie badanie ankietowe przeprowadzono w 2024 wśród mieszkańców, przedstawicieli środowiska gospodarczego, liderów lokalnych z miast Jarosław i Przeworsk, a także gmin Jarosław, Pawłosiów oraz gminy Przeworsk. Pytano w nim m.in. o to które słabości Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk udało się przezwyciężyć w ciągu ostatnich sześciu lat (2018-2023); który czynniki są obecnie silną, a które słabą stroną obszaru MOF Jarosław-Przeworsk; jakie przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w obszarze MOF, aby poprawić warunki życia mieszkańców oraz zwiększyć atrakcyjność turystyczną, kulturalną i rekreacyjną MOF. Na etapie realizacji, wdrażania strategii, również przewiduje się udział partnerów, w tym Zespołu konsultacyjnego ds. Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030.

8. Źródła finansowania

Priorytet FEP	Cel strategiczny Strategii ZIT	Kierunek działania Strategii ZIT	Wartość całkowita projektu brutto (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO)
Priorytet FEP PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	Cel strategiczny 1. MOF Jarosław-Przeworsk miejscem o wysokiej jakości życia i usług dla mieszkańców	1.1. Rozwój usług publicznych	33 355 955,30	27 626 207,54	6 439 675,42
Priorytet FEP PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk	2.1. Rozwój turystyki i kultury, a także sektorów z nimi powiązanych	28 722 192,96	23 965 087,69	5 586 267,53

Priorytet FEP	Cel strategiczny Strategii ZIT	Kierunek działania Strategii ZIT	Wartość całkowita projektu brutto (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO)
Priorytet FEP PRIORYTET 6. ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE	Cel strategiczny 3. Dobre skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju	3.2. Tworzenie bezpiecznych i przyjaznych środowisku przestrzeni publicznych	13 888 841,00	11 635 921,67	2 712 336,05
RAZEM			75 966 989,26	63 227 216,90	14 738 279,00

Priorytet FEP	Cel strategiczny Strategii ZIT	Kierunek działania Strategii ZIT	Wartość całkowita projektu brutto (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (PLN)	Szacowana wartość dofinansowania ze środków europejskich 2021-2027 (EURO)
Priorytet FEP – PRIORYTET 3 - MOBILNOŚĆ MIEJSKA	Cel strategiczny 3. Dobrze skomunikowany obszar MOF Jarosław-Przeworsk opierający się na zasadzie zrównoważonego rozwoju	3.1. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury komunikacyjnej	25 500 000,00	21 525 000,00	5 017 482,52
Priorytet FEP – PRIORYTET 7 – Kapitał ludzki gotowy do zmian	Cel strategiczny 2. Konkurencyjna gospodarka MOF Jarosław-Przeworsk	2.2. Stwarzanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	1 950 468,84	1 852 945,39	431 922,00
Razem			27 450 468,84	23 377 945,39	5 449 404,52

9. Informacja o konsultacjach społecznych projektu strategii ZIT

Konsultacje społeczne projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030 zostały przeprowadzone w okresie od 6 maja 2024 r. do 19 maja 2024 r. Konsultacje były adresowane m.in. do mieszkańców MOF, lokalnych partnerów społeczno-gospodarczych, a także organizacji pozarządowych, ogłoszenia wysłane zostały także do sąsiadujących z MOF Jarosław - Przeworsk gmin.

Przyjęto następujące formy konsultacji:

- za pośrednictwem poczty elektronicznej na załączonym formularzu,
- zgłaszanie uwag pisemnie drogą pocztową oraz
- podczas stacjonarnego otwartego spotkania konsultacyjnego.

Ogłoszenia o konsultacjach zostały upublicznione w Biuletynach Informacji Publicznej wszystkich partnerów, a więc: Gmina Miejska Jarosław, Gmina Miejska Przeworsk, Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów oraz Stowarzyszenia MOF Jarosław - Przeworsk. Otwarte stacjonarne spotkanie konsultacyjne odbyło się 17 maja 2024 r. o godz. 11:00 w Urzędzie Gminy Przeworsk, ul. Bernardyńska 1a 37-200 Przeworsk, Sala narad, I piętro. W spotkaniu udział wzięli m. in. przedstawiciele urzędów gmin, Stowarzyszenia MOF oraz mieszkańców i partnerów społeczno-gospodarczych. Na spotkaniu nie została złożona żadna formalna uwaga na formularzu konsultacyjnym. W trakcie konsultacji, drogą elektroniczną wpłynęły 3 uwagi, w tym 3 z wykorzystaniem formularza. Uwagi dotyczyły głównie części diagnostycznej, fiszek projektowych, wskaźników. Spośród zebranych uwag, 2 zostały uwzględnione w całości poprzez zmiany w treści dokumentu, 1 została uwzględniona częściowo. Z przeprowadzonych konsultacji sporządzono raport, który został upubliczniony na stronie internetowej Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk. W związku z przyjęciem do Stowarzyszenia gminy Jarosław, w dn. 17 grudnia ogłoszono **dodatkowe konsultacje społeczne** projektu Strategii ZIT MOF Jarosław-Przeworsk 2024-2030, które trwały do dnia 16 stycznia 2025. Ogłoszenia o konsultacjach zostały upublicznione w Biuletynach Informacji Publicznej wszystkich partnerów, a więc: Gmina Miejska Jarosław, Gmina Miejska Przeworsk, Gmina Jarosław, Gmina Przeworsk, Gmina Pawłosiów oraz Stowarzyszenia MOF Jarosław-Przeworsk. W trakcie konsultacji, drogą elektroniczną wpłynęło 8 uwag, wszystkie z wykorzystaniem formularza. Uwagi dotyczyły głównie części diagnostycznej, w tym turystyki oraz transportu niskoemisyjnego i mobilności miejskiej. Wszystkie uwagi zostały uwzględnione poprzez zmiany w treści dokumentu. Z przeprowadzonych konsultacji sporządzono raport.

10. Informacja dotycząca przeprowadzenia procedury SOOŚ

Podstawę prawną dla przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowi Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353.).

Zgodnie z art. 46 ust.1 pkt 2 w związku z art. 48 i 49 ustawy wystąpiono do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie z wnioskiem o zajęcie stanowiska w sprawie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk na lata 2021-2027. Pismem z dnia 10 czerwca 2024 r. znak WOOŚ.410.1.17.2024.AP.2 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie, działając w trybie art. 48, art. 49 i art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1029 ze zm.), a także uwzględniając zakres i charakter działań w przedmiotowym projekcie dokumentu, uzgodnił iż dla projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław – Przeworsk na lata 2024 – 2030 nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W korespondencji, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Rzeszowie pismem z dnia 27.06.2024 r. znak SNZ.9020.1.20.2024.ASZ poinformował, że dokument ten nie kwalifikuje się do dokumentów, dla których możliwe jest dokonanie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Biorąc pod uwagę obie ww. opinie oraz uwarunkowania określone w art. 48, art. 49 i art. 57 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1029 ze zm.), a także uwzględniając zakres i charakter działań w projekcie dokumentu Strategii ZIT MOF Jarosław – Przeworsk na lata 2024 – 2030, rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko oraz cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, organ opracowujący projekt dokumentu odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław – Przeworsk na lata 2024 – 2030.

W związku z przyjęciem gm. Jarosław do Stowarzyszenia Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk, została ponowiona procedura, co oznacza że wysłane zostały ponownie pisma do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie z wnioskiem o zajęcie stanowiska w sprawie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk na lata 2024 – 2030, w szczególności o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Pismem z dnia 12 lutego 2025 r. znak WOOŚ.410.1.1.2025.AP.2 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie, działając w trybie art. 48, art. 49 i art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1029 ze zm.) uzgodnił iż dla projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław – Przeworsk na lata 2024 – 2030 nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Z kolei, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Rzeszowie pismem z dnia 12.02.2025 r. znak SNZ.9020.1.4.2025.AL poinformował, że złożony wniosek o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest bezprzedmiotowy. Biorąc pod uwagę obie ww. opinie oraz uwarunkowania określone w art. 48, art. 49 i art. 57 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1029 ze zm.), a także uwzględniając zakres i charakter działań w projekcie dokumentu Strategii ZIT MOF Jarosław – Przeworsk na lata 2024 – 2030, rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko oraz cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, organ opracowujący projekt dokumentu ponownie odstąpił od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław – Przeworsk na lata 2024 – 2030.

Prezes Zarządu
Marcin Nazarewicz

11. Wykazy i spisy

11.1. Spis rysunków

Rysunek 1. Granice obszaru Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jarosław-Przeworsk.....	8
Rysunek 2. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk – struktura sieci osadniczej....	10
Rysunek 3. Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk - obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030	12
Rysunek 4. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją - zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	17
Rysunek 5. Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze - zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030	18
Rysunek 6. Wschodnia Polska - Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030...	19
Rysunek 7. Wybrane atrakcje i szlaki turystyczne w gminach Przeworsk i Pawłosiów oraz miastach Przeworsk i Jarosław.	33
Rysunek 8. Schemat powiązań i spójności produktu turystycznego "Szlak Dziedzictwa i Przyrody MOF Jarosław-Przeworsk"	34
Rysunek 9. MOF Jarosław-Przeworsk – dziedzictwo kulturowe.....	35
Rysunek 10. MOF Jarosław-Przeworsk – komunikacja i infrastruktura techniczna	42
Rysunek 11. Sieć transportowa w obszarze funkcjonalnym Jarosław – Przeworsk	43
Rysunek 12. Schemat połączeń kolejowych na terenie Województwa Podkarpackiego	44
Rysunek 13. Sieć miast w otoczeniu MOF Jarosław-Przeworsk wg liczby ludności	47
Rysunek 14. Rozkład wielkościowy miast w MOF Jarosław-Przeworsk i w otoczeniu	48
Rysunek 15. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Jarosławiem i Przeworskiem a wybranymi większymi miastami.....	49
Rysunek 16. Dostępność czasowa Jarosławia i Przeworska oraz wybranych miast w otoczeniu MOF Jarosław-Przeworsk	50
Rysunek 17. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie MOF Jarosław-Przeworsk.....	51

11.2. Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne - Miejski Obszar Funkcjonalny Jarosław-Przeworsk	9
Tabela 2. Cele i kierunki działań strategii MOF Jarosław-Przeworsk.....	69
Tabela 3. Matryca logiczna strategii MOF Jarosław-Przeworsk	78
Tabela 4. Cele strategiczne i wskaźniki produktu oraz rezultatu.....	107